

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

R. DEVLOO, De meldingsplicht bij fraude na de wet van 10 augustus 1998 1195

Rechtspraak

1. Gemeenschap en gewest – Bevoegdheid – Successierechten – Aanslagvoet en vrijstellingen – Begripsomschrijving – **2. Grondwet** – Gelijkheid en niet-discriminatie – **Successierechten** – Ongelijke behandeling tussen diverse categorieën erfopvolgers – Ongelijke behandeling tussen echtgenoten en ongehuwd samenwonende personen en tussen hun kinderen – Vrijstellingen en verminderingen voor legaten aan rechtspersonen

Arbitragehof, 9 december 1998 (*met noot van J. Verstappen*, «De Vlaamse hervorming van de successierechten – Het geluk was met de durvers») 1207

Werkloosheid – Recht op uitkeringen – Zonder loon zijn – Onderwijs – Tijdelijk personeelslid – Zomervakantie – Uitgestelde bezoldiging
Cass., 2 maart 1998 1215

Arbeidsongeval – Weg van en naar het werk – Verblijfplaats – Begrip – Verschillende verblijfplaatsen – Bedoeling van de werknemer – Verwezenlijking
Cass., 29 juni 1998 (*met noot*) 1215

1. Gemeente – Rechtsgeding – Gemeente vertegenwoordigd door inwoners – **2. Rechtspersoon** – Publiekrechtelijke rechtspersoon – Katholieke Kerk en onderverdelingen – Bisdom – Erkenning bij wet van de oprichting – Gevolg – **3. Stedenbouw** – Bouwvergunning – Aanvraag door bisdom – Beslissing door gemachtigde ambtenaar – Geldigheid
R.v.St., 1 februari 1999 (*met noot van G. Maes*, «Hoe inwoners, optredend namens de gemeente, de ruimtelijke ordening dienen») 1216

Vennootschap – Minderheidsvordering – Eenzijdig verzoekschrift – Volstreekte noodzakelijkheid
Hof Brussel, 15 oktober 1997 1222

Borgtocht – 1. Bewijs – Toepassing art. 1326 B.W. – Begin van schriftelijk bewijs – 2. Uitvoering te goeder trouw – 3. Faillissement – Gevolgen voor de borg
Hof Antwerpen, 15 december 1997 1224

Verzekering – Verjaring – Vordering tot terugbetaling wegens onverschuldigde betaling – Vordering voortvloeiend uit de verzekeringsovereenkomst – Driejarige verjaringstermijn

Rb. Tongeren, 7 oktober 1998 (*met noot*) 1225

Voorrechten – Kosten tot behoud van de zaak – Ereloon van advocaat – Succesvol verweer tegen een vordering – Inning van een schuldvordering – Individualisering

Kh. Ieper, 12 oktober 1998 (*met noot*) 1226

Wetgeving in kort bestek

Taalkaders 1226

Verkiezingsuitgaven - Partijfinanciering 1227

Bijzondere politiediensten - Integratie in de rijkswacht 1227

Wijziging artikel 8 G.W. 1227

Schorsing van de verjaring van de strafvordering 1227

«Stalking» of belaging 1228

Beschermde personen - Bevoegdheden van de vrederechter 1228

Organisatie van de arbeidstijd 1228

Begeleidingsuitkeringen voor jongeren 1229

Inlichtingen- en veiligheidsdienst 1229

Interlandelijke adoptie 1230

Juridische bijstand 1231

Veterinaire keuring 1232

Verhandelen van gifstoffen 1233

Handelspraktijken - Oneerlijke bedingen 1233

Dubbele prijsaanduiding 1233

Bescherming deposito's en financiële instrumenten 1233

Aangekondigd 1234

Mededelingen

Studienamiddag: De wet op de productnormen 1234

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

Opgericht in 1931.

Hoofdredacteuren: René Victor (1931-1984), Edgar Boonen (1984-1993), Camiel Caenepeel (1993-1998)

VERSCHIJNT IEDERE WEEK VAN SEPTEMBER TOT JUNI

Redactie: A. Van Oevelen (hoofdredacteur),
E. Dirix, J. Laenens, J.R. Rauws,
M. van Damme, A. Vandeplas

Redactiesecretaris: Mevr. C. Meeusen

Redactieadres: V.Z.W. Rechtskundig Weekblad
Mechelsesteenweg 210 bus 6
2018 Antwerpen
(redactiesecretariaat bereikbaar
van 9 tot 12 uur)
Tel. 03/248.49.84
Fax 03/248.08.70

Vaste medewerkers:

A. Alen
F. Aps
R. Boes
Gh. Dhaeyer
J. Erauw
M. Gelders
P. Humblet
W. Lambrechts
R. Leysen
J. Meeusen
H. Nys
I. Opdebeek
W. Pintens
W. Rauws
D. Simoens
G. Suetens-Bourgeois
S. Van Overbeke
J. Wouters

Abonnementen, advertenties: N.V. INTERSENTIA, Churchilllaan 108, 2900 Schoten
tel.: 03/680.15.50 - fax: 03/658.71.21
Abonnementsprijs: 4.550 f., voor studenten 2.950 f..

DE BELGISCHE FEDERATIE VAN DE
DISTRIBUTIEONDERNEMINGEN "FEDIS"
WERFT AAN VOOR ONMIDDELLIJKE INDIENSTTREDING

EEN JURIST - FISCALIST (m/v)

Functie:

Binnen een klein team van juristen staat u in voor de opvolging van het fiscaal recht en enkele aanverwante rechtstakken. U geeft informatie en advies aan de aangesloten ondernemingen en vertegenwoordigt hun belangen op regionaal, federaal en Europees vlak.

Profiel:

- Licentiaat in de rechten met een aanvullende opleiding fiscaal recht
- Korte beroepservaring aan de balie of in een onderneming
- Goede kennis van informatica
- Perfecte beheersing van beide landstalen absoluut noodzakelijk, met bovendien een goede kennis van het Engels
- Houder van rijbewijs B
- Sterke persoonlijkheid, grote contactvaardigheid, vlot uitdrukkings- en redactievermogen, zin voor initiatief en verantwoordelijkheid, teamspirit, flexibiliteit.

Kandidaten kunnen hun handgeschreven sollicitatie, samen met een curriculum vitae en een recente pasfoto, richten aan Paulette Gerards, Sint-Bernardusstraat 60 te 1060 Brussel, (ref. 03/99)

Advocatenkantoor met internationale uitstraling uit de omgeving van Brussel zoekt:

Voor zijn departement Tax Litigation: een drietalige (N,F,E) medewerk(st)er met Nederlands als moedertaal voor een voltijdse job. De kandidaat moet een beroepservaring hebben aan de Balie van 3 à 5 jaar en in het bezit zijn van een aanvullend diploma in fiscaliteit of een bijkomende opleiding aan het volgen zijn.

Voor zijn departement Commercial law (Intellectual Property & Distribution): een drietalige (N,F,E) medewerk(st)er met Nederlands als moedertaal, voor een voltijdse job. De kandidaten moeten een beroepservaring hebben aan de Balie van 1 à 5 jaar.

Kandidatuur richten aan:
Mr Geert Bogaert en Mter Jean Van Steenwinkel,
Bogaert & Vandemeulebroeke.
Woluwedal 28, B-1932 Sint-Stevens-Woluwe
(tel.: 02/713.78.11).

DE MELDINGSPLICHT BIJ FRAUDE NA DE WET VAN 10 AUGUSTUS 1998

I. ALGEMENE SITUERING

1. Op 15 oktober 1998 werd de wet van 10 augustus 1998 tot wijziging van de wet van 11 januari 1993 tot voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad.¹ Bij gebreke aan andersluidende bepaling is deze wet in werking getreden op 25 oktober 1998. Deze wet verandert op verregaande wijze het toepassingsgebied van de meldingsplicht bij vaststelling van fraude en wijzigt bijgevolg ook indringend de aansprakelijkheid van de nieuwe categorieën van meldingsplichtigen. Zowel de gerechtsdeurwaarder, de notaris en de bedrijfsrevisor als de externe accountant vallen voortaan onder de wet van 1993,² waarbij hierna in de eerste plaats aandacht wordt besteed aan de situatie van de (externe) accountant. Om verder te kunnen preciseren welke de precieze draagwijdte zou kunnen zijn van de nieuwe bepalingen, lijkt het geraadzaam eerst kort de bestaande reglementering te bespreken, teneinde daarna de wijzigingen en hun relevantie te duiden. In het bijzonder wordt daarbij nagegaan op welke wijze deze wetswijziging een doorkruising kan betekenen van de «klassieke» aansprakelijkheidsproblematiek van de accountant, die *mutatis mutandis* ook geldt voor de andere genoemde beroepen.

Op strafrechtelijk, deontologisch én burgerrechtelijk vlak zal in de eerste plaats de invoering van een volledige «immunitéit»³ opvallen voor hen, die te goeder trouw aan hun meldings- en informatieverplichting tegemoetkomen. Daarbij zal opnieuw de vraag naar de precieze afgrenzing van het beroepsgeheim rijzen, dit keer geplaatst tegenover de meldingsplicht. De (zware) sancties die de wet bevat, wanneer niet op gepaste wijze aan de aangifteverplichting wordt voldaan, versterken het praktische belang van deze problematiek. De (open) vraag naar de grens tussen het beroepsgeheim en deze aangifteverplichting maakt m.i. dan ook het voornaamste juridische debat uit, dat voortspuit uit de wetswijziging.

Op louter deontologisch vlak zal voornamelijk kunnen worden vastgesteld dat (op een m.i. zeer opmerkelijke wijze) de deontologische overheden als controle instantie bij de aangifteverplichting worden ingeschakeld.⁴ Ook hieromtrent rijzen een aantal juridische vragen.

¹ Het wetsontwerp tot wijziging van de wet van 11 januari 1993 tot voorkoming van het gebruik van het financieel stelsel voor het witwassen van geld werd op 12 februari 1998 in de Kamer aangenomen. Dit wetsontwerp werd op 12 maart 1998 door de Senaat geëvoceerd en op 2 juli 1998 aangenomen, zonder dat amendementen werden doorgevoerd. De tekst werd op 10 augustus 1998 afgekondigd en op 15 oktober 1998 gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad.

² Wet van 11 januari 1993 tot voorkomen van het gebruik van het financieel stelsel voor het witwassen van geld, *B.S.*, 28 januari 1993, verder afgekort «de wet van 11 januari 1993».

³ Dit begrip wordt verder uitvoerig toegelicht.

⁴ Cf. *infra*.

Met betrekking tot de *burgerrechtelijke* aansprakelijkheid⁵ zal ten slotte de vraag aan bod moeten komen op welke wijze de aangifteverplichting de relatie tussen de meldingsplichtige beroepsbeoefenaar en zijn cliënt én de relatie tegenover een eventueel belanghebbende derde zal beïnvloeden. Als meest markante wetswijziging op burgerrechtelijk vlak zal opnieuw de hierboven vermelde «immunitéit» van de accountant, tegenover zijn cliënt en tegenover derden, in het oog springen wat betreft de gevolgen van de melding die hij te goeder trouw heeft gedaan in het raam van de besproken wet.

2. De opzet bestaat erin eerst kort de verplichtingen toe te lichten, zoals deze tot op heden aan een aantal (financiële) instellingen werden opgelegd. Verder wordt hierop dan teruggekeerd aan de hand van de wet van 10 augustus 1998 tot wijziging van de wet van 11 januari 1993, om op die wijze de nieuwe situatie nader toe te lichten.

II. DE «AANGIFTE»-VERPLICHTING(EN) VAN DE WET VAN 11 JANUARI 1993, ZOALS DEZE TOT OP HEDEN BESTOND(EN)

A. Wie was tot op heden onderworpen aan de wet van 11 januari 1993: een situering

3. Art. 1 van de wet van 11 januari 1993 regelde oorspronkelijk een meldingsplicht voor een aantal financiële ondernemingen zoals de Nationale Bank van België, de kredietinstellingen, de beursvennootschappen, verzekeringsondernemingen, gemachtigd voor de uitoefening van het levensverzekeringsbedrijf, de post, vennootschappen voor wisselen depositomakelarij, de Deposito- en Consignatiekas, vennootschappen voor vermogensbeheer, vennootschappen voor beleggingsadvies en deviezenhandelaars.

Bij K.B. van 24 maart 1995 werden hier nog een aantal financiële instellingen aan toegevoegd. Art. 12 van de Europese richtlijnen van 10 juni 1991 droeg aan de lidstaten immers op ervoor te zorgen dat de voorschriften eveneens zouden gelden voor andere beroepen en categorieën van ondernemingen, die bijzonder geschikt geacht worden om te worden misbruikt voor het witwassen van geld. In die optiek verleende art. 2 *in fine* van de wet van 11 januari 1993 aan de Koning de bevoegdheid om andere financiële ondernemingen of personen op de lijst te plaatsen, wanneer werd vastgesteld dat deze andere categorieën werden gebruikt voor de technieken van het witwassen van geld.

Reeds bij de totstandkoming van de wet van 11 januari 1993 werd overwogen om ook de notarissen op de lijst te plaatsen. Dit botste op het argument dat de Europese richtlijn slechts *financiële* ondernemingen viseerde en er zich bovendien een controleprobleem zou voordoen, omdat de Cel voor financiële Informatieverwerking dienaangaande geen bevoegdheid had. Ook bij de wetswijziging van 7 april 1995

⁵ Contractueel en buitencontractueel.

werd gespeeld met de gedachte notarissen, advocaten, gerechtsdeurwaarders en immobiliënhandelaars op de lijst te plaatsen. Ook nu werd de uitbreiding niet aanvaard en het is pas in haar actieplan tegen de georganiseerde misdaad, goedgekeurd op de Ministerraad van 28 juni 1996, dat de regering het beginsel heeft aangenomen van de uitbreiding «*ratione personae*». Onder meer hieruit zou dan uiteindelijk de wetswijziging voortspuiten, die verder wordt besproken.

B. Welke verplichtingen legt de wet van 11 januari 1993 op aan de financiële instellingen?

4. De wet omschrijft uitdrukkelijk in art. 3 een aantal specifieke misdrijven. Het is slechts het witwassen van gelden of activa, voortspuitend uit deze misdrijven, die een meldingsplicht, bij de vaststelling ervan, meebrengt. Het is dan ook belangrijk eraan te herinneren dat het systeem van de meldingsplicht niet wordt ingevoerd voor vaststellingen van witwaspingen van gelden, voortspuitend uit om het even welk misdrijf. In die optiek is het toepassingsgebied van de meldingsplicht beperkter dan de gevallen, die voor bestraffing op grond van art. 505 Sw. in aanmerking komen. De witwas-misdrijven zelf, omschreven in art. 505 Sw. slaan immers op gelden en activa, voortspuitend uit om het even welk misdrijf. Oorspronkelijk bepaalde art. 3, tweede lid, van de wet van 11 januari 1993 slechts een meldingsplicht voor witwassen van geld of activa, voortspuitend uit terrorisme, georganiseerde misdaad, illegale drughandel, illegale handel in wapens, goederen en koopwaren, handel in clandestiene werkkrachten, mensenhandel, exploitatie van prostitutie en hormonenhandel. Door de wet van 7 april 1995⁶ werden daaraan toegevoegd: organenhandel, fraude ten nadele van de Europese Unie, ernstige fiscale fraude, omkoping van openbare ambtenaren, beursmisdrijven en een financiële oplichting, een gijzeling, een diefstal of afpersing met geweld of bedreiging of een «bedrieglijke bankbreuk». ⁷ Belangrijk hierbij is dat het niet de bedoeling is geweest van de wetgever dat de financiële instellingen zelf het misdrijf zouden moeten kunnen kwalificeren. ⁸ De bedoeling was wel dege-lijkt te verwijzen naar vormen van criminaliteit, die, bij de beoordeling van de vraag of er een melding dient te gebeuren, kunnen worden begrepen in termen uit de gewone omgangstaal. ⁹

5. Art. 3, derde lid, van de wet van 11 januari 1993 legt aan de financiële instellingen of tussenpersonen de *algemene verplichting* op hun *volledige medewerking* te verlenen om, met toepassing van de wet van 11 januari 1993, alle daden

⁶ Wet van 7 april 1995 tot wijziging van de wet van 11 januari 1993 tot voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld, *B.S.*, 10 mei 1995.

⁷ Terloops zij eraan herinnerd dat de term én het misdrijf «*bedrieglijke bankbreuk*» door de nieuwe Faillissementswet, die in werking trad op 1 januari 1998, werd afgeschaft en vervangen door een andere reeks misdrijven.

⁸ Memorie van toelichting bij het wetsontwerp tot wijziging van de wet van 11 januari 1993 tot voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld, *Parl. St., Senaat*, 1994-95, nr. 1323/1, p. 2.

⁹ Momenteel is wel een wetsontwerp in bespreking dat het zou mogelijk maken het begrip «*georganiseerde misdaad*» precies te omschrijven.

van witwassen van geld te identificeren. Het lijkt me dat deze bepaling op zichzelf geen verplichtingen toevoegt aan de andere specifieke verplichtingen, die de wet oplegt.

6. *De identificatieverplichting.* De financiële tussenpersonen hebben de verplichting zich te vergewissen van de identiteit van hun cliënten op het ogenblik dat zij een zakenrelatie aanknopen. Wanneer de cliënt niet gekend is en een toevallige verrichting vraagt, bestaat dezelfde identificatieverplichting voor elke verrichting die een bedrag van 10.000 ecu of meer inhoudt. ¹⁰ Wanneer er *vermoed wordt* dat bepaalde verrichtingen witwasoperaties zijn, moet de identiteit van de cliënt worden onderzocht, ongeacht de hoegrootheid van de bedragen die bij de verrichting betrokken zijn. Er wordt niet precies bepaald wat er bedoeld wordt met het «*vermoeden dat het gaat om witwassen van geld*». Uit de parlementaire voorbereidingsstukken blijkt dat het om een vermoeden gaat in de meest uitgebreide zin van het woord. ¹¹ In de memorie van toelichting ¹² werden een aantal voorbeelden opgegeven van situaties waarbij vermoedens kunnen rijzen. Deze voorbeelden zijn slechts indicatief en art. 9 van de wet van 11 januari 1993 laat aan de financiële tussenpersonen de ruimte om zelf intern bepaalde voorschriften dienaangaande uit te vaardigen. Indien wordt *betwijfeld* of de cliënt voor eigen rekening handelt en indien *vaststaat dat* de cliënt niet voor eigen rekening handelt, ¹³ bestaat de verplichting om informatie te verwerven omtrent de ware identiteit van de persoon voor wiens rekening de cliënt handelt. ¹⁴ Gedurende ten minste vijf jaar na het beëindigen van de relaties met de cliënt dient de financiële tussenpersoon op een informatiedrager een afschrift te bewaren van het *bewijsstuk* dat voor de *identificatie* heeft gediend, alsmede een kopie van de registraties, borderellen en stukken van de uitgevoerde verrichtingen, om ze nauwkeurig te kunnen reconstrueren. ¹⁵

7. *De opleidingsplicht.* De financiële tussenpersonen hebben de verplichting hun personeel met de bepalingen van de wet vertrouwd te maken. Daarenboven moeten ze één of meer personen aanwijzen die verantwoordelijk zijn voor de toepassing van de wet in hun onderneming en moeten zij aan deze personen een verslag bezorgen over elke verdachte verrichting. ¹⁶ De instellingen dienen zelf in te staan voor *opleidingsprogramma's* bij het uitvaardigen van richtlijnen, waarbij de aandacht van het personeel dient te worden gevestigd op de wijze waarop zij verdachte verrichtingen kunnen herkennen en wat er desgevallend dient te gebeuren. De personen die binnen de instelling worden aangewezen als verantwoordelijken voor de naleving van de wet, moeten toezien op de procedures voor interne controle, informatieverstrekking en centralisatie, om verrichtingen die met het wit-

¹⁰ Art. 4 wet van 11 januari 1993.

¹¹ Verslag bij het wetsontwerp 1993 tot voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld, *Parl. St., Senaat*, B.Z. 1991-92, nr. 468/2, p. 18.

¹² Memorie van toelichting bij het wetsontwerp 1993 tot voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld, *Parl. St., Senaat*, B.Z. 1991-92, nr. 468/1, p. 11.

¹³ De «*economische*» cliënt.

¹⁴ Art. 5 wet van 11 januari 1993.

¹⁵ Art. 7 wet van 11 januari 1993

¹⁶ Art. 8, 9 en 10 van de wet van 11 januari 1993.

wassen van geld verband houden, te voorkomen, op te sporen en te verhinderen. Van elke verdachte verrichting dient aan hen een verslag te worden toegestuurd. Deze personen vormen m.a.w. een tussenschakel tussen de financiële tussenpersoon zelf en de Cel voor Financiële Informatieverwerking.¹⁷

8. *De Cel voor Financiële Informatieverwerking en de eigenlijke meldingsplicht.* Art. 11 van de wet van 11 januari 1993 regelt de oprichting van de «*Cel voor Financiële Informatieverwerking*». De Cel is een administratieve overheid met rechtspersoonlijkheid en belast met het verwerken en het verstrekken van de informatie met het oog op de bestrijding van het witwassen van geld. De Cel staat onder het toezicht van de ministers van Justitie en van Financiën en onder de leiding van een magistraat die van het parket wordt gedelegeerd. Leden van de Cel mogen geen functie¹⁸ uitoefenen bij één van de financiële tussenpersonen zelf. De Cel neemt kennis van alle gegevens die haar verstrekt worden door de financiële tussenpersonen zelf en hun toezichhoudende overheden.

Wanneer zij zelf *ernstige vermoedens*¹⁹ van witwassen meent te herkennen, kan zij de procureur des Konings van dit vermoeden op de hoogte brengen. Tot aan de wetwijziging van 10 augustus 1998 diende elke melding te gebeuren bij de procureur des Konings te Brussel. De nieuwe wet bepaalt nu dat de melding dient te gebeuren aan de territoriaal bevoegde procureur des Konings.²⁰ De Cel kan ook van de financiële tussenpersonen of van hun overheden, alsmede van de politiediensten en van alle administratieve diensten van de Staat, *eisen* dat zij alle bijkomende inlichtingen verstrekken die zij voor de vervulling van haar opdracht nuttig acht. Deze bijkomende inlichtingen kunnen slechts worden geëist, nadat de Cel informatie verworven heeft overeenkomstig de meldingsplicht van verdachte feiten. De Cel kan ook alle nuttige inlichtingen eisen over de manier waarop de financiële tussenpersonen hun verplichtingen toepassen en naleven. Het is nu aan deze Cel dat de financiële tussenpersonen, krachtens art. 12, eerste lid, van de wet van 11 januari 1993, iedere transactie moeten melden waarvan zij «*weten of vermoeden*» dat ze verband houdt met witwassen, en dit, *vooral* deze verrichting wordt uitgevoerd. Deze melding gebeurt bij voorkeur schriftelijk, dit om een bewijs van mededeling te kunnen voorleggen. Indien de mededeling telefonisch gebeurt, moet deze onmiddellijk schriftelijk worden bevestigd. De Cel kan zich, wanneer zij het nodig acht, verzetten tegen de uitvoering van de gevraagde verrichting. De modaliteiten hiervoor zijn bepaald in art. 12 van de wet van

11 januari 1993.²¹ Wanneer de financiële tussenpersonen de melding niet kunnen doen vooraleer de verrichting plaatsvindt, moeten zij de Cel *onmiddellijk na* de uitvoering van de verrichting vooralsnog verwittigen.

De financiële tussenpersonen moeten voorts ook de Cel op de hoogte brengen van «*elk feit, dat hen bekend wordt, dat op witwassen van geld zou kunnen wijzen*».²² De Cel moet elke ontvangst van een mededeling bevestigen, zonder dat de wet bepaalt op welke wijze dit dient te gebeuren. Art. 19 van de wet van 11 januari 1993 legt uitdrukkelijk aan de financiële tussenpersonen *het verbod op hun cliënt of derde personen te informeren* over het feit dat informatie werd bezorgd aan de Cel of dat een opsporingsonderzoek wegens het witwassen van geld aan de gang is. Art. 17 van de wet van 11 januari 1993 onderwerpt de leden van de Cel zelf uitdrukkelijk aan het beroepsgeheim. Op de draagwijdte van dit beroepsgeheim wordt verder teruggekeerd.

9. *De (eigen) informatieverplichting van de controleoverheden van de betrokken beroepen.* Art. 21 van de wet van 11 januari 1993 legt aan de controle- of toezichhoudende overheden van de financiële tussenpersonen de uitdrukkelijke verplichting op om, zo zij «*feiten vaststellen die bewijsmateriaal voor het witwassen van geld kunnen vormen*»²³ de Cel daarvan op de hoogte te brengen. Met «*controle- of toezichhoudende overheden*» worden die instanties bedoeld die een controle uitoefenen op de specifieke financiële tussenpersonen, zoals de commissie voor het bank- en financiewezen, voor banken en spaarkassen; de controledienst der verzekeringen voor de verzekeringsondernemingen of de Minister onder wiens bevoegdheid de financiële instelling valt.

10. *De sancties en aansprakelijkheid van de financiële tussenpersonen.* Twee zeer belangrijke bepalingen regelen de rechtsgevolgen voor de financiële tussenpersonen, wat hun verplichtingen betreft in het raam van de wet van 11 januari 1993. Art. 22 verleent aan de bevoegde controle- of toezichhoudende overheden, bij niet-naleving van de bepalingen van de wet, de mogelijkheid om enerzijds, volgens de regelen die zij zelf bepalen, de beslissingen en maatregelen die zij nemen *openbaar te maken*, en anderzijds een administratieve geldboete op te leggen, die kan oplopen van 10.000 frank tot 50.000.000 frank en dit na de financiële tussenpersoon in zijn verweer te hebben gehoord of minstens behoorlijk te hebben opgeroepen. De geldboete wordt geïnd door de Administratie van de B.T.W., Registratie en Domeinen, in het voordeel van de schatkist.

Daarnaast bepaalt art. 20 van de wet van 11 januari 1993 dat tegen de financiële tussenpersonen, die *te goeder trouw* inlichtingen verstrekken overeenkomstig de bepalingen van de wet, «*geen enkele burgerlijke rechtsvordering, straf- of tuchtvordering kan worden ingesteld en dat tegen hen geen enkele professionele sanctie kan worden uitgesproken*».

11. In de hierboven vermelde wetsbepalingen komen reeds een aantal begrippen voor waaromtrent heel wat dubbel-

¹⁷ Cf. *infra*.

¹⁸ Bedoeld wordt een functie van bestuurder, van directeur, van zaakvoerder of van aangestelde. Dit mag evenmin het geval geweest zijn in het jaar dat hun aanwijzing als lid van de Cel voorafgaat.

¹⁹ Omtrent de mogelijke betekenis en draagwijdte van deze terminologie, zie verder.

²⁰ Art. 12, § 3, 16 en 17, § 2 van de wet van 11 januari 1993 werden aldus gewijzigd door art. 3 van de wet tot wijziging van art. 327bis Ger. W. en de wet van 11 januari tot voorkoming van het gebruik van het financieel stelsel voor het witwassen van geld. Art. 4 van de genoemde wetwijziging vult art. 16 van de wet van 11 januari 1993 aan met de bepaling dat een afschrift van deze informatie dient te worden toegestuurd aan een van de nationale magistraten.

²¹ Het verzet geldt slechts voor 24 uur. Indien de Cel verlenging wenst te verkrijgen van deze termijn, dient zij dit aan de procureur des Konings te melden, die de nodige beslissingen neemt. Bij gebrek aan tijdige kennisgeving van een andersluidende beslissing binnen de oorspronkelijke termijn van 24 uur, mag de verrichting worden uitgevoerd.

²² Art. 14 van de wet van 11 januari 1993.

²³ Ook omtrent de betekenis van deze terminologie, zie verder.

zinnigheid bestaat en die nader moeten uitgelegd worden. Een volledige toelichting van alle mogelijke interpretatieproblemen kan niet binnen het kader van deze tekst. Hieronder wordt slechts op deze begrippen teruggekeerd, die rechtstreeks relevant zijn met betrekking tot de vraag naar de precieze draagwijdte van de rechten en verplichtingen van de *nieuwe meldingsplichtigen*, zoals die uit de wetswijziging voortspuiten. Heel wat van de bestaande interpretatieproblemen worden trouwens nog markanter, éénmaal dat zij worden gecombineerd met de essenties en deontologische regelen voortspuitend uit de aard van de beroepen die door de nieuwe wetswijziging onderworpen worden aan het meldingssysteem. De wetgever heeft immers, in een poging om de hierboven omschreven scharnierbepalingen betreffende de meldingsplicht in overeenstemming te brengen met de essentie van de beroepen van de gerechtsdeurwaarder, de notaris, de bedrijfsrevisor en de accountant, getracht om de bestaande voorschriften voor deze specifieke beroepen aan te passen.

III. DE MELDINGSPLICHT VAN DE ACCOUNTANT: WELKE ZIJN DE VERPLICHTINGEN TEN GEVOLGE VAN DE NIEUWE WET?

12. De wetswijzigingen die in de huidige stand van zaken worden doorgevoerd aan de wet van 1993, worden hieronder kort besproken, in de eerste plaats vanuit de vraag naar de gevolgen voor de accountant. Na dit schematische overzicht van wijzigingen, wordt dan voorzichtig gepoogd de draagwijdte aan te geven van de diverse essentiële verplichtingen die uit de wet voortspuiten. Als slot volgen enkele bedenkingen met betrekking tot de wijze waarop deze bepalingen de aansprakelijkheidsproblematiek kunnen wijzigen of beïnvloeden.

A. De uitbreiding van het toepassingsgebied: geen advocaten

13. In haar actieplan tegen de georganiseerde misdaad, goedgekeurd op de Ministerraad van 28 juni 1996, heeft de regering het beginsel aangenomen van de uitbreiding «*ratione personae*» van het toepassingsgebied van de wet van 1993.²⁴ Daarbij werd uitdrukkelijk geopperd dat het wenselijk is «het toepassingsgebied van deze wet uit te breiden tot gerechtsdeurwaarders, notarissen, bedrijfsrevisoren, externe accountants, vastgoedmakelaars en geldvervoerders». Tezelfder tijd werd opgemerkt dat een eventuele uitbreiding tot de advocatuur «*bestudeerd werd*».²⁵ Deze gedachte bouwde verder op art. 12 van de richtlijn 91/308 van 10 juni 1990, die elke lidstaat van de Europese Unie uitnodigde om de genomen maatregelen geheel of gedeeltelijk uit te breiden tot die beroepen en categorieën van ondernemingen, die activiteiten verrichten die zich bijzonder lenen voor witwasdoeleinden. In een aanbeveling van juni 1996 merkte de financiële actiegroep in de schoot van de OESO op dat er een verschuiving werd vastgesteld van de witwasactiviteiten van de financiële sector naar de niet-financiële ondernemingen

²⁴ Zie memorie van toelichting bij het wetsontwerp tot wijziging van de wet van 11 januari 1993, *Parl. St., Kamer*, 1997-98, nrs. 1335/1 en 1336/1.

²⁵ *Zie-infra*.

of beroepen, waarbij uitdrukkelijk werd verwezen naar de juridische beroepen, boekhouders, financiële raadgevers en beheerders van goederen.²⁶ Tot soortgelijke vaststellingen kwam de Cel voor Financiële Informatieverwerking in haar activiteitenverslag.²⁷ Op basis van deze vaststellingen oordeelde de wetgever dat het noodzakelijk was de volgende wijzigingen aan te brengen aan het toepassingsgebied van de wet van 1993: de vastgoedmakelaars, de bewakingsondernemingen die diensten van vervoer van goederen leveren, de notarissen, de gerechtsdeurwaarders, de bedrijfsrevisoren, de externe accountants en casino's dienden aan de wet van 11 januari 1993 onderworpen te worden.

Omdat een aantal van deze beroepen niet-financieel van aard zijn en toch zouden onderworpen worden aan de Cel voor Financiële Informatieverwerking, zou de aard en de opzet van de Cel in zekere zin worden veranderd.²⁸ Deze niet-financiële beroepen worden wel, gezien hun eigen aard, in een afzonderlijk artikel ondergebracht.²⁹ De wetgever had verder oog voor het feit dat een aantal van de genoemde beroepen onderworpen zijn aan art. 458 Sw. Volgens de wetgever is zulks geen belemmering, «omdat art. 458 Sw. zelf een uitzondering op het beroepsgeheim bevat voor de gevallen waarin de wet de houder ervan verplicht de geheimen bekend te maken, die hem zijn toevertrouwd uit hoofde van zijn staat of beroep en,» nog steeds aldus de wetgever, «het wetsontwerp dergelijke uitzondering binnen de daarin reeds gestelde grenzen behoudt.» In die optiek werden de vastgoedmakelaars en de bewakingsondernemingen toegevoegd aan art. 2, terwijl de notarissen, gerechtsdeurwaarders, bedrijfsrevisoren, externe accountants en uitbaters van casinospelen in een afzonderlijk art. 2 *bis* werden ondergebracht. Aan de categorieën, ondergebracht in art. 2 *bis*, worden dan andere verplichtingen opgelegd, rekening houdende met de specificiteit van de diverse beroepen. Zoals zal blijken uit de uiteenlopende bepalingen is het niet-temin ietwat eigenaardig dat de uitbaters van casinospelen op dezelfde lijn werden geplaatst met de notarissen, de gerechtsdeurwaarders, de bedrijfsrevisoren en de externe accountants.

14. Opmerkelijk is voorts dat bij deze uitbreiding niet de advocaten en de fiscale adviseurs mee werden opgenomen!³⁰ Voor wat de *fiscale adviseurs* betreft, werd dit gemotiveerd door het feit dat hun statuut op het ogenblik van de goedkeuring van het ontwerp nog niet wettelijk was vastgelegd en zij nog over geen controle- of voogdijoverheid beschikten.³¹ De niet-opname van *advocaten* werd in de parlementaire voorbereiding dan weer als volgt gemotiveerd: «De Ministerraad heeft eveneens beslist dat het past in de nabije toekomst ook de advocaten binnen het toepassings-

²⁶ Zie memorie van toelichting bij het wetsontwerp tot wijziging van de wet van 11 januari 1993, *Parl. St., Kamer*, 1997-98, nrs. 1335/1 en 1336/1.

²⁷ Activiteitenverslag C.F.I. 1994-95, p. 46.

²⁸ De Cel kan niet louter als een tussenpersoon tussen de financiële en de gerechtelijke wereld beschouwd worden.

²⁹ Dit wordt het nieuwe art. 2*bis* van de wet van 11 januari 1993.

³⁰ Voor de advocaten zal dit wellicht zijn implicaties hebben voor de discussie mbt. het beroepsgeheim.

³¹ Verslag namens de Commissie voor de financiën en de begroting bij het wetsontwerp tot wijziging van de wet van 11 januari 1993, *Parl. St., Kamer*, 1997-98, nr. 1335/4.

gebied van de wet te laten vallen. Aangezien de onderwerping van de advocaten aan de wet van 11 januari 1993 stoot op bijzondere moeilijkheden die verband houden met hun pleitmonopolie, dat art. 440 van het Gerechtelijk Wetboek hen toekent, en met de aard van hun beroepsgeheim, dat verbonden is met het recht van verdediging, zal zij het voorwerp uitmaken van een apart ontwerp.»³² Aldus blijkt, minstens voorlopig, tegemoet gekomen te zijn, aan de verzuchtingen, die het CCBE³³ in haar beginselverklaring van 14 en 15 november 1997 formuleerde en waarin zij opteerde voor het standpunt dat de specifieke functie van de advocaat onverenigbaar was met enige op hem rustende meldingsplicht. Het CCBE stelde, in plaats daarvan, een aanbeveling voor, waarbij zij vroeg aan alle ordes van advocaten om in hun gedragscode de verplichtingen op te nemen de juiste identiteit van de cliënt na te gaan alleen gelden te verhandelen die strikt aan een dossier op naam kunnen worden geïdentificeerd en de verplichting zich terug te trekken uit de zaak zodra de advocaat vermoedt dat de verrichting als resultaat een witwassen van geld tot gevolg zou kunnen hebben. Het hoeft geen betoog dat dit, ook in de parlementaire voorbereidingsstukken vermelde onderscheid tussen accountants en advocaten, onmiddellijk zijn weerslag zal hebben op het vraagstuk met betrekking tot de draagwijdte van het beroepsgeheim.

B. Een aantal verplichtingen worden effectief van toepassing verklaard op de categorieën, ingevoerd door het nieuwe art. 2 bis van de wet van 11 augustus 1993

15. Op grond van het gewijzigde art. 4,1, van de wet van 1993 zal ook de accountant voortaan zijn cliënt dienen te *identificeren*. Deze identificatie zal dienen te gebeuren aan de hand van een bewijsstuk, waarvan een afschrift moet worden genomen.³⁴ Op grond van het gewijzigde art. 5 van de wet van 1993 zal de accountant (en ook de bedrijfsrevisor) «*alle redelijke maatregelen*» moeten nemen om, wanneer hij eraan twijfelt of de cliënt voor eigen rekening handelt, de ware identiteit van de personen voor wier rekening hij handelt, te achterhalen.³⁵ Voor de casino's wordt in art. 5 *bis* een afzonderlijke identificatieverplichting ingevoerd. Krachtens het nieuwe art. 24 van de wet³⁶ zal, bij wijze van overgangsmaatregel bij de inwerkingtreding van de wet, de bestaande cliënt binnen het jaar moeten geïdentificeerd worden.³⁷ Vroeger bepaalde de wet hiervoor een «*redelijke termijn*». De verplichting tot het nemen van «*nuttige maatregelen*», wordt in de nieuwe wet afgezwakt tot «*alle redelijke maatregelen*», om niet de indruk te wekken dat deze verplichting een resultaatsverbintenis zou betreffen, terwijl het in fei-

te om een inspanningsverbintenis gaat³⁸ Terloops moet nog worden opgemerkt dat de notarissen en gerechtsdeurwaarders niet onder deze identificatieverplichting vallen, omdat een notaris zijn cliënten niet dient te identificeren, zolang de authentieke akte niet verleden is en omdat hij dit, bij het eigenlijke verlijden van de akte, sowieso reeds moet doen, terwijl ook de gerechtsdeurwaarder steeds zijn cliënt identificeert of anders door een advocaat wordt aangesteld.

Op grond van het gewijzigde art. 7 van de wet van 11 januari 1993³⁹ zullen de accountants ook onderworpen worden aan de verplichting om gedurende ten minste vijf jaar na het beëindigen van de relaties met hun cliënt, op welke informatiedrager dan ook, een *afschrift* te bewaren van het *bewijsstuk* dat voor de identificatie van de cliënt heeft gediend. Deze bepaling slaat niet op notarissen en gerechtsdeurwaarders, omdat dezen geen verplichting hebben hun cliënten te identificeren. Er dient wel te worden opgemerkt dat, terwijl de financiële tussenpersonen ook een verplichting hebben tot bewaring van de stukken met betrekking tot de uitgevoerde *verrichting*, deze verplichting enkel werd uitgebreid tot vastgoedmakelaars en casino's, omdat accountants en bedrijfsrevisoren normaal geen (geld)verrichtingen uitvoeren in de zin van de wet. Om een soortgelijke reden moet ook geen schriftelijk verslag worden opgesteld over elke verrichting die verband zou kunnen houden met het witwassen van geld.

16. Op grond van het gewijzigde art. 9 van de wet van 11 januari 1993⁴⁰ wordt nu ook aan de externe accountant, zoals aan de notarissen, gerechtsdeurwaarders, bedrijfsrevisoren en casino's, de verplichting opgelegd de passende maatregelen te nemen om hun werknemers en hun vertegenwoordigers met de bepalingen van de wet vertrouwd te maken. Het wetsontwerp voorziet bovendien in een uitbreiding, zodat zal moeten worden aangeleerd hoe, niet enkel de «*verrichtingen*» maar ook «*de feiten*» kunnen voorzien worden die verband kunnen houden met het witwassen van geld.⁴¹ Het hoeft geen betoog dat, bij de vraag hoe deze verplichting concreet moet worden ingevuld, er ongetwijfeld een taak zal weggelegd zijn voor de deontologische overheden van respectievelijk notarissen, gerechtsdeurwaarders, bedrijfsrevisoren en accountants. Aan deze beroepen zal *niet* de verplichting worden opgelegd om een *verantwoordelijk persoon* aan te wijzen binnen de organisatie, die zich met de toepassing en de naleving van de wet van 11 januari 1993 zal moeten belasten. Deze verplichting wordt enkel uitgebreid tot de casino's.

17. Aan de notarissen legt het nieuwe art. 10 *bis*⁴² specifieke verplichtingen op voor het geval een notariële akte een verrichting vaststelt waarvan de som 25.000 ecu of meer bedraagt. De betaling van de geldsom(men) zal dienen te gebeuren door middel van een overschrijving of een cheque. Bovendien moet de notaris in de akte het nummer van de

³² Verslag namens de Commissie voor de financiën en de begroting bij het wetsontwerp tot wijziging van de wet van 11 januari 1993, Parl. St., Kamer, 1997-98, nr. 1335/4.

³³ Het overkoepelend orgaan voor Europese balies.

³⁴ Art. 5 wetsontwerp, nieuw art. 4 wet van 11 januari 1993.

³⁵ Art. 6 wetsontwerp, nieuw art. 5 wet van 11 januari 1993.

³⁶ Art. 25 wetsontwerp, nieuw art. 24 wet van 11 januari 1993.

³⁷ Zoals hierboven aangegeven moet het bestaande cliënteel bijgevolg volgens de tekst van de wet tegen uiterlijk 25 oktober 1999 geïdentificeerd worden.

³⁸ Memorie van toelichting bij het wetsontwerp tot wijziging van de wet van 11 januari 1993, Parl. St., Kamer, 1997-98, nrs. 1335/1 en 1336/1, p. 11.

³⁹ Art. 9 wetsontwerp, nieuw art. 7 wet van 11 januari 1993.

⁴⁰ Art. 11 wetsontwerp, nieuw art. 9 wet van 11 januari 1993.

⁴¹ Art. 11 wetsontwerp, nieuw art. 9 wet van 11 januari 1993. De uitbreiding zal gelden voor alle categorieën.

⁴² Art. 13 wetsontwerp, nieuw art. 10 *bis* wet van 11 januari 1993.

financiële rekening vermelden waarlangs het bedrag wordt overgedragen.

18. Zoals de financiële tussenpersonen, zullen ook de beoefenaren van de beroepen, genoemd in art. 2bis, moeten bijdragen tot de *kosten* van de werking van de Cel. Volgens de Raad van State betreft het hier in wezen een belasting, bedoeld om de werking van het gerecht te verbeteren, zodat het universaliteitsbeginsel geschonden wordt, door slechts bepaalde categorieën te laten opdraaien voor de kosten van deze Cel.⁴³ In de memorie van toelichting heeft de regering deze kritiek echter naast zich neergelegd en baseerde zij zich op het standpunt dat de Cel geen politiedienst is, noch een orgaan die van de gerechtelijke overheden afhangt, maar een «ad hoc administratieve overheid die de werking van de bedoelde beroepen en categorieën zou moeten verbeteren. Deze ondernemingen kunnen zich in volle vertrouwen richten tot deze gespecialiseerde overheid, zonder vrees dat de inlichtingen die zij aan haar mededelen in dit stadium worden gebruikt voor andere doeleinden dan de bestrijding van het witwassen van geld in de beperkte zin van de preventiewet. Het versterkt beroepsgeheim van de Cel en haar onafhankelijkheid in haar beslissingen zijn een waardevolle waarborg voor de beoogde ondernemingen en personen en voor hun personeel, alsook voor hun cliënten voor wie de bescherming van hun privacy aldus beter wordt verzekerd. Men mag niet uit het oog verliezen dat het meldingsstelsel een bijzonder voordeel biedt. De wet verleent hen een burgerrechtelijke, tuchtrechtelijke en strafrechtelijke onschendbaarheid wanneer zij te goeder trouw melden. Bovendien biedt de wet hen een uitweg aan wanneer zij worden gevraagd tussen te komen in een verdachte verrichting die als een witwasmisdrijf zou kunnen worden beschouwd. Indien het er enkel om te doen ware geweest om een betere werking van het gerecht te verzekeren, dan had de melding evengoed rechtstreeks aan de politiediensten en het parket kunnen gebeuren».⁴⁴ Of de inrichting van de Cel en haar positie als tussenluik voor de nieuwe meldingsplichtigen en hun beroep werkelijk een zegen is, kan hic et nunc betwijfeld worden.

19. Het cumulverbod voor de leden van de Cel van de Financiële Informatieverwerking, met een functie binnen de beroepen van art. 2, wordt alleen doorgetrokken voor de bestuurders van casino's en niet voor gerechtsdeurwaarders, notarissen, bedrijfsrevisoren en accountants.⁴⁵

20. Welke meldingsplicht wordt nu aan de categorieën van art. 2bis opgelegd? Krachtens een nieuw art. 14bis⁴⁶ van de wet van 11 januari 1993 moeten de notarissen, gerechtsdeurwaarders, bedrijfsrevisoren en externe accountants, die in de uitoefening van hun beroep «feiten» vaststellen «waarvan ze weten dat ze verband houden met het witwassen van geld of die bewijsmateriaal voor het witwassen van geld kunnen vormen», onmiddellijk de Cel op de hoogte brengen. Casino's moeten, luidens een nieuw art. 14bis, tweede lid, de Cel ver-

wittigen van elk «vermoeden dat een verrichting verband houdt met het witwassen van geld.» Op de draagwijdte van deze terminologie wordt verder nog even dieper ingegaan. De Cel mag, in verband met de verkregen meldingen, overeenkomstig het nieuwe art. 15 van de wet,⁴⁷ van de casino's ook de bijkomende inlichtingen «eisen», zoals dat voor de financiële tussenpersonen het geval is. Van de notarissen, gerechtsdeurwaarder, bedrijfsrevisoren en accountants mag de Cel «alle nuttige inlichtingen opvragen». Het nieuwe art. 15, eerste lid van de wet voegt daaraan toe: «Bij afwijking van art. 458 hebben deze personen het recht deze inlichtingen aan de Cel te verstrekken». Ook deze nuancering verdient verder nog een bijkomende toelichting. De tuchtoverheden van de hierboven vermelde beroepen zullen ten slotte krachtens het nieuwe art. 21 van de wet⁴⁸ ook zelf de Cel op de hoogte moeten brengen van «feiten die zij vaststellen, die *bewijsmateriaal* voor het witwassen van geld kunnen vormen». Het nieuwe art. 19⁴⁹ van de wet zal ook aan de accountant (en de andere in art. 2bis van de wet genoemde ondernemingen of personen) uitdrukkelijk het *verbod* opleggen de cliënt of een derde in kennis te brengen van het feit dat informatie werd meegegeed aan de Cel of dat een opsporingsonderzoek aan de gang is. Hetzelfde geldt voor bijkomende inlichtingen die aan de Cel werden verschaft, overeenkomstig art. 15 van de wet.

21. De burgerrechtelijke, strafrechtelijke en tuchtrechtelijke immuniteit voor diegene die «*te goeder trouw*» inlichtingen heeft verstrekt aan de Cel, wordt in het nieuwe art. 20 van de wet⁵⁰ uitgebreid tot de notarissen, gerechtsdeurwaarders, bedrijfsrevisoren, externe accountants en de casino's. Aan de andere kant handhaaft het nieuwe art. 22 van de wet⁵¹ ook voor de beoefenaren van de hierboven genoemde beroepen de sancties. De *tuchtoverheden* worden bevoegd om deze sancties toe te passen en dit «onverminderd de bij andere wetten of reglementen bepaalde maatregelen». De sancties zijn dezelfde als voor de financiële tussenpersonen.⁵²

22. Terwijl tot nu toe slechts kort de diverse wetswijzigingen werden aangeraakt, met aanduiding van die verplichtingen die relevant kunnen zijn voor de nieuwe meldingsplichtigen, wordt hieronder nu iets dieper ingegaan op de (mogelijke) draagwijdte van de belangrijkste bepalingen, die specifiek betrekking hebben op de eigenlijke meldingsplicht. Ter afsluiting wordt daarna nog even de vraag aangeraakt op welke wijze dit nu de beroepsaansprakelijkheid zelf kan beïnvloeden. Hierbij wordt niet meer teruggekeerd op de diverse andere verplichtingen die aan de nieuwe meldingsplicht-

⁴⁷ Art. 18 wetsontwerp, nieuw art. 15 wet van 11 januari 1993.

⁴⁸ Art. 23 wetsontwerp, nieuw art. 21 wet van 11 januari 1993.

⁴⁹ Art. 21 wetsontwerp, nieuw art. 19 wet van 11 januari 1993.

⁵⁰ Art. 22 wetsontwerp, nieuw art. 20 wet van 11 januari 1993.

⁵¹ Art. 24 wetsontwerp, nieuw art. 22 wet van 11 januari 1993.

⁵² Deze sancties zijn, zoals hierboven vermeld: volgens de regels die zij bepalen, kunnen de toezichthoudende overheden de beslissingen en maatregelen die zij nemen, openbaar maken. Daarnaast kunnen zij een *administratieve* geldboete opleggen, die niet minder dan 10.000 Fr. en niet meer dan 50.000.000 Fr. mag bedragen. De minister van Financiën wordt aangewezen om voor die categorieën die onder geen enkele controle- of toezichthoudende overheid vallen, noch onder een tuchtoverheid ressorteren, de sancties uit te spreken (art. 22 wet van 11 januari 1993).

⁴³ Advies van de Raad van State bij het wetsontwerp tot wijziging van de wet van 11 januari 1993, *Parl. St., Kamer*, 1997-98, nrs. 1335/1 en 1336/1, p. 47.

⁴⁴ Memorie van toelichting bij het wetsontwerp tot wijziging van de wet van 11 januari 1993, *Parl. St., Kamer*, 1997-98, nrs. 1335/1 en 1336/1, p. 16.

⁴⁵ Art. 15, § 2 wetsontwerp, nieuw art. 11, § 3, wet van 11 januari 1993.

⁴⁶ Art. 17 wetsontwerp, nieuw art. 14bis wet van 11 januari 1993.

tigen zullen worden opgelegd, zoals de identificatieplicht van de cliënt, de bewaarplicht van de stukken, de opleidingsplicht enz.

IV. DRAAGWIJDTE VAN DE SPECIFIEKE VERPLICHTINGEN BETREFFENDE DE MELDINGSPLICHT

A. De eigenlijke meldingsplicht

23. Allereerst moet er natuurlijk aan herinnerd worden dat de meldingsplicht niet bestaat voor vaststellingen van witwas van gelden uit *alle* misdrijven, maar slechts uit de misdrijven omschreven in art. 3 van de wet van 11 januari 1993. Uit de tekst van de wet zelf blijkt voorts dat de accountant, bedrijfsrevisor, gerechtsdeurwaarder of notaris slechts melding dient te maken van «feiten, waarvan hij vaststelt dat zij verband houden met witwassen van geld of die daarvoor bewijsmateriaal kunnen vormen». Deze omschrijving onderscheidt zich van de verplichting van de financiële tussenpersonen die deze melding moeten doen telkens als zij «weten of vermoeden» dat een uit te voeren verrichting verband houdt met het witwassen van geld. De wetgever heeft dit onderscheid doorgevoerd in de hoop een evenwicht te brengen tussen de meldingsplicht enerzijds en het beroepsgeheim anderzijds. «Bovendien», aldus de wetgever, «moet ook rekening worden gehouden met het feit dat de beoogde beroepen beroepshalve toegang hebben tot andere gegevens die de context van de verrichtingen overstijgen, waarmee de financiële ondernemingen normaal te maken hebben.»⁵³ Volgens de wetgever moeten deze «andere gegevens» de accountant in staat stellen zich een preciezer beeld te vormen van de feitelijke situatie. Om die reden zijn de notarissen, gerechtsdeurwaarders, bedrijfsrevisoren en accountants niet verplicht de Cel op de hoogte te brengen van de verrichtingen waarvan zij «weten of vermoeden» dat ze verband houden met het witwassen van geld en evenmin van «feiten die op witwassen van geld zouden kunnen wijzen», maar alleen van «feiten die bewijsmateriaal voor het witwassen van geld kunnen vormen». Er moet m.a.w. slechts melding gebeuren, wanneer er sprake is van een «versterkt vermoeden», terwijl de financiële tussenpersonen *elk* vermoeden moeten aangeven. Voorts is het zo dat de begrenzing van de meldingsplicht van de beroeps categorieën van art. 2bis, gelijkgesteld wordt met die van de reeds bestaande meldingsplicht voor de controle- of toezichthoudende overheden van financiële tussenpersonen. Deze dienen immers eveneens de Cel op de hoogte te brengen van «feiten, die zij vaststellen, die bewijsmateriaal voor het witwassen van geld kunnen vormen». In de memorie van toelichting wordt het ingevoerde onderscheid als volgt verdedigd: «Het begrip «feiten die bewijsmateriaal kunnen vormen voor het witwassen van geld» ligt halverwege tussen het gewoon vermoeden, zoals een financiële onderneming dit vaststelt, en de ernstige aanwijzing, die aan de grondslag ligt van de mededeling door de Cel aan de procureur des Konings, nadat de Cel haar onderzoeksmogelijkheden heeft aangewend. Het begrip «fei-

⁵³ Memorie van toelichting bij het wetsontwerp tot wijziging van de wet van 11 januari 1993, *Parl. St., Kamer*, 1997-98, nrs. 1335/1 en 1336/1, p. 6.

ten die bewijsmateriaal kunnen vormen van witwassen» slaat op een *versterkt* vermoeden. Het begrip «versterkt vermoeden» is ingegeven door het regime dat toepasselijk is op de prudentiële controleoverheden, die zelf ook onderworpen zijn aan een beroepsgeheim, waarvan de schending beteugeld wordt met de straffen voorzien in artikel 458 Swb...»⁵⁴ Volgens de Memorie van Toelichting overstijgt het «*versterkt vermoeden*» het «*gewoon vermoeden*» of de «*aanwijzing van*» witwassen: Het begrip «*vermoeden*» zou op de omstandigheid slaan, waarin men «niet kan uitsluiten» dat het feit of de verrichting, waarvan men kennis heeft, verband houdt met het witwassen van geld. Het begrip «versterkt vermoeden» daarentegen zou slaan op het geval waarin, «op grond van een overeenstemmend geheel van feiten of gegevens», het «de meest waarschijnlijke uitleg» van deze feiten is dat het een geval van witwassen van geld betreft. Dit onderscheid wordt door de regering verder gemotiveerd doordat de nieuwe meldingsplichtigen «uit hoofde van hun beroepspraktijk, doorgaans over meer volledige en betrouwbare inlichtingen aangaande de betrokken personen of vennootschappen en de omstandigheden van de verrichtingen waarin zij tussenkomen beschikken, zodat zij zich een nauwkeurig beeld kunnen vormen van de juiste toedracht van zaken en zij voor hun beoordeling niet afhankelijk zijn van loutere vermoedens». ⁵⁵ Terwijl de wetgever nogal los over de verenigbaarheid van deze principes met het beroepsgeheim heen stapt, merkte de Raad van State terecht op dat een en ander een *relativering van het beroepsgeheim* inhoudt. ⁵⁶ Daarnaast formuleerde de Raad van State eveneens bezwaar tegenover de vage formulering van de meldingsplicht bij «feiten, die bewijsmateriaal voor het witwassen van geld kunnen vormen» en dit om volgende redenen. Het witwassen van geld is allereerst geen strafbaar feit, waarvan men de bestanddelen kan aangeven. De definitie van art. 3 van de wet van 11 januari 1993 is immers, zoals reeds vermeld, geen omschrijving van een nieuw misdrijf dat in het Belgische recht wordt ingevoerd, ⁵⁷ terwijl het begrip «*witwassen*» in de wet van 1993 uiteraard ook niet mag gelijkgesteld worden met de misdrijven van art. 505 Sw. Bovendien wijst de Raad van State erop dat in ons strafrecht een strafbaar feit met *alle middelen* kan worden bewezen. Aangezien de rechter voor het vormen van zijn overtuiging kan steunen op om het even welk feit, kan er niet zo maar worden vooropgesteld dat de vaststelling van één specifiek feit op zichzelf het bewijs van een strafbaar feit kan vormen. Bijgevolg maakt de omschrijving van de wet het niet mogelijk om precies het onderscheid te maken tussen enerzijds «een feit dat zou kunnen wijzen op witwassen», waarbij de financiële tussenpersonen wél aangifte moeten doen, maar de nieuwe meldingsplichtigen

⁵⁴ Memorie van toelichting bij het wetsontwerp tot wijziging van de wet van 11 januari 1993, *Parl. St., Kamer*, 1997-98, nrs. 1335/1 en 1336/1, p. 18.

⁵⁵ Memorie van toelichting bij het wetsontwerp tot wijziging van de wet van 11 januari 1993, *Parl. St., Kamer*, 1997-98, nr. 1335/1 en 1336/1, p. 18.

⁵⁶ Advies van de Raad van State bij het wetsontwerp tot wijziging van de wet van 11 januari 1993, *Parl. St., Kamer*, 1997-98, nrs. 1335/1 en 1336/1, p. 38.

⁵⁷ Art.3 van de wet van 11 januari 1993 heeft alleen tot doel een begrip te omschrijven, dat het mogelijk maakt de draagwijdte van de administratieve verplichtingen te bepalen.

niet (wegens het beroepsgeheim) en anderzijds «een feit dat bewijsmateriaal kan vormen voor witwassen», waarbij de nieuwe meldingsplichtigen, *wel* melding zouden moeten doen. In antwoord op deze kritiek van de Raad van State⁵⁸ beklemtoont de memorie van toelichting dat het *niet* de taak is van de nieuwe meldingsplichtigen om de *vormen van criminaliteit*, die aan de basis liggen van de feiten te identificeren. Ten slotte wordt in de memorie van toelichting beklemtoond dat de feiten waarvan sprake «uitermate betekenisvol of onthullend moeten zijn ten aanzien van het opzet van de betrokken persoon om geld wit te wassen in de zin van art. 3,1».

De Raad van State waarschuwt voorts ook nog voor het feit dat deze onduidelijke terminologie, er, ondanks de «*beperkende*» verplichtingen voor de gerechtsdeurwaarder, notaris, bedrijfsrevisor en accountant, aanleiding toe kan geven dat er een gewoonte ontstaat om *loutere vermoedens* aan te geven. De vage criteria staan immers tegenover enerzijds de zware sancties, bepaald voor diegene die de voorschriften niet naleeft, en, anderzijds, tegenover een vrijgeleide voor diegene die, eventueel ten onrechte, maar te goeder trouw aangifte heeft gedaan. Het hoeft geen betoog dat, zoals hieronder nog zal worden beklemtoond, een dergelijke evolutie een doodsteek zou kunnen betekenen voor het vertrouwens karakter van de relatie tussen de beroepsbeoefenaar en de cliënt, waarmee de essentie van het beroep zelf geraakt wordt. De Raad van State wijst er immers op dat in die omstandigheden een voorzichtige beroepsbeoefenaar, geconfronteerd met een feit dat verdacht *zou kunnen zijn*, wanneer hij aarzelt tussen aangifte of stilzwijgen, ontegenzeggelijk minder risico's loopt wanneer hij het feit zonder meer aangeeft.⁵⁹ De nuances in de aangifteverplichting tussen de verschillende beroepen, die volgens de wetgever tot doel hadden om de meldingsplicht in overeenstemming te brengen met het principe van het beroepsgeheim, worden door de Raad van State dan ook bijzonder kritisch onthaald: «Die werkwijze bestaat erin de verplichtingen van de vroegere rechtssubjecten ook op te leggen aan nieuwe rechtssubjecten, door er slechts enige wijzigingen in aan te brengen, die veeleer denkbeeldig dan reëel zijn en door dezelfde sancties aan de verplichtingen te verbinden.» De overwegingen uit de memorie van toelichting, die hierboven werden vermeld, zijn in elk geval niet van die aard om de diepgaande en gemotiveerde kritiek van de Raad van State te weerleggen.

B. Het verstrekken van bijkomende inlichtingen

24. In verband met de bijkomende inlichtingen die de Cel voor Financiële Informatieverwerking krachtens art. 15 van de wet van 11 augustus 1993 van de financiële tussenpersonen kan eisen, wordt wel een duidelijke afwijking bepaald voor de nieuwe meldingsplichtigen.⁶⁰ Voor wat de notarissen, gerechtsdeurwaarders, bedrijfsrevisoren en externe accountants betreft, heeft de Cel slechts de mogelijkheid deze

⁵⁸ Cf. *infra*.

⁵⁹ Advies van de Raad van State bij het wetsontwerp tot wijziging van de wet van 11 januari 1993, *Parl. St., Kamer*, 1997-98, nrs. 1335/1 en 1336/1, p. 41.

⁶⁰ Behalve voor wat de casino's betreft, die volledig aan het systeem van de oude wet onderworpen worden.

bijkomende inlichtingen «te vragen.⁶¹» De nieuwe wet bepaalt dan uitdrukkelijk dat «in afwijking van art. 458 Sw., deze personen het recht hebben deze inlichtingen aan de Cel te verstrekken». Door een wettelijke uitzondering in te voeren op art. 458 Sw., geeft de wetgever aan de accountant de mogelijkheid om bijkomende inlichtingen te verstrekken, zonder zich aan een schending van art. 458 Sw. schuldig te kunnen maken. Uiteraard moet worden beklemtoond dat het hier een recht en geen plicht betreft. Wel is het zo dat, wanneer de accountant gebruik maakt van deze mogelijkheid en inlichtingen verschaft, hij erop zal moeten toezien dat de verstrekte inlichtingen alleen worden verstrekt aan de Cel voor Financiële Informatieverwerking en binnen het kader blijven van de opzet van art. 15 van de wet van 11 januari 1993.

C. De Cel en haar beroepsgeheim

25. Art. 17, § 1, van de wet van 11 januari 1993 onderwerpt de leden van de Cel uitdrukkelijk aan het beroepsgeheim, bepaald in art. 458 Sw. De wettelijke grenzen van dit beroepsgeheim zijn de volgende:

Art. 16 van de wet van 11 januari 1993 legt allereerst aan de Cel de verplichting op de procureur des Konings te verwittigen van zodra er een «ernstige aanwijzing van witwassen van geld» bestaat. Aanvaard wordt dat de Cel weliswaar een eigen appreciatiebevoegdheid heeft, maar dat zij, wanneer zij besluit tot het bestaan van ernstige vermoedens, wel het parket dienaangaande *moet* verwittigen.⁶²

Daarbuiten geldt de geheimhoudingsplicht, *zelfs* in het geval van art. 29 Sv.⁶³ Dit artikel bepaalt dat iedere overheid, die in de uitoefening van haar ambt kennis krijgt van een misdrijf, verplicht is de procureur des Konings te verwittigen. De Cel zal in een dergelijke hypothese haar beroepsgeheim dienen te handhaven.

Vervolgens bepaalt art. 17, § 2, van de wet van 11 januari 1993 uitdrukkelijk dat het beroepsgeheim niet van toepassing is op mededelingen in het raam van een wederzijdse samenwerking op grond van *internationale verdragen*, aan buitenlandse instellingen met opdrachten van dezelfde aard als die van de Cel. Krachtens art. 17, § 2.2, mag de Cel ook aan de *bevoegde controle- of toezichthoudende overheden* de nodige informatie mededelen voor alles wat de controletaken van deze overheden, bepaald in de wet, aangaan. Voortaan zal dit dus ook mogelijk zijn naar de tuchtoverheden van de nieuwe beroepscategorieën toe. In het nieuwe art. 17, § 2, van de wet van 11 januari 1993 wordt voorts een uitzondering bepaald voor de verzoeken om inlichtingen die de Cel richt aan de *Eenheid voor de Coördinatie van de Fraudebestrijding van de Europese Commissie*.

Het nieuwe art. 17, § 2.3, bepaalt ten slotte dat, wanneer de Cel een mededeling doet aan de procureur des Konings, die inlichtingen bevat betreffende het witwassen van geld dat

⁶¹ Terwijl deze inlichtingen krachtens art. 15, § 1, wet van 11 januari 1993 van de financiële tussenpersonen kunnen «geëist» worden.

⁶² DE NAUW, A., «De strafrechtelijke aspecten van de wet van 11 januari 1993 tot voorkoming van het gebruik van het financieel stelsel voor het witwassen van geld», in *Om deze redenen. Liber Amicorum Armand Vandeplass*, Gent, Mys & Breesch, 1994, 135.

⁶³ Art. 17, § 1, wet van 11 januari 1993.

afkomstig is van een strafbaar feit dat verband houdt met de fraude ten nadele van de *financiële belangen van de Europese Unie*, de Cel de eenheid voor de coördinatie van de fraudebestrijding van de Europese Commissie hier eveneens van op de hoogte moet brengen. Naast deze hypothesen is het beroepsgeheim van de leden van de Cel, uiteraard ook begrens door de gewone wettelijke uitzonderingen van art. 458 Sw.⁶⁴

D. De zwijgplicht tegenover de cliënt

26. Hierboven werd reeds uiteengezet dat art. 19 van de wet van 11 januari 1993, dat verbiedt dat de tussenpersonen hun cliënt of derden op de hoogte brengen van het feit dat informatie werd meegedeeld aan de Cel of dat een opsporingsonderzoek aan de gang is, eveneens van toepassing wordt verklaard op de nieuwe meldingsplichtigen. In de memorie van toelichting werd dit principe verdedigd door op te werpen dat het een van de «essentiële onderdelen van het systeem is, dat zowel door de Europese richtlijn als door de F.A.G.-aanbeveling 17 voorgeschreven werd.»⁶⁵ Volgens de Memorie van Toelichting bestaat er geen enkele reden om de nieuwe meldingsplichtigen van deze verplichting te ontslaan. Nochtans had de Raad van State reeds, in het bijzonder met betrekking tot de situatie van de notaris, de vraag gesteld of deze zwijgplicht verenigbaar is met het vertrouwen dat de cliënt in de notaris stelt. De Raad van State oordeelt dat het gepaster zou zijn dat iedere notaris zijn cliënt, vanaf het begin van zijn contacten met hem, op de hoogte brengt van de wettelijke verplichtingen waaraan hij gehouden is met betrekking tot het witwassen van geld.⁶⁶ Naar aanleiding van de evocatieprocedure werd in de Senaat trouwens een amendement voorgesteld om de notarissen wel de verplichting op te leggen hun cliënten op de hoogte te brengen van de verplichtingen waartoe zij gehouden zijn krachtens de wet van 11 januari 1993. Bij de bespreking van dit amendement repliceerde de Minister dat de wet de notarissen geen zwijgplicht oplegt en dat «niets in de bepaling belet de notarissen hun cliënten volledig op de hoogte te brengen van de verplichtingen die op hun rusten en dat dit deel uitmaakt van de deontologie van het beroep.»⁶⁷ Wanneer dit antwoord van de Minister, die uitdrukkelijk beklemtoonde dat geen enkele bepaling van het ontwerp mag worden geïnterpreteerd als een zwijgplicht, kan worden doorgetrokken naar de andere nieuwe meldingsplichtigen toe, zou kunnen besloten worden dat aan de cliënt wel mag worden gewezen op *het feit dat* men specifieke verplichtingen heeft, die voortvloeien uit de wet van 11 januari 1993, maar dat men de cliënt niet mag verwittigen wanneer men effectief tot melding of mededeling overgaat.

⁶⁴ De hypothese waarin de leden van de Cel zelf geroepen worden om in rechte te getuigen.

⁶⁵ Memorie van toelichting bij het wetsontwerp tot wijziging van de wet van 11 januari 1993, *Parl. St., Kamer*, 1997-98, nrs. 1335/1 en 1336/1, p. 24.

⁶⁶ Advies van de Raad van State bij het wetsontwerp tot wijziging van de wet van 11 januari 1993, *Parl. St., Kamer*, 1997-98, nrs. 1335/1 en 1336/1, p. 49.

⁶⁷ Verslag namens de Commissie voor Financiën bij het wetsontwerp tot wijziging van de wet van 11 januari 1993, *Parl. St., Senaat*, 1997-98, nr. 895/4, p. 26.

E. De rol van de tuchtoverheid

27. De tuchtoverheden van de nieuwe meldingsplichtigen zullen krachtens het nieuwe art. 21 de Cel voor Financiële Informatieverwerking op de hoogte moeten brengen van alle «feiten die zij vaststellen, die bewijsmateriaal voor het witwassen van geld kunnen vormen». Deze omschrijving komt, zoals hierboven vermeld, overeen met de omschrijving van art. 14bis, eerste lid, in fine, die betrekking heeft op de beroepsbeoefenaar zelf. Buiten deze melding is de tuchtoverheid zelf uiteraard gehouden tot het beroepsgeheim. De tuchtoverheid is tevens bevoegd om «onverminderd de bij andere wetten of reglementen bepaalde maatregelen» krachtens het nieuwe art. 22, van de wet van 11 januari 1993 de in de wet bepaalde sancties uit te spreken in geval van niet-naleving van de bepalingen van de wet.⁶⁸ In elk geval is het zo dat naar aanleiding van het totstandkomen van de wet aanzienlijk wat vragen werden gesteld omtrent de opportuniteit van het toekennen van deze bevoegdheid aan de tuchtoverheid, alsmede de gevolgen daarvan voor de aard van de sanctie.⁶⁹ Tegen de beslissing, waarbij een administratieve boete werd opgelegd, zou tegen deze sanctie beroep mogelijk zijn bij de Raad van State,⁷⁰ terwijl bv. de accountant, bij een «normale» tuchtsanctie, hoger beroep dient aan te tekenen en zich uiteindelijk in cassatie kan voorzien. Een en ander zou kunnen te maken hebben met het feit dat de wetgever de sanctie als een «administratieve sanctie» beschouwt en niet als een tuchtsanctie,⁷¹ maar de voorgestelde oplossing lijkt mij betwistbaar.

F. De rechtsgevolgen

29. Zoals hierboven reeds uiteengezet, voorziet de nieuwe wet in twee uiterst belangrijke rechtsgevolgen. De beroepsbeoefenaar, bedoeld in art. 2bis van de wet van 11 januari 1993, die tekort schiet in de verplichtingen, voorgeschreven door de (nieuwe) wet van 11 januari 1993, kan allereerst door zijn tuchtoverheid «onverminderd de bij andere wetten of reglementen bepaalde maatregelen»⁷² bestraft worden met een «administratieve geldboete» van 10.000 Fr. tot 50.000.000 Fr. De tuchtoverheid heeft ook de mogelijkheid haar beslissingen openbaar te maken, wat bij een «gewone» tuchtsanctie niet zomaar het geval is.⁷³ Wanneer «te goeder trouw» inlichtingen worden verstrekt aan de Cel, overeenkomstig de bepalingen van de wet, kan daarentegen geen enkele veroordeling worden opgelegd, op burgerrechtelijk, noch op stafrechtelijk of tuchtrechtelijk vlak. Tegen deze beroepsbeoefenaar kan ook geen enkele professionele sanc-

⁶⁸ Cf. *supra*.

⁶⁹ Cf. *infra*.

⁷⁰ Verslag namens de Commissie voor Financiën en Economische Aangelegenheden bij het wetsontwerp tot wijziging van de wet van 11 januari 1993, *Parl. St., Senaat*, 1997-98, nr. 895/4, p. 31.

⁷¹ Cf. *infra*.

⁷² Hieronder moeten m. i. onder meer de gewone tuchtsancties begrepen worden.

⁷³ In principe geldt in tuchtzaken het discretiebeginsel. Dit betekent dat het voor de beroepsordes verboden is de uitspraken sponstaan en met naam te verspreiden. Dit verbod is natuurlijk relatief, gezien het openbaar karakter van de uitspraak.

tie worden uitgesproken.⁷⁴ Op deze beide aspecten wordt hieronder nog kort teruggekomen.

V. VRAAGSTELLING MET BETREKKING TOT DE GEVOLGEN VOOR DE BEROEPSAANSPRAKELIJKHEID

30. De wetswijziging, die hierboven werd besproken, heeft op een veel diepgaander wijze de traditionele regelen, die de beroepsaansprakelijkheid van de geïsoleerde beroepen beheersten, doorkruist, dan de wetgever wellicht oorspronkelijk zelf heeft beseft. Reeds in het advies van de Raad van State werd nadrukkelijk de vinger gelegd op enkele pijnpunten, die op zijn minst vragen doen rijzen met betrekking tot de wijze waarop men de reeds bestaande (administratieve) reglementering betreffende de strijd tegen het witwassen heeft willen verenigen met de eigenheid van een aantal vrije beroepen, genoemd in art. 2bis van de wet van 11 augustus 1993. Bij wijze van conclusie formuleer ik hieronder de meest in het oog springende problemen dienaangaande. Voor de eenduidigheid wordt uitgegaan van de regelen, van toepassing op de accountant. Deze regelen zijn mutatis mutandis van toepassing op de andere geïsoleerde beroepen. Er moet wel opnieuw beklemtoond worden dat hier alleen die aspecten aan bod komen, die voortspruiten uit de reglementering van de *meldingsplicht*, zijnde de problematiek van de accountant als tussenpersoon of vertrouwenspersoon. Uiteraard moet daarnaast de aandacht worden gevestigd op het bestaan van een aantal strafrechtelijke bepalingen in de strijd tegen het witwassen en de wijze waarop de tussenpersoon, eventueel als medeplichtige of als mededader, in aanraking kan komen met het uitgebreide toepassingsgebied van art. 505 Sw.⁷⁵ Deze aspecten worden hier niet verder toegelicht.

A. De vraag naar de aard van de sanctie van (het nieuwe) art. 22 van de wet van 11 januari 1993

31. De wettekst bepaalt uitdrukkelijk dat «onverminderd de bij andere wetten of reglementen bepaalde maatregelen» door de tuchtoverheid een *administratieve* geldboete kan worden opgelegd. Op deze wijze wordt aan de tuchtoverheid de mogelijkheid gegeven om, naast de wettelijk bepaalde tuchtsancties, ook een dergelijke boete op te leggen aan de accountant, die tekortschiet in de bepalingen van de wet. Volgens de memorie van toelichting kunnen de tuchtoverheden zich ertoe beperken een «andere maatregel of een andere tuchtstraf» op te leggen, wanneer zij van oordeel zijn dat die volstaat of meer gepast lijkt. Afgezien van de aard of het karakter van de boete zelf, rijst hier dan ook nog opnieuw de vraag naar de mogelijkheid van het opleg-

gen van individuele maatregelen,⁷⁶ bovenop de mogelijkheid tot het opleggen van de wettelijk bepaalde tuchtsancties. Uit de memorie van toelichting⁷⁷ blijkt dat de wetgever van oordeel was dat ook aan de nieuwe meldingsplichtige beroepen dezelfde administratieve geldboete moest kunnen worden opgelegd, bovenop de mogelijke tuchtsancties, dit «om de gelijkheid tussen de ondernemingen en de personen die aan de wet zijn onderworpen niet te verbreken».

Deze visie stuitte op heel wat kritiek bij de Raad van State, die opmerkte dat de wetswijziging tot gevolg heeft dat de tuchtoverheid, na een tuchtprocedure, administratieve sancties moet uitspreken, die zijn ingevoerd voor het bestraffen van handelingen van banken, die, van hun kant, onder geen enkele tuchtoverheid vallen. Volgens de Raad van State wordt hiermee een aanvankelijk administratieve geldboete, «wegens de overheid die ze oplegt» omgevormd tot een tuchtsanctie. Volledig terecht werpt de Raad van State dienaangaande op dat het artikel, door te bepalen dat de tuchtoverheid de tuchtstraffen, die normaal van toepassing zijn, mag uitspreken, *maar ook geldboeten mag opleggen*, op ingrijpende wijze de bestaande tuchtregeling doorkruist. Het is immers zo dat art. 92 van de wet van 21 februari 1985 uitdrukkelijk de tuchtstraffen omschrijft die kunnen worden opgelegd, terwijl het tevens vaststaat dat geen tuchtsancties kunnen worden opgelegd, die niet uitdrukkelijk in de wet zijn bepaald.⁷⁸

Daarnaast merkt de Raad van State op dat de sanctie op zichzelf *niet geschikt* is om te worden opgelegd aan natuurlijke personen, die één van de geïsoleerde beroepen beoefenen, voornamelijk wegens de omvang van de in de wet bepaalde bedragen. Deze opmerking werd hernomen tijdens de discussie in de Senaat.⁷⁹ Ook de *kwalificatie* van de sanctie zelf is betwistbaar, zoals hierboven reeds opgemerkt. Gezien het feit dat de bevoegdheid wettelijk wordt toegekend aan de tuchtoverheden, is de Raad van State van oordeel dat de administratieve sanctie wordt omgevormd tot een tuchtsanctie. De wetgever zelf houdt echter vast aan de kwalificatie van een «*administratieve sanctie*». Art. 93 van de wet van 21 februari 1985 bepaalt uitdrukkelijk dat hoger beroep tegen beslissingen van de tuchtcommissie aanhangig wordt gemaakt bij de Commissie van Beroep. In principe zou de accountant zich tegen een beslissing van de tuchtcommissie, die een sanctie oplegt met toepassing van het nieuwe art. 22 van de wet van 11 januari 1993, dan ook moeten voorzien bij de Commissie van Beroep. Het lijkt niet meteen duidelijk of artikel 93 moet toegepast worden op uitspraken die geen betrekking hebben op tuchtsancties, zoals bepaald in

⁷⁴ Nieuw art. 20, wet van 11 januari 1993.

⁷⁵ In die optiek kan worden verwezen naar een artikel van Hellemans (HELLEMANS, S., «Het witwassen van geld en de beroepsbeoefenaar» in *Handels, Economisch en Financiële recht*, STORME, M.(ed.), Gent, Mys & Breesch, 1995, p.485-518), waarin de auteur zeer concreet een aantal hypothesen uitwerkt, die aantonen hoe de advocaat als tussenpersoon-raadgever bij de witwasproblematiek betrokken kan geraken. Deze hypothesen gelden *mutatis mutandis* ook voor de externe accountant, de bedrijfsrevisor, de notaris of de gerechtsdeurwaarder.

⁷⁶ Zie hieromtrent: TILLEMANS, B., «De sanctie op het ontbreken van verslagen, alsook op het onzorgvuldig of niet-tijdig opstellen van verslagen van en met betrekking tot de algemene vergadering», *De Belgische Accountant*, 1994, 28; DEVLOO, R., *Diverse aspecten van de aansprakelijkheid van de accountant*, Diegem, C.E.D. Samson, 1995, 79-84.

⁷⁷ Memorie van toelichting bij het wetsontwerp tot wijziging van de wet van 11 januari 1993, *Parl. St., Kamer*, 1997-98, nrs. 1335/1 en 1336/1, p. 25.

⁷⁸ *Nulla poena sine lege*.

⁷⁹ Verslag namens de Commissie voor de Financiën en de Economische Aangelegenheden bij het wetsontwerp tot wijziging van de wet van 11 januari 1993, *Parl. St., Senaat*, 1997-98, nr. 895/4, p. 28.

art. 92 van de wet van 21 februari 1995, dan wel of de accountant zich bij de Raad van State moet voorzien, zoals, zeer algemeen, in de parlementaire voorbereiding wordt aangegeven. Indien art. 22 werkelijk een nieuwe tuchtsanctie toevoegt, dan lijkt, met toepassing van art. 93 van de wet van 21 februari 1985, hoger beroep bij de Commissie van Beroep mogelijk.

B. De «immunitéit» bij melding «te goeder trouw»

32. Het hoeft geen betoog dat deze hierboven vermelde bepaling de meest verregaande doorkruising is van de klasieke regelen van burgerlijke, strafrechtelijke en tuchtrechtelijke aansprakelijkheid. De vertrouwensrelatie van de accountant met zijn cliënt steunt op de eerste plaats op een strafrechtelijk beteugeld beroepsgeheim, waardoor de cliënt erop mag vertrouwen dat toevertrouwde gegevens geheim blijven. De accountant die dit vertrouwen schendt, riskeert niet alleen een strafrechtelijke sanctie, maar kan ook door zijn cliënt op contractuele basis worden aangesproken voor de geleden schade, op buitencontractuele basis door derden⁸⁰ en op tuchtrechtelijk vlak, omdat het beroepsgeheim ook een van de essentiële beroepsverplichtingen van de accountant is. Art. 20 van de wet van 11 januari 1993, dat eveneens toepasselijk wordt gemaakt op de accountant, bepaalt in zeer algemene woorden dat *geen enkele* burgerlijke rechtsvordering, straf- of tuchtvordering kan worden ingesteld en geen enkele professionele sanctie kan worden uitgesproken, tegen diegene die, overeenkomstig de bepalingen van de wet, inlichtingen verstrekt aan de Cel. Het volstaat hiervoor dat het verstrekken van deze inlichtingen «te goeder trouw» gebeurt. Hierboven reeds werd aangetoond dat de Raad van State bijzonder zware kritiek heeft geuit op het invoeren van het systeem, waarbij men de vertrouwensrelatie met de beroepsbeoefenaar volledig dreigt te ondermijnen, door enerzijds zware sancties te verbinden aan het nalaten op gepaste wijze melding te maken en anderzijds een immunitéit te verschaffen aan diegene die «te goeder trouw» melding heeft gedaan.

Bovendien valt het op dat elke specificatie ontbreekt met betrekking tot de vraag vanaf wanneer de accountant mag worden verondersteld «te goeder trouw» een melding te hebben gedaan, zodat, zelfs wanneer de gemelde feiten niets met witwassen te maken blijken te hebben, de accountant toch niet kan worden aangesproken voor de door hem veroorzaakte schade. Toch verdient deze kritiek enige nuancering. De immunitéit wordt krachtens art. 20 van de wet van 11 januari 1993 verstrekt tegen mogelijke vervolgingen «wegens» een te goeder trouw verstrekte inlichting, overeenkomstig de bepalingen van de wet. De vrijgeleide betreft uiteraard slechts schade die de cliënt zou geleden hebben en die in *louter* oorzakelijk verband zou staan met de te goeder trouw verstrekte inlichting. Uiteraard zou een burgerlijke vordering nog steeds mogelijk zijn, wanneer de schade van de cliënt of van een derde (mede) werd veroorzaakt door andere fouten van de accountant. Hetzelfde geldt voor de tuchtvordering of de strafvordering. De accountant die te goeder trouw melding doet, maar van wie nadien wordt vastgesteld dat hij zichzelf schuldig heeft gemaakt aan feiten, strafbaar gesteld door ar-

tikel 505 Sw.,⁸¹ zal geen immunitéit kunnen genieten, daar de vordering niet wordt ingesteld «wegens» een te goeder trouw verstrekte inlichting.

C. De zwijgplicht tegenover de cliënt

33. De vertrouwensrelatie tussen de accountant en zijn cliënt is de essentie van het beroep zelf. Het (nieuwe) art. 19 van de wet van 11 januari 1993 verbiedt de accountant uitdrukkelijk zijn cliënt (of derden) in te lichten van het feit dat een kennisgeving werd gedaan of dat een opsporingsonderzoek werd gestart. De Raad van State formuleerde terecht vraagtekens met betrekking tot de verenigbaarheid van een dergelijke verplichting met de aard van de diverse beroepen zelf. Uit de parlementaire voorbereiding is gebleken dat de wetgever deze bezwaren zonder meer naast zich heeft neergelegd.⁸² Naar aanleiding van de discussie in de Senaat werd de vraag gesteld welke de rol is van een accountant wanneer hij aan de meldingsplicht heeft voldaan. Moet hij dan onmiddellijk de relatie met zijn cliënt verbreken, op het gevaar af zelf als deelnemer aan de (eventueel strafbare) feiten te worden beschouwd? De Minister antwoordde eerder vaag hierop dat «wanneer de accountant melding heeft gemaakt, hem verder niets kan worden verweten».⁸³ In elk geval lijkt het mij onmogelijk dat de accountant, die bij zijn cliënt meent strafbare feiten herkend te hebben en dienaangaande melding heeft gedaan, zijn cliënt nog verder zou bijstaan. De vraag blijft dan ook op welke wijze aan de samenwerking een einde moet worden gemaakt, zonder de geheimhoudingsplicht van art. 19 van de wet van 11 januari 1993 te schenden? Het oordeel van de wetgever dat de nieuwe regeling een geschenk van God is, omdat de wet de accountant een uitweg aanbiedt, wanneer hij wordt gevraagd tussen te komen in een verdachte verrichting, die als een witwasmisdrijf zou kunnen worden beschouwd, lijkt dan ook een vreugdevolle overschatting.

D. Het beroepsgeheim gerelativeerd?

34. Tot slot kan wellicht worden besloten dat de wetswijziging boven alles een zware slag toebrengt aan het reeds zo «geteisterde»⁸⁴ beroepsgeheim van de accountant. De Raad van State wees er reeds in zijn advies op dat de wetswijziging een relativering van het beroepsgeheim doorvoert. Het beroepsgeheim wordt weliswaar slechts uitdrukkelijk opgegeven ten opzichte van één instelling, namelijk de Cel voor Financiële Informatieverwerking, maar die wordt hiermede «noodzakelijk en verplichte vertrouwenspersoon» van de beroepsbeoefenaar, die ten opzichte van ieder ander aan een geheimhoudingsplicht gehouden is en blijft. De Raad van State merkte op dat het aan de wetgever toekomt om na te gaan «of het principe van het beroepsgeheim niet in feite

⁸¹ Uiteraard in de veronderstelling dat hij dan nog *te goeder trouw* een aangifte kan doen.

⁸² Cf. *supra*.

⁸³ Verslag namens de Commissie voor de Financiën en de Economische Aangelegenheden bij het wetsontwerp tot wijziging van de wet van 11 januari 1996, *Parl. St., Senaat*, 1997-98, nr. 195/4, p. 29.

⁸⁴ Hiermee wordt bedoeld de oude discussie m.b.t. het statuut van het beroepsgeheim.

⁸⁰ Uiteraard zo dezen schade kunnen aantonen, die in een oorzakelijk verband staat met de overtreding.

meer dan op het eerste zicht lijkt, door het aldus gemaakte onderscheid tussen de vertrouwelijke mededelingen, op losse schroeven wordt gezet». ⁸⁵ De Raad van State wees daarnaast ook op de mogelijke gevolgen voor de onderzoeksbevoegdheden van de rechterlijke overheid. Door een keten van opeenvolgende verplichte meldingen (beroepsbeoefenaar of tuchtoverheid aan de Cel; de Cel aan het parket en het parket aan de onderzoeksrechter), zou de onderzoeksrechter, wanneer hij zich rechtstreeks naar de oorspronkelijke informant richt, via een huiszoeking of beslag, stukken kunnen bemachtigen en gebruiken, waartoe hij, bij een normale toepassing van de regelen inzake het beroepsgeheim geen toegang heeft. Hoe dan ook lijkt deze opmerking aan te tonen dat de nieuwe wet op deze wijze ook een dimensie kan toevoegen aan de problematiek met betrekking tot het beroepsgeheim in het algemeen en de discussie met betrekking tot beslag en huiszoeking in het bijzonder. Ook n.a.v. de discussie in de Senaat werd trouwens gewezen op het gevaar dat de beroepsbeoefenaar weliswaar slechts gegevens naar de Cel kan en moet doorspelen en nooit naar de eigenlijke gerechtelijke overheden, maar dat de Cel, ondanks haar beroepsgeheim, op eigen initiatief op basis van vermoedens een onderzoek kan starten. In antwoord hierop beperkte de Minister zich ertoe op te merken dat de *Cel in de praktijk* nog nooit op eigen initiatief heeft gehandeld. ⁸⁶

De wetgever is echter van oordeel dat het principe van het beroepsgeheim volledig werd gerespecteerd door de «afgezwakte» verplichtingen op te leggen aan de accountants, omdat art. 458 Sw. zelf uitdrukkelijk de mogelijkheid van wettelijke uitzonderingen bepaalt. Volgens de wetgever houdt de ingevoerde uitzondering een «zekere relativering van het beroepsgeheim in, die volledig in de lijn ligt van de evolutie van het begrip.» ⁸⁷ Bij die gelegenheid schetst de verslaggever opnieuw de (m.i. al te eenvoudig voorgestelde) evolutie van het beroepsgeheim van een «absoluut» naar een «relatief» karakter. ⁸⁸ Wat er ook van zij, de wetgever bleef, ondanks de kritiek van de Raad van State, bij zijn oordeel dat de ingevoerde uitzondering op het beroepsgeheim in perfecte harmonie met het principe van het beroepsgeheim zelf kan bestaan. Hiermee is eens te meer een zware slag toegebracht aan degenen, die verdedigen dat het beroepsgeheim van de accountant moet worden gelijkgesteld met het beroepsgeheim van de advocaten en de geneesheren. Na de problematiek van het beroepsgeheim inzake huiszoeking en beslag en na de discussie, uitgevochten voor het Arbitragehof, inzake het beroepsgeheim bij de wettelijke regeling voor het afluisteren van kantoren, ⁸⁹ wordt opnieuw een onderscheid doorgevoerd in de wijze van aanpak van het beroepsgeheim van de accountant, ten opzichte van dat van de advocaten. Bovendien wordt het doorgevoerde onderscheid ge-

motiveerd, zoals dit reeds eerder het geval was in de problematiek inzake het afluisteren van kantoren, door het beroepsgeheim van de advocaat te stoelen (en dit in een *contrario*-redering tegenover de accountants) op het fundamentele recht van de verdediging. Het lijkt dan ook dat hierin door de voorstanders van een «minimalistische» interpretatie van de draagwijdte van het beroepsgeheim van de accountant, een nieuw teleologisch ⁹⁰ argument zal kunnen aangegrepen worden in deze oude strijdvraag.

VI. SLOT

35. Hierboven werd gepoogd aan te geven welke de voornaamste verplichtingen zijn die in de eerste plaats voor de (externe) accountant, maar ook *mutatis mutandis*, voor de gerechtsdeurwaarder, notaris en bedrijfsrevisor, voortvloeien uit de wijziging van de wet van 11 januari 1993, en welke de gevolgen kunnen zijn voor hun beroepsaansprakelijkheid *sensu lato*. De vaagheid van een aantal nieuw ingevoerde begrippen en de onaangepastheid van een aantal bestaande voorschriften aan de nieuw onderworpen beroepen, lijken de voornaamste problemen te zijn die dreigen te rijzen, temeer daar deze onduidelikheden moeten worden geplaatst tegenover zeer concrete en verregaande gevolgen op burgerrechtelijk, strafrechtelijk en deontologisch vlak. Afgezien van het feit dat deze begrippen verder door de rechtspraak zullen moeten verfiend worden, blijft er ook hier weer een grote taak weggelegd voor de tuchtoverheden, in het bijzonder bij het afbakenen van richtlijnen betreffende de grenzen van de meldingsverplichting, de concrete uitwerking van gedragsregels en de wijze waarop de opleiding dient te gebeuren. Voor de beroepsbeoefenaar, bedoeld in art. 2bis van de wet van 11 januari 1993, geplaatst voor deze bijkomende en complexe materie, kan verder verhoopt worden dat de hierboven omschreven soep in de praktijk niet zo heet gegeten zal worden, als de brij, die nu is opgediend.

Rik DEVLOO
Advocaat te Kortrijk

⁸⁵ Advies van de Raad van State bij het wetsontwerp tot wijziging van de wet van 11 januari 1993, *Parl. St., Kamer*, 1997-98, nrs. 1335/1 en 1336/1, p. 38.

⁸⁶ Verslag namens de Commissie voor de Financiën en de Economische Aangelegenheden bij het wetsontwerp tot wijziging van de wet van 11 januari 1993, *Parl. St., Senaat*, 1997-98, nr. 895/4, p. 4.

⁸⁷ Verslag namens de Commissie voor Financiën en Begroting bij het wetsontwerp tot wijziging van de wet van 11 januari 1993, *Parl. St.* 1997-98, nr. 1335/4, p. 10.

⁸⁸ Cf. *supra*.

⁸⁹ Cf. *supra*.

⁹⁰ Het achterhalen van de *ratio legis* voor interpretatie van rechtsregels.

RECHTSPRAAK

ARBITRAGEHOF

9 DECEMBER 1998

Voorzitter: de h. De Grève

Rapporteurs: de hh. Coremans en François

Advocaten: mrs. Croux, Peeters, Coopman loco Huber, Bre-waeyts, Thiry, Levert en Van Orshoven

1. Gemeenschap van gewest – Bevoegdheid – Successierechten – Aanslagvoet en vrijstellingen – Begripsomschrijving – 2. Grondwet – Gelijkheid en niet-discriminatie – Successierechten – Ongelijke behandeling tussen diverse categorieën erfopvolgers – Ongelijke behandeling tussen echtgenoten en ongehuwd samenwonende personen en tussen hun kinderen – Vrijstellingen en verminderingen voor legaten aan rechtspersonen

1. De Vlaamse decreetgever heeft met de bepalingen van de decreten van 20 december 1996 en 15 mei 1997 niet geraakt aan de heffingsgrondslag inzake successierechten, maar zich beperkt tot de aanslagvoet daarvan. Opdat de bevoegdheid, waarover de Gewesten verzake van aanslagvoet en vrijstellingen beschikken, niet zonder inhoud zou zijn, moet zij tevens de bevoegdheid bevatten om te bepalen wanneer de gewijzigde aanslagvoet of vrijstelling toepasselijk is.

Door te bepalen dat in geval van niet-naleving van de voorwaarden voor het behoud van het verlaagde tarief voor de vererving van familiale ondernemingen en vennootschappen, het normale tarief wordt verhoogd met de wettelijke interest, heeft de Vlaamse decreetgever een maatregel genomen, die verband houdt met de inningsprocedure, die tot de bevoegdheid van de federale wetgever behoort.

2. Een verschillend tarief voor verschillende groepen erfgenamen, naargelang van hun bloed- of aanverwantschap met de erflater, berust op een objectief en pertinent criterium en is niet kennelijk onredelijk. Door gehuwden en ongehuwden samenwonende personen (met gemeenschappelijke kinderen) inzake successierechten verschillend te behandelen, heeft de Vlaamse decreetgever gehandeld conform de in het burgerlijk recht tot uiting gebrachte opvatting volgens welke een vorm van gezinsleven die, naar zijn oordeel, betere kansen op stabiliteit biedt, moet worden beschermd. De maatregelen die van die opvattingen uitgaan, zijn verenigbaar met de Grondwet.

De ligging in het Vlaamse Gewest, wat betreft de toekenning van het verlaagde tarief van 6,60% is ten aanzien van gemeenten en gemeentelijke openbare instellingen een adequaat criterium om bij te dragen tot het versterken van hun weerslag op de lokale of regionale Vlaamse omgeving. Dit is niet het geval ten aanzien van instellingen van openbaar nut.

Arrest nr. 128/98

I. Onderwerp van de beroepen

a. Bij verzoekschrift dat aan het Hof is toegezonden bij op 13 juni 1997 ter post aangetekende brief en ter griffie is ingekomen op 16 juni 1997, hebben A.M. en G. van H. be-

roep tot vernietiging ingesteld van de artt. 48, 50 en 56 van het Wetboek der Successierechten, zoals gewijzigd bij het decreet van de Vlaamse Gemeenschap van 20 december 1996 houdende bepalingen tot begeleiding van de begroting 1997 (bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 31 december 1996, derde uitgave) en bij het decreet van de Vlaamse Gemeenschap van 15 april 1997 houdende wijziging van artt. 48 en 56 van het Wetboek der Successierechten (bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 25 april 1997).

...

III. In rechte

...

Ten aanzien van de bevoegdheid van de federale Staat en de gewesten

B.7.1. De Ministerraad en de verzoekende partijen voeren in een eerste middel, eerste onderdeel, respectievelijk eerste middel aan dat artt. 14 en 21 van het decreet van 20 december 1996 houdende bepalingen tot begeleiding van de begroting 1997 en art. 2 van het decreet van 15 april 1997 houdende wijziging van artt. 48 en 56 van het Wetboek der Successierechten bepalingen inhouden met betrekking tot de belastbare materie en de heffingsgrondslag van de successierechten en derhalve, in strijd met art. 4, §§ 2 en 4, van de bijzondere wet van 16 januari 1989 betreffende de financiering van de gemeenschappen en de gewesten, de bevoegdheid van het Vlaamse Gewest overschrijden.

B.7.2. De bijzondere financieringswet van 16 januari 1989 bepaalt de middelen waarover de gewesten en de gemeenschappen beschikken om hun bevoegdheden uit te oefenen. Naar luid van art. 3, eerste lid, 4°, van die bijzondere wet zijn het successierecht en het recht van overgang bij overlijden een gewestelijke belasting; dit is een federale belasting waarvan de opbrengst, te dezen geheel, aan het gewest is toegevoegd.

Het successierecht en het recht van overgang bij overlijden vormen een belasting die ontstaat door overlijden van een rijksinwoner (successierecht) of van een niet-rijksinwoner die in België gelegen onroerende goederen nalaat (recht van overgang bij overlijden).

Die rechten worden geheven op de massa die door vererving is overgegaan; wanneer de overledene geen rijksinwoner is, is de massa beperkt tot de in België gelegen onroerende goederen. De heffingsgrondslag is de waarde, na aftrek van de schulden, van de vererfde massa (artt. 1, 15 en 18 van het Wetboek der Successierechten).

Krachtens art. 4, § 2, van de bijzondere financieringswet van 16 januari 1989 zijn de gewesten bevoegd om de «aanslagvoet» en de «vrijstellingen» van het successierecht en het recht van overgang bij overlijden te wijzigen, terwijl de federale overheid krachtens art. 4, § 4, bevoegd blijft voor «het vaststellen van de heffingsgrondslag». Een wijziging in de vaststelling van de heffingsgrondslag kan evenwel slechts met instemming van de gewestregeringen worden doorgevoerd.

De bijzondere financieringswet maakt geen onderscheid tussen «belastbare materie» en «heffingsgrondslag».

B.7.3. Blijkens de parlementaire voorbereiding van de bijzondere financieringswet van 16 januari 1989 steunt het behoud van de federale bevoegdheid inzake vaststelling van de heffingsgrondslag van het successierecht en het recht van overgang bij overlijden op de overweging «dat de heffingsgrondslag door de nationale wetgever wordt vastgesteld om praktische moeilijkheden te voorkomen. Het is immers onontbeerlijk dezelfde evaluatiemethode te behouden voor de goederen uit een nalatenschap, zowel voor de bestanddelen van de activa als de passiva» (*Parl.St., Kamer, 1988-1989, nr. 635/18, p. 275*).

Die verantwoording doet ervan blijken dat, met het voorbehoud van het vaststellen van de heffingsgrondslag aan de federale overheid, de bijzondere wetgever beoogde te voorkomen dat afbreuk zou worden gedaan aan de eenvormige regeling van het vaststellen van de waarde van de vererfde massa en aan de toepassing van die regeling.

Te dezen wordt die waarde geraamd door wie tot de nalatenschap is geroepen (art. 19 van het Wetboek der Successierechten) en aan de hand van die aangifte vastgelegd door het federale bestuur, namelijk de ontvanger der successierechten (artikel 35). Wie aangifte doet kan aan de ontvanger vragen de waardering door deskundigen te laten verrichten. Die waardering «dient tot grondslag voor de verevening der belasting» (art. 20). Het federale bestuur kan desgewenst een controleschatting vorderen wanneer het de schatting, in de aangifte van successie, te laag bevindt (art. 111). In dat geval bepaalt de door de schatters gegeven begroting «de verkoopwaarde van het goed ten opzichte van de heffing der belasting» (art. 119).

B.7.4. Volgens de verzoekende partijen zou aan de federale overheid inzake het vaststellen van de heffingsgrondslag zijn geraakt, inzonderheid in de artt. 48 en 60bis, §§ 1 en 9, van het Wetboek der Successierechten, zoals die artikelen door de bestreden decreten zijn vervangen en gewijzigd. De kritiek betreft de verticale splitsing tussen roerend en onroerend goed, de aanrekening der schulden, de aanslag op de som van de nettoaandelen voor een bepaalde categorie van erfgerechtigden, het verlaagde tarief in geval van vererving van een familiale onderneming of vennootschap en de bepaling van de nettowaarde van de activa en aandelen daarin.

B.7.5. Art. 48 van het Wetboek der Successierechten, zoals vervangen door art. 14 van het decreet van 20 december 1996, bepaalt met betrekking tot het tarief van de rechten van successie en van overgang bij overlijden in rechte lijn en tussen echtgenoten:

«Dit tarief wordt toegepast op het nettoaandeel in de onroerende goederen enerzijds, en op het nettoaandeel in de roerende goederen anderzijds. De schulden worden bij voorrang aangerekend op de roerende goederen en op de goederen bedoeld bij art. 60bis, tenzij die welke specifiek werden aangegaan om andere goederen te verwerven of te behouden.»

Hetzelfde art. 48, zoals opnieuw vervangen door art. 2 van het decreet van 15 april 1997, bepaalt met betrekking tot het tarief van de rechten van successie en van overgang bij overlijden voor andere personen dan rechtverkrijgenden in rechte lijn, echtgenoten, broers en zusters:

«Voor wat alle andere betreft, wordt dit tarief toegepast op het overeenstemmende gedeelte van de som van de nettoaandelen, verkregen door de rechtverkrijgenden van deze groep.»

Art. 60bis van het Wetboek der Successierechten, ingevoegd door art. 21 van het decreet van 20 december 1996, betreft een verlaagde tarief voor familiale ondernemingen en familiale vennootschappen. Paragraaf 1 bepaalt dat een verlaagd successierecht wordt geheven «op de nettowaarde van: a) de activa die door de erflater of zijn echtgenoot beroepsmatig zijn geïnvesteerd in een familiale onderneming en b) de aandelen in een familiale vennootschap of vorderingen op een dergelijke vennootschap», onder de voorwaarden die de bestreden bepaling aangeeft.

Art. 60bis, § 9, van het Wetboek der Successierechten, zoals ingevoegd door art. 21 van het decreet van 20 december 1996, bepaalt:

«Onder nettowaarde wordt verstaan de waarde van de activa of aandelen verminderd met de schulden, behalve die welke specifiek werden aangegaan om andere goederen te verwerven of te behouden.»

B.7.6. De bepalingen van de artt. 48 en 60bis, §§ 1 en 9, laten de samenstelling en de waarderingsregels van de vererfde massa onaangetast. Zij raken derhalve niet aan de heffingsgrondslag, maar beperken zich tot de aanslagvoet, in het ene geval door het tarief toe te passen op het aandeel in de onroerende goederen en op het aandeel in de roerende goederen dan wel op het overeenstemmende gedeelte van de som van de nettoaandelen (art. 48), in het andere geval door te bepalen onder welke voorwaarden en op welk deel van de vererfde massa het verlaagde tarief wordt toegestaan (art. 60bis, §§ 1 en 9). Die bepalingen zijn een zaak van tarifiering en blijven als dusdanig binnen de bevoegdheid waarover de gewesten terzake van aanslagvoet en vrijstellingen beschikken. Immers, opdat die bevoegdheid niet zonder inhoud zou zijn, moet zij tevens de bevoegdheid bevatten om te bepalen wanneer de gewijzigde aanslagvoet of vrijstelling toepasselijk is.

B.8.1. De Ministerraad betoogt in het tweede onderdeel van het eerste middel dat artt. 21 en 22 van het decreet van 20 december 1996 bepalingen inhouden met betrekking tot het vaststellen van de procedureregels inzake het successierecht en het recht van overgang bij overlijden en derhalve de bevoegdheid van het Vlaamse Gewest overschrijden. De kritiek slaat op art. 60bis, §§ 5, vijfde lid, 7, 10 en 11, en art. 135, 8°, van het Wetboek der Successierechten, ingevoegd door het decreet van 20 december 1996.

B.8.2. Krachtens art. 5, § 4, van de bijzondere financieringswet van 16 januari 1989 kunnen de gewesten de dienst van de gewestelijke belastingen slechts verzekeren overeenkomstig de bij wet bepaalde procedureregels.

B.8.3. Art. 60bis, § 5, vijfde lid, – waarin met art. 27 van het decreet van 8 juli 1997 de woorden «sinds het overlijden» zijn geschrapt met uitwerking op 1 januari 1997 – en § 7, bepaalt dat in geval van niet-naleving van de voorwaarden voor het behoud van het verlaagde tarief voor familiale ondernemingen en vennootschappen, het normale tarief wordt toegepast, verhoogd met de wettelijke intrest.

Art. 60bis, § 10, bepaalt dat het verlaagde tarief voor familiale ondernemingen en vennootschappen toepasselijk is voor zover in de aangifte uitdrukkelijk om de toepassing ervan wordt verzocht en voor zover het door de Vlaamse Ge-

meenschap uitgereikte attest waaruit blijkt dat aan de voorwaarden op het vlak van tewerkstelling en kapitaal is voldaan, bij de aangifte is gevoegd. Indien dat attest niet is ingediend voordat de rechten opeisbaar zijn, wordt het normale tarief toegepast. Op grond van art. 135, 8°, is evenwel terugvordering mogelijk, mits het attest binnen twee jaar na betaling van de belasting wordt ingediend.

Art. 60bis, § 11, legt aan de erfgenamen die het verlaagde tarief genoten de verplichting op om gedurende vijf jaar jaarlijks te melden dat blijvend aan de voorwaarden is voldaan.

B.8.4. Door te bepalen dat het verlaagde tarief wordt verleend op voorwaarde dat de belastingplichtige een attest bij de aangifte voegt of binnen twee jaar na betaling van de belasting een attest indient en door te bepalen dat het verlaagde tarief wordt behouden op voorwaarde dat de belastingplichtige gedurende vijf jaar jaarlijks meldt dat blijvend aan de voorwaarden voor de toepassing van het verlaagde tarief is voldaan, beperkt de decreetgever zich ertoe te preciseren welke gegevens de belastingplichtige moet meedelen wanneer hij het verlaagde tarief wenst te genieten. Die bepalingen doen geen afbreuk aan de federale procedureregels.

Door evenwel te bepalen dat in geval van niet-naleving van de voorwaarden voor het behoud van het verlaagde tarief het normale tarief wordt verhoogd met de wettelijke intrest, heeft de decreetgever een maatregel genomen die verband houdt met de inningsprocedure, die tot de bevoegdheid van de federale wetgever behoort.

Art. 21 van het decreet van 20 december 1996 schendt derhalve art. 5, § 4, van de bijzondere financieringswet van 16 januari 1989 in zoverre het in art. 60, § 5, vijfde lid, en § 7, de verhoging met de wettelijke intrest regelt.

B.9.1. In het derde onderdeel van zijn eerste middel voert de Ministerraad aan dat art. 21 van het decreet van 20 december 1996 de bevoegdheid van het Vlaamse Gewest overschrijdt doordat het de dienst van de belasting gedeeltelijk regelt, zonder die volledig van de Staat over te nemen. De kritiek slaat op de bepaalde onderdelen van meervermeld art. 60bis.

B.9.2. Krachtens art. 5, § 3, eerste lid, van de bijzondere financieringswet van 16 januari 1989 staat de Staat kosteloos in voor de dienst van onder meer het successierecht en het recht van overgang bij overlijden, tenzij het gewest er anders over beslist.

B.9.3. Art. 60bis, dat in een verlaagd tarief voor familiale ondernemingen en vennootschappen voorziet, verbindt de toekenning van dat tarief aan voorwaarden. De erfgenamen die het verlaagde tarief wensen te genieten, moeten bij hun aangifte een attest van de Vlaamse Gemeenschap voegen waaruit blijkt dat aan de voorwaarden is voldaan. Het toezicht daarop behoort tot de dienst van de bedoelde belasting die het Vlaamse Gewest, conform art. 5, § 3, eerste lid, van de bijzondere financieringswet van 16 januari 1989, vermag op zich te nemen. De bestreden regeling houdt geen verzwaring in van de federale dienst.

B.10.1. In het vierde onderdeel van zijn eerste middel voert de Ministerraad aan dat het bestreden decreet de bevoegdheid van het Vlaamse Gewest overschrijdt doordat het verlaagde tarief voor familiale ondernemingen en vennootschappen op een vrijstelling zou neerkomen, terwijl art. 172 van de Grondwet het verlenen van vrijstellingen aan een «wet» zou voorbehouden.

B.10.2. Krachtens art. 4, § 2, van de bijzondere financieringswet van 16 januari 1989 zijn de gewesten bevoegd om de vrijstellingen van het successierecht en het recht van overgang bij overlijden te wijzigen.

Het wijzigen van vrijstellingen impliceert dat deze kunnen worden afgeschaft en ingesteld. Al mocht het verlaagde tarief voor familiale ondernemingen en vennootschappen als een vrijstelling worden beschouwd, dan nog houdt het, gelet op de aan de gewesten toegekende bevoegdheid, geen bevoegdheidsoverschrijding in.

Aan die bevoegdheid van de decreetgever wordt geen afbreuk gedaan door art. 172, tweede lid, van de Grondwet, dat bepaalt dat «geen vrijstelling of vermindering van belasting kan worden ingevoerd dan door een wet». In die bepaling heeft het woord «wet», rekening houdende met art. 170 van de Grondwet, niet de betekenis dat de bevoegdheid om in vrijstellingen of belastingverminderingen te voorzien aan de federale wetgever wordt voorbehouden.

Het middel is in zijn vierde onderdeel niet gegrond.

B.11. Uit het voorgaande volgt dat het eerste middel van de verzoekende partijen gegrond is in zoverre het betrekking heeft op de woorden «verhoogd met de wettelijke intrest» en «verhoogd met de wettelijke intrest» in art. 60bis, § 5, vijfde lid, respectievelijk § 7, van het Wetboek der Successierechten, zoals ingevoegd door art. 21 van de wet het decreet van 20 december 1996 en gewijzigd door art. 27 van het decreet van 8 juli 1997.

Ten aanzien van de artt. 10 en 11 van de Grondwet

...

B.14.1. De verzoekende partijen voeren in een tweede en derde middel aan dat art. 2 van het decreet van 15 april 1997 de art. 10 en 11 van de Grondwet, gelezen in samenhang met art. 172 van de Grondwet, schendt doordat de «heffingsgrondslag» voor de groep «alle anderen» verschillend is van de «heffingsgrondslag» voor andere groepen belastingplichtigen, enerzijds, en de hoogte van de successierechten voor de groep «alle anderen» afhankelijk maakt van het aantal personen dat tot die groep behoort, anderzijds.

B.14.2. De kritiek slaat op de bepaling van art. 48 van het Wetboek der Successierechten, zoals vervangen door art. 2 van het decreet van 15 april 1997, dat luidt:

«Tabel II bevat het tarief tussen andere personen dan in rechte lijn en tussen echtgenoten. Dit tarief wordt, voor wat broers en zusters betreft, toegepast op het overeenstemmende gedeelte van het nettoaandeel van elk der rechtverkrijgenden zoals voorkomend in kolom A. Voor wat alle anderen betreft, wordt dit tarief toegepast op het overeenstemmende gedeelte van de som van de netto aandelen, verkregen door de rechtverkrijgenden van deze groep.»

Voor broers en zusters, zoals voor erfgenamen in de rechte lijn en echtgenoten, wordt het belastingtarief dus nog steeds bepaald door het nettoaandeel van elke erfgenaam, terwijl voor de anderen het belastingtarief wordt bepaald door de som van de netto aandelen van de rechtverkrijgenden van hun groep. Zoals het Hof in B.7.6 heeft vastgesteld, betreft die bepaling niet de heffingsgrondslag, maar de aanslagvoet van de belasting.

B.14.3. Het bepalen van het belastingtarief en het vaststellen van de modalisering ervan komt de bevoegde fiscale regelgever toe. Wanneer hij daartoe criteria van onderscheid

hanteert, moeten die objectief en redelijk kunnen worden verantwoord. De tarieven en de modaliteiten ervan moeten op gelijke wijze worden toegepast ten aanzien van eenieder die zich ten opzichte van de maatregel en het nagestreefde doel in een gelijkwaardige positie bevindt, zij het dat de fiscale wetgever een verscheidenheid aan individuele toestanden kan dienen op te vangen in categorieën die, noodzakelijkerwijs, slechts bij benadering met de werkelijkheid overeenstemmen.

B.14.4. Een verschillend tarief voor verschillende groepen erfgenamen, naargelang van hun bloed- of aanverwantschap met de erflater, berust op een objectief en pertinent criterium. Het is niet kennelijk onredelijk het tarief in rechte lijn en tussen echtgenoten anders te berekenen dan het tarief voor broers en zusters en dit laatste anders te berekenen dan het tarief voor alle anderen, met inbegrip van ooms, tantes, neven en nichten, en aldus het bedrag van de belasting afhankelijk te maken van de band van affectiviteit die geacht mag worden bepaald te zijn door de graad van verwantschap tussen de erflater en de erfgerechtigden.

B.14.5.1. De toepassing van het tarief, bepaald door de som van de netto aandelen, heeft tevens tot gevolg, zo merken de verzoekende partijen op, dat voor eenzelfde nettoaandeel de verschillende successierechten hoger of later zijn naargelang het aantal van de rechtverkrijgenden van eenzelfde categorie die samen tot de nalatenschap worden geroepen hoger of lager is.

B.14.5.2. De kritiek van de verzoekende partijen slaat op het feit dat door het samenvoegen van de netto aandelen die aan de categorie «andere» erfgerechtigden toekomen, een belastingpercentage wordt toegevoegd dat hoger is dan het zou zijn mocht het bepaald zijn enkel op grond van het werkelijk ontvangen erfdeel.

Het successierecht en het recht van overgang bij overlijden zijn belastingen met een progressief karakter, uitgedrukt in schijven en percentages. Dat progressief karakter wordt op zichzelf door de verzoekende partijen niet betwist.

Het door de fiscale decreetgever beoogde progressieve karakter van de belasting verliest doeltreffendheid, minstens toepassingsmogelijkheid, naarmate het aantal van diegenen die tot de nalatenschap zijn geroepen, stijgt.

In het bekritiseerde stelsel accepteert de decreetgever die afzwakking van progressiviteit door – voor de categorie van de erfgerechtigden in de rechte lijn, de broers en zusters en tussen echtgenoten – het vastgestelde belastingpercentage toe te passen op het nettoaandeel dat elk van hen uit de nalatenschap ontvangt.

Door voor de anderen het belastingpercentage te doen afhangen van de grootte van de aan hen gezamenlijk toekomende netto aandelen, heeft de fiscale decreetgever, wat hen betreft, de progressiviteit hersteld. Omdat de decreetgever rekening heeft gehouden met de graad van verwantschap tussen erflater en erfgerechtigden heeft hij, om de in B.14.4 vermelde reden, niet op onredelijke wijze gehandeld.

B.14.6. Door te bepalen dat de tarieven voor broers en zusters, zoals voor erfgenamen in de rechte lijn en voor echtgenoten, worden toegepast op het overeenstemmende gedeelte van het nettoaandeel van elk dezer rechtverkrijgenden, enerzijds, en voor de anderen op het overeenstemmende gedeelte van de som van de netto aandelen verkregen door de rechtverkrijgenden van die groep, anderzijds, schendt de decreetgever niet de artt. 10 en 11 van de Grondwet, noch

op zichzelf, noch gelezen in samenhang met art. 172 van de Grondwet.

De middelen kunnen niet worden aangenomen.

B.15.1. De verzoekende partijen voeren aan dat art. 50 van het Wetboek der Successierechten, zoals vervangen door art. 15 van het decreet van 20 december 1996, en art. 56, tweede lid, van hetzelfde Wetboek, zoals vervangen door art. 3 van het decreet van 15 april 1997, de artt. 10 en 11 van de Grondwet schenden, op zichzelf beschouwd en gezien in samenhang met andere grondwetsartikelen en sommige verdragsbepalingen.

B.15.2. Art. 50 bepaalt:

«Het percentage van het recht tussen echtgenoten is niet van toepassing wanneer de echtgenoten uit de echt of van tafel en bed gescheiden zijn, tenzij zij gemeenschappelijke kinderen of afstammelingen hebben.

Ditzelfde percentage van het recht is eveneens van toepassing op verkrijgingen door de kinderen van de langstlevende echtgenoot van de overleden echtgenoot.»

Art. 56, tweede lid, bepaalt:

«Ten gunste van de kinderen die de leeftijd van 21 jaar niet hebben bereikt wordt er, onverminderd de eventuele toepassing van het vorig lid, een vermindering verleend van 3.000 Fr op de rechten berekend volgens Tabel 1 van art. 48 en art. 60bis, voor elk vol jaar dat nog moet verlopen tot zij de leeftijd van 21 jaar bereiken en ten gunste van de overlevende echtgenoot ten belope van de helft van de bijkomende verminderingen die de gemeenschappelijke kinderen samen genieten.»

B.15.3. Art. 56, tweede lid, kent de vermindering op grond van kinderlast enkel toe aan gehuwden en niet aan ongehuwd samenwonende personen met gemeenschappelijke kinderen.

Door die categorieën van personen inzake successierechten verschillend te behandelen, heeft de decreetgever gehandeld conform de in het burgerlijk recht tot uiting gebrachte opvatting volgens welke een vorm van gezinsleven die, naar zijn oordeel, betere kansen op stabiliteit biedt, moet worden beschermd. De maatregelen welke van die opvatting uitgaan, zijn bestaanbaar met de Grondwet daar zij, rekening houdend met het stelsel van belasting op de inkomsten naargelang er al dan niet een huwelijk is, niet onevenredig zijn met het beoogde wettige doel.

B.15.4. Het voordelige tarief tussen echtgenoten geldt in beginsel niet voor de van tafel en bed of uit de echt gescheiden echtgenoten, tenzij – zo bepaalt het eerste lid van art. 50 – zij gemeenschappelijke kinderen of afstammelingen hebben. Die uitzondering voor echtgenoten met gemeenschappelijke kinderen gaat ervan uit dat naarmate het vermogen van de langstlevende ouder meer wordt belast, het latere erfdeel van die kinderen slinkt.

Die bepaling betreft het geval waarin twee personen, ondanks hun echtscheiding of scheiding van tafel en bed, van elkaar erven. De decreetgever heeft te hunnen aanzien rekening kunnen houden met het in de regel minder gunstig fiscaal stelsel waaraan hun inkomsten, in hun geheel beschouwd, tijdens hun huwelijk kunnen onderworpen zijn geweest en waaraan de niet gehuwde personen ontsnappen.

B.15.5. Het tweede lid van art. 50 breidt het voordelige tarief voor erfgenamen in de rechte lijn en tussen echtgenoten uit tot de kinderen van de langstlevende echtgenoot van de overleden echtgenoot.

Nu die bepaling is gericht op het belang van de stiefkinderen en niet op dat van de ouders, hetgeen blijkt uit het feit dat de stiefouder niet hetzelfde voordelige tarief geniet voor verkrijgingen van de stiefkinderen, kunnen stiefkinderen en ongehuwde partners ten aanzien van de bestreden bepaling niet als vergelijkbare categorieën worden behouden.

B.15.6. Uit het voorgaande volgt dat art. 50 van het Wetboek der Successierechten, zoals vervangen door art. 15 van het decreet van 20 december 1996, en art. 56, tweede lid, van hetzelfde Wetboek, zoals vervangen door art. 3 van het decreet van 15 april 1997, de artt. 10 en 11 van de Grondwet niet schenden, op zichzelf beschouwd of gelezen in samenhang met andere grondwetsartikelen en sommige verdragsbepalingen.

Het middel is niet gegrond.

B.16.1. De verzoekende partijen en de Waalse Regering voeren aan dat art. 59, 1°, van het Wetboek der Successierechten, zoals vervangen door art. 19 van het decreet van 20 december 1996, de artt. 10 en 11 van de Grondwet schendt, zowel op zichzelf beschouwd als gelezen in samenhang met art. 172 van de Grondwet, doordat het de verlaging van de successierechten tot 6,60% beperkt tot legaten aan gemeenten, gemeentelijke openbare instellingen en instellingen van openbaar nut die gelegen zijn in het Vlaamse Gewest, met als gevolg dat de overige gemeenten, gemeentelijke openbare instellingen en instellingen van openbaar nut aan het algemeen tarief van de successierechten worden onderworpen.

B.16.2. Krachtens art. 59, 1°, van het Wetboek der Successierechten, zoals vervangen door art. 19 van het decreet van 20 december 1996, worden de rechten van successie en van overgang bij overlijden verlaagd:

«1° tot 6,60% voor de legaten aan provincies, gemeenten, provinciale en gemeentelijke openbare instellingen en instellingen van openbaar nut gelegen in het Vlaamse Gewest;».

Voorheen was dat verlaagde tarief van toepassing, ongeacht de lokalisatie op het Belgische grondgebied.

B.16.3. Volgens de Vlaamse Regering wordt de beperking van het verlaagde tarief tot in het Vlaamse Gewest gelegen gemeenten, gemeentelijke openbare instellingen en instellingen van openbaar nut verantwoord door hun weerslag op de lokale of regionale Vlaamse omgeving alsmede door de territoriale bevoegdheid van het Vlaamse Gewest.

B.16.4. De ligging in het Vlaamse Gewest als criterium voor onderscheid om een verlaagd tarief toe te kennen aan gemeenten, gemeentelijke openbare instellingen en instellingen van openbaar nut, is objectief.

B.16.5. Ten aanzien van gemeenten en gemeentelijke openbare instellingen is de ligging in het Vlaamse Gewest een adequaat criterium om, door het eraan verbinden van een bijzondere belastingtarief, bij te dragen tot het versterken van hun weerslag op de lokale of regionale Vlaamse omgeving. Gemeenten en gemeentelijke openbare instellingen moeten immers, als territoriaal gedecentraliseerde diensten, hun activiteiten in of voor de betrokken gemeente ontplooiën.

B.16.6. Ten aanzien van instellingen van openbaar nut is de ligging in het Vlaamse Gewest evenwel geen adequaat criterium om hun weerslag op de lokale of regionale Vlaamse omgeving te versterken. Dat criterium houdt immers geen rekening met het gebied waarin de instelling van openbaar

nut haar activiteiten werkelijk ontplooit. Instellingen van openbaar nut die niet in het Vlaamse Gewest zijn gelegen, kunnen een werkgebied hebben dat zich tot het Vlaamse Gewest uitstrekt.

Het criterium van onderscheid kan evenmin worden verantwoord door de territoriale bevoegdheid van het Vlaamse Gewest inzake het successierecht en het recht van overgang bij overlijden. Zoals volgt uit art. 5, § 2, 4°, van de bijzondere financieringswet van 16 januari 1989, wordt die bevoegdheid immers niet bepaald door de «ligging» van de belastingplichtige maar, wat het successierecht betreft, door de plaats waar de nalatenschap openvalt en, wat het recht van overgang bij overlijden betreft, door de plaats waar de goederen gelegen zijn.

B.16.7. Het middel is gegrond in zoverre de woorden «gelegen in het Vlaamse Gewest» toepasselijk zijn op instellingen van openbaar nut.

B.17.1. De Waalse Regering voert aan dat art. 59, 1°, de artt. 10 en 11 van de Grondwet schendt, zowel op zichzelf beschouwd als gelezen in samenhang met art. 172 van de Grondwet, doordat het verlaagde tarief wordt ontzegd aan instellingen van openbaar nut die niet in het Vlaamse Gewest zijn gelegen, terwijl verenigingen zonder winstoogmerk en internationale verenigingen met menslievend, godsdienstig, wetenschappelijk, artistiek en pedagogisch doel, ongeacht de plaats waar hun maatschappelijke zetel is gevestigd, krachtens een bestaande en door de bestreden decreten niet gewijzigde bepaling een verlaagd successietarief blijven genieten.

B.17.2. Beide in het middel vermelde categorieën van instellingen of verenigingen hebben aanspraak op een verlaagd tarief, de ene als gevolg van wat in B.16.7 is vastgesteld, de andere krachtens het ongewijzigd behouden art. 59, 2°, van het Wetboek der Successierechten. De ongelijke behandeling, zoals zij in het middel wordt aangebracht, bestaat derhalve niet.

B.17.3. Het middel kan niet worden aangenomen.

NOOT – *De Vlaamse hervorming van de successierechten – Het geluk was met de durvers*

1. In zijn arrest van 9 december 1998 spreekt het Arbitragehof zich in ondubbelzinnige termen uit over de diverse beroepen tot vernietiging (o.m. dat van de federale Ministerraad), die werden ingesteld tegen het merendeel van de bepalingen van de twee eerste Vlaamse decreten inzake successierechten. Meer bepaald gaat het om hoofdstuk V «Successierechten» van het decreet van de Vlaamse Gemeenschap van 20 december 1996 houdende bepalingen tot begeleiding van de begroting 1997, alsook om het decreet van 15 april 1997 houdende wijziging van artt. 48 en 56 van het Wetboek der Successierechten.

Met het eerste van deze twee decreten heeft het Vlaamse Parlement een aantal nieuwe maatregelen voor de verervingen in de rechte lijn en tussen echtgenoten ingevoerd, werden wijzigingen aangebracht aan de vrijstellingen en verminderingen voor legaten aan rechtspersonen, en werd eveneens een vlak tarief van 3% ingevoerd voor de verervingen van familiale ondernemingen en vennootschappen. Het tweede decreet van 15 april 1997 houdt een hervorming in van de successierechten verschuldigd op de erfdeelen verkregen door broers en zusters en door anderen.

Nadien heeft het Vlaamse Parlement nog enkele andere decreten inzake successierechten goedgekeurd, waarvan het meest in het oog springende dat van 15 juli 1997 houdende regeling van de successietarieven tussen samenwonenden is. Deze decreten maakten evenwel niet het voorwerp uit van de vernietigingsberoepen, waarover het Arbitragehof uitspraak heeft gedaan in het geannoteerde arrest van 9 december 1998.

2. De in de diverse vernietigingsberoepen ingeroepen midelen betreffen enerzijds de bevoegdheidsoverschrijding van de Vlaamse decreetgever en anderzijds de schending van de gelijkheid voor de belasting en van de niet-discriminatie, zoals bepaald in artt. 10 en 11 van de Grondwet.

Op twee (minder belangrijke) punten na, verwerpt het Arbitragehof de vernietigingsberoepen, allicht tot grote opluchting van de Vlaamse regering, de erfgenamen in de rechte lijn en... de ontvangers van successierechten. Mocht het Arbitragehof zijn ingegaan op de vernietigingsberoepen, dan hadden alle berekeningen van successierechten in Vlaanderen van de afgelopen twee jaar moeten worden overgedaan (Deblauwe, R., «Fiscaliana», *De Standaard*, 21 december 1998). Allicht is waar wat werd beweerd in een persartikel (L.V.E., «Arbitragehof erkent Vlaamse successierechten», *De Standaard*, 10 december 1998), nl. dat deze beslissing van het Arbitragehof algemeen werd verwacht, maar dan toch uitsluitend ten noorden van de taalgrens.

3. In eerste instantie werd de Vlaamse decreetgever in de diverse vernietigingsberoepen verweten zijn bevoegdheid inzake successierechten te hebben overschreden.

Dat dergelijk argument überhaupt kon ingeroepen worden, houdt natuurlijk verband met de ingewikkelde evenwichtsoefening die de federale wetgever heeft gemaakt in de Bijzondere Wet van 16 januari 1989 betreffende de financiering van de Gemeenschappen en de Gewesten, de zg. bijzondere financieringswet (*B.S.*, 17 januari 1989, zoals gewijzigd door de Bijzondere Wet van 16 juli 1993 tot vervollediging van de federale staatsstructuur, *B.S.*, 20 juli 1993, tweede uitgave). In haar art. 4, §§ 2 en 4, heeft deze wet immers, inzake het materieel recht i.v.m. de successierechten, een bevoegdheidsverdeling tussen de gewestelijke wetgevers en de federale wetgever bepaald. Terwijl de eerste wetgevers bevoegd zijn inzake de aanslagvoet (d.w.z. de tarieven) en de vrijstellingen, blijft de federale wetgever bevoegd op het vlak van de heffingsgrondslag, het toepassingsgebied en de procedure (Alen, A., *Handboek van het Belgisch Staatsrecht*, Antwerpen, Kluwer Rechtswetenschappen, 1995, nr. 816, p. 800).

Inzake het formeel recht i.v.m. successierechten bepaalt dezelfde wet in haar art. 5, § 4, dat de procedureregels die verband houden met de dienst van de belasting enkel bij wet kunnen vastgesteld worden.

a) In verband met het eerste decreet van 20 december 1996 werd de Vlaamse decreetgever aangewezen dat hij tot driemaal toe aan de heffingsgrondslag had geraakt, terwijl hij daarvoor niet bevoegd was. De beweerde bevoegdheidsoverschrijdingen zijn de volgende. Allereerst is het Vlaamse Parlement inzake de verervingen in de rechte lijn en tussen echtgenoten overgegaan tot een splitsing tussen de roerende en onroerende goederen die door de erflater werden nagelaten, waarbij werd bepaald dat de verlaagde percentages inzake successierechten, telkens beginnend aan de laagste schijf, een eerste maal worden toegepast op de onro-

rende goederen, een tweede maal op de roerende goederen. Voorts bepaalt het decreet, eveneens inzake de verervingen in de rechte lijn en tussen echtgenoten, een regel van prioritaire aanrekening van de schulden van de nalatenschap, alsook van de begrafeniskosten, op de door de erflater nagelaten roerende goederen. En ten slotte heeft het decreet in het nieuwe art. 60bis W.Succ. een bijzonder gunsttarief van 3% ingevoerd voor de verervingen van zg. familiale ondernemingen en van aandelen in of vorderingen op familiale vennootschappen.

Ook in verband met het tweede decreet van 15 april 1997 werd de Vlaamse wetgever aangewezen dat hij aan de heffingsgrondslag had geraakt, door te bepalen dat in de verhoudingen tussen andere personen dan in de rechte lijn, tussen echtgenoten en tussen broers en zusters, de tarieven worden toegepast op de totale som van de netto-erfdelen, die door alle erfopvolgers van deze groep samen worden verkregen, en dus niet op elk netto-erfdeel per erfgenaam of legataris afzonderlijk.

In zijn arrest verwerpt het Arbitragehof de beweerde bevoegdheidsoverschrijding van de Vlaamse decreetgever. Het Arbitragehof definieert de heffingsgrondslag inzake successierechten als de waarde van de vererfde massa na aftrek van de schulden (zie de art. 1, 15 en 18 W.Succ.). Met verwijzing naar de parlementaire voorbereidingsstukken van de bijzondere financieringswet, stelt het Arbitragehof dat het behoud van de federale bevoegdheid inzake de vaststelling van de heffingsgrondslag inzake successierechten gebaseerd is op de overweging dat de heffingsgrondslag door de federale wetgever moet worden vastgesteld om praktische moeilijkheden te voorkomen. Het is immers onontbeerlijk dat dezelfde evaluatiemethoden worden behouden voor de goederen uit de nalatenschap, zowel voor de bestanddelen van de activa als de passiva (*Parl.St., Kamer*, 1988-1989, nr. 635/18, p. 275). Volgens het Arbitragehof laten de bestreden maatregelen van het Vlaamse Parlement de samenstelling en de waarderingsregels van de vererfde massa ongemoeid. Zij raken dus niet aan de heffingsgrondslag, maar beperken zich tot de aanslagvoet, waarvoor het Vlaamse Parlement wel bevoegd is. Zeer belangrijk is de precisering van het Arbitragehof dat, opdat de bevoegdheid waarover de Gewesten inzake aanslagvoet en vrijstellingen beschikken niet zonder inhoud zou zijn, zij tevens de bevoegdheid moet bevatten om te bepalen wanneer de gewijzigde aanslagvoet of vrijstelling toepasselijk is.

Voorts is het Arbitragehof van oordeel dat de bevoegdheid van de Gewesten om de vrijstellingen van de successierechten te wijzigen, eveneens de bevoegdheid inhoudt om vrijstellingen af te schaffen of in te stellen. Aan die gewestelijke bevoegdheid wordt geen afbreuk gedaan door art. 172, lid 2 G.W., luidens welk geen vrijstelling of vermindering van belasting kan worden ingevoerd dan door een wet. Het woord 'wet' in deze grondwetsbepaling heeft immers niet de betekenis dat de bevoegdheid om in vrijstellingen of belastingverminderingen te voorzien, wordt voorbehouden aan de federale wetgever.

In zijn arrest van 9 december 1998 geeft het Arbitragehof duidelijk een ruime interpretatie aan de bevoegdheden van de Gewesten inzake de aanslagvoet en de vrijstellingen. Deze bevoegdheden worden dus geenszins beperkt doordat de bevoegdheid inzake de heffingsgrondslag en de belastbare materie aan de federale wetgever voorbehouden bleef. Het be-

grip «heffingsgrondslag» wordt beperkend geïnterpreteerd door het Arbitragehof.

b) Voorts werd het Vlaamse Parlement verweten dat de regeling inzake de vererving van familiale ondernemingen en vennootschappen uit het decreet van 20 december 1996 een aantal bepalingen inhoudt die verband houden met het vaststellen van de *procedureregels i.v.m. de dienst van de belasting*.

Meer precies gaat het om de verplichting die moet nageleefd worden om *toegang* te krijgen tot het verlaagde successierecht van 3%, en die erin bestaat om een attest bij de aangifte van nalatenschap te voegen of om binnen twee jaar na de betaling van de successierechten een attest in te dienen. Voorts gaat het ook om de verplichting om het verlaagde tarief van 3% te *behouden*, nl. de jaarlijkse meldingsplicht, gedurende vijf jaar na het overlijden, dat blijvend aan de voorwaarden voor de toepassing van het verlaagde tarief is volstaan.

Ook op deze punten worden de vernietigingsberoepen verworpen. Het Arbitragehof is van oordeel dat de Vlaamse decreetgever zich er met de bestreden bepalingen toe beperkt heeft te preciseren welke gegevens de belastingplichtige moet meedelen wanneer hij het verlaagde tarief wenst te genieten, en dat deze bepalingen geen afbreuk doen aan de federale procedureregels.

Ten slotte werd ook de vernietiging gevraagd van de bepaling dat in geval van niet-naleving van de voorwaarden voor het *behoud* van het verlaagde tarief, het normale tarief wordt verhoogd met de wettelijke interest te rekenen vanaf de datum van het overlijden.

In dat verband beslist het Arbitragehof dat de Vlaamse decreetgever, door de verhoging met de wettelijke interest op te leggen, een maatregel heeft genomen die verband houdt met de inningsprocedure, die tot de bevoegdheid van de federale wetgever behoort. Om die reden vernietigt het Hof dan ook de woorden 'verhoogd met de wettelijke interest' in het nieuwe art. 60bis, § 5, vijfde lid en § 7 W.Succ.

Objectief gezien had het overigens geen enkele zin om de vernietigde regeling in te voeren, want er bestond reeds een regeling betreffende de moratoire interest in art. 81 W.Succ. Overeenkomstig deze bepaling is de wettelijke interest inzake successierechten van rechtswege verschuldigd op de rechten vanaf het verstrijken van de betalingstermijn bepaald in art. 77, eerste lid, W.Succ. Bovendien komt de nalatigheidsinterest in de huidige stand van zaken niet ten goede aan het Vlaamse Gewest. De bijzondere financieringswet bepaalt immers in haar art. 4, § 6, dat een in ministeraad overlegd K.B. de toewijzing van de nalatigheidsinteressen en de verwijlinteressen op successierechten regelt. Zo'n K.B. is tot nog toe niet genomen. In de aan de Gewesten doorgestorte bedragen zijn bijgevolg geen nalatigheids- of verwijlinteressen begrepen. Zodoende kan men zich ernstige vragen stellen bij de opportuniteit om een van art. 81 W.Succ. afwijkende regeling in het leven te roepen, terwijl de nalatigheidsinteressen toch niet ten goede komen aan het Vlaamse Gewest (Verstappen, J., *Vlaamse successierechten*, Antwerpen, Kluwer Rechtswetenschappen België, 1997, nr. 298, p. 127).

4. In tweede instantie werd in de vernietigingsberoepen ingeroepen dat de Vlaamse decreetgever de *gelijkheid voor de belasting* en de *niet-discriminatie* zoals bepaald in de artt. 10 en 11 van de Grondwet heeft *geschonden*. In dat verband

werd de vernietiging gevraagd van verscheidene bepalingen uit de twee eerste Vlaamse decreten inzake successierechten.

a) Het merendeel van de ingeroepen schendingen van de bedoelde grondwetsbepalingen door het *decreet van 20 december 1996* werd door het Arbitragehof hetzij in het geheel niet, of nog niet onderzocht, hetzij verworpen. Dat is het geval voor: de beweerde dubbele heffingsgrondslag (meer bepaald de splitsing tussen de roerende en onroerende nalatenschap), die tot gevolg zou hebben dat nalatenschappen met een gelijk totaal netto-actief verschillend worden belast naar gelang van de samenstelling van deze nalatenschappen; de beperking van de vrijstelling van successierechten tot de legaten aan het Vlaamse Gewest, de Vlaamse Gemeenschappen en hun openbare instellingen; de beperking van het verlaagde tarief van 6,60% tot de legaten gedaan aan de provincies, gemeenten, provinciale en gemeentelijke openbare instellingen gelegen in het Vlaamse Gewest; de regeling inzake de vererving van familiale ondernemingen en vennootschappen, waarvan werd beweerd dat zij een verschil in behandeling invoert tussen individuele ondernemingen en vennootschappen, alsmede een onderscheid naar gelang van de plaats en de wijze van tewerkstelling, het aantal tewerkgestelde werknemers en de wijze waarop de boekhouding wordt gevoerd.

Het Arbitragehof gaat enkel over tot de vernietiging van de bepaling uit het decreet van 20 december 1996 waarbij het voordeel van het verlaagde tarief van 6,60% werd voorbehouden aan de instellingen van openbaar nut (de zg. stichtingen) die hun zetel in Vlaanderen gevestigd hebben. Het Hof oordeelt dat ten aanzien van de gemeenten en gemeentelijke openbare instellingen de ligging in het Vlaamse Gewest een adequaat criterium is om, door het eraan verbinden van een bijzonder belastingtarief, bij te dragen tot het versterken van hun impact op de lokale of regionale Vlaamse omgeving. Dat is evenwel niet het geval voor de instellingen van openbaar nut, omdat dit criterium geen rekening houdt met het gebied waarin deze instellingen hun activiteiten ontplooiën. Bijgevolg vernietigt het Arbitragehof de woorden 'gelegen in het Vlaamse Gewest' in zoverre zij toepasselijk zijn op instellingen van openbaar nut.

De vernietiging impliceert dat ook stichtingen, die hun zetel buiten het Vlaamse gewest gevestigd hebben (hetgeen overigens het geval is voor het merendeel van de ongeveer 400 stichtingen die ons land telt, die hun zetel overwegend in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest gevestigd hebben (Denef, M., «Algemene kenmerken van een V.Z.W.», in *De V.Z.W. gezien vanuit de parktijk*, Brugge, Die Keure, 1996, nr. 37, p. 21), het verlaagde tarief van 6,60% betalen op de legaten die zij ontvangen van erflaters die hun laatste woonplaats in Vlaanderen gevestigd hadden.

b) De andere vernietigingsberoepen die gegrond zijn op de schending van artt. 10 en 11 G.W., betreffen het tweede *decreet van 15 april 1997*. De ingeroepen schendingen houden verband met de ongelijke behandeling tussen echtgenoten, enerzijds, en de ongehuwd samenwonende personen, al dan niet van verschillend geslacht, anderzijds, die fiscaal op dezelfde wijze als de categorie «anderen» worden behandeld; de ongelijke behandeling tussen kinderen van ongehuwd samenwonende personen, enerzijds, en kinderen van wie de ouders gehuwd of gescheiden zijn, anderzijds; de omstandigheid dat rechtverkrijgenden van de categorie «ande-

ren» meer of minder successierechten moeten betalen al naargelang zij samen met meer of minder andere personen tot de nalatenschap worden geroepen; de ongelijke behandeling tussen de groep «in de rechte lijn en tussen echtgenoten» en de groep «broers en zusters», enerzijds, waarvoor de vroegere heffingsgrondslag behouden bleef, en de groep «anderen», anderzijds, waarvoor de heffingsgrondslag gewijzigd werd.

In dat verband doet het Arbitragehof opmerken dat, indien de bevoegde wetgever bij het belastingtarief en het vaststellen van de modalisering ervan, criteria van onderscheid hanteert, die criteria objectief en redelijk moeten kunnen worden verantwoord. De tarieven en de modaliteiten ervan moeten op gelijke wijze worden toegepast ten aanzien van eenieder die zich ten opzichte van deze maatregel en het nastreefde doel in een soortgelijke positie bevindt. Het Arbitragehof oordeelt dat een verschillend tarief voor verschillende groepen erfgenamen, naargelang van hun bloed- of aanverwantschap met de erflater, berust op een objectief en pertinent criterium, en dat het niet kennelijk onredelijk is dat de tarieven in de verschillende lijnen verschillend berekend worden. Voorts oordeelt het Arbitragehof dat de Vlaamse decreetgever, door de categorieën gehuwden en ongehuwd samenwonende personen inzake successierechten verschillend te behandelen, gehandeld heeft conform de in het burgerlijk recht tot uiting gebrachte opvatting volgens welke een vorm van gezinsleven die, naar zijn oordeel, betere kansen op stabiliteit biedt, moet worden beschermd. De maatregelen die van die opvatting uitgaan, zijn volgens het Arbitragehof verenigbaar met de Grondwet, daar zij, rekening houdende met het stelsel van de belasting op de inkomsten naargelang er al dan niet een huwelijk is, niet onevenredig zijn met het beoogde wettige doel.

Hoewel het Arbitragehof zich, zoals gezegd, enkel heeft uitgesproken over de diverse tegen de twee eerste Vlaamse decreten inzake successierechten ingestelde vernietigingsberoepen, zijn bepaalde auteurs (De Keuster, D. en Pannecoucke, E., «Arbitragehof spreekt zich uit – Successierechten: Vlaams Gewest is toch bevoegd», *A.F.T. – Fiscale Actualiteit*, nr. 44, 15 december 1998, 4) van oordeel dat het Arbitragehof reeds duidelijk in zijn kaarten heeft laten zien omtrent de tegen het decreet van 15 juli 1997 houdende regeling van de successietarieven tussen samenwonenden ingestelde verzoeken tot vernietiging. Op grond van de hiervoor vermelde overwegingen betreffende de categorieën gehuwden en ongehuwd samenwonende personen, zijn deze auteurs van oordeel dat het te verwachten valt dat het Arbitragehof de vermeende schendingen van het gelijkheidsbeginsel wegens het ongelijk behandelen van gehuwden en ongehuwd samenwonende personen inzake successierechten zal verwerpen.

5. Het arrest van het Arbitragehof geeft de Vlaamse regering gelijk in zoverre deze uiting van een extensieve interpretatie van de gewestelijke bevoegdheden inzake successierechten. Het geluk was dus duidelijk aan de durvers.

Het arrest van het Arbitragehof betekent eveneens een geruststelling voor de twee andere Gewesten, die inmiddels ook een eigen gunstregeling inzake de op de verervingen van familiale ondernemingen en vennootschappen verschuldigde successierechten hebben ingevoerd. Dit is meer bepaald voor het Waalse Gewest gebeurd door het «Decreet-programma» van 17 december 1998 «portant diverses mesures

en matière d'impôts, taxes et redevances, de logement, de recherche, d'environnement, de pouvoirs locaux et de transports», (*B.S.*, 27 januari 1998), en voor het Brusselse-Hoofdstedelijke Gewest door de Ordonnantie van 29 oktober 1998 houdende invoering van een verlaagd tarief van successierechten in geval van overdracht van kleine en middelgrote ondernemingen (*B.S.*, 9 december 1998).

Naar aanleiding van de perstoelichting bij het arrest van het Arbitragehof van 9 december 1998, maakte de bevoegde Vlaamse minister van Financiën, Begroting en Gezondheidsbeleid, W. Demeester, van de gelegenheid gebruik om te onderlijnen dat de vereenvoudigde, en doorgaans ook lagere successierechten, hebben geleid tot hogere inkomsten voor de Vlaamse overheid. Volgens haar is de verklaring daarvoor dat voor de Vlaamse hervorming van de successierechten ongeveer 27% van de aangegeven actiefbestanddelen uit roerende waarden bestond, terwijl de roerende goederen thans 33% van de aangiftes zouden uitmaken (*L.V.E.*, «Arbitragehof erkent Vlaamse successierechten», *De Standaard*, 10 december 1998). Deze cijfers wekken verbazing. In de parlementaire voorbereidingsstukken van het decreet van 20 december 1996 worden immers heel andere cijfers geciteerd. Daar valt te lezen dat er op basis van beschikbare cijfers voor het jaar 1991 blijkt dat de belastbare grondslag voor de successierechten uit 66% onroerende goederen en 34% roerende goederen bestaat (*Parl.St.*, *VI.Parl.*, 1996-1997, nr. 428/17, p. 10). Het kan dan ook betwijfeld worden dat de meeropbrengst aan successierechten inderdaad het resultaat is van een grotere aangifte van roerende goederen. Een rondvraag bij een aantal notarissen leert ons dat de meeropbrengst (nagenoeg) volledig op het conto komt van de hervorming (lees: de zwaardere heffing) inzake successierechten tussen broers en zusters en tussen «anderen». Wat er ook van zij, de meeropbrengst aan successierechten brengt mij ertoe het engagement, dat de Vlaamse regering heeft aangegaan bij de voorbereiding van het decreet van 20 december 1996, in herinnering te brengen. Daar verklaarde de Vlaamse regering zich bereid om nieuwe tariefverlagingen in te voeren indien zou blijken dat de opbrengst van de successierechten hoger komt te liggen (*Verstappen, J.*, *Vlaamse successierechten*, o.c., nr. 92, p. 54).

Minister Demeester verwacht ook een forse toename van het aantal toepassingsgevallen van het stelsel inzake familiale ondernemingen en vennootschappen. Tot op 9 december 1998, datum van uitspraak van het arrest van het Arbitragehof, maakten slechts ongeveer vijftig bedrijven met in totaal ongeveer 600 werknemers gebruik van dit stelsel (*L.V.E.*, «Arbitragehof erkent Vlaamse successierechten», *De Standaard*, 10 december 1998). Of er zich inderdaad een spectaculaire toename van het aantal toepassingsgevallen van deze regeling zal voordoen, zal de toekomst uitwijzen. Een uitgemaakte zaak lijkt dit evenwel geenszins te zijn.

De federale wetgever heeft inmiddels een eigen gunstregeling (ook 3%!) ingevoerd voor de overdrachten van ondernemingen en aandelen van vennootschappen (zie de nieuwe artt. 140bis tot en met 140octies *W.Reg.*, zoals ingevoerd door de wet van 22 december 1998 houdende fiscale en andere bepalingen, *B.S.*, 15 januari 1999). Deze regeling betreft evenwel niet de verervingen, maar wel de schenkingen onder de levenden van ondernemingen en aandelen van vennootschappen. Daarmee speelt de federale wetgever in op de verzuchtingen van de bedrijfsleiders, die verkiezen om

hun ondernemingen tijdens hun leven zelf over te dragen. Hoewel de discussie inzake successierechten van vitaal belang is voor de K.M.O.'s, is en blijft de beste opvolgingstechniek nog steeds die welke preventief vóór het overlijden van de ondernemers uitgewerkt wordt. In deze preventieve regeling speelt de schenking onder de levenden van de vermogensbestanddelen aan de opvolgers inderdaad een doorslaggevende rol (Van Eeckhoute, Ph., «Lagere successierechten verlenen leven kmo's», *Opinie De Standaard*, 14-15 augustus 1996).

J. Verstappen
Fiscaal en juridisch adviseur bij de
Koninklijke Federatie van Belgische
Notarissen

HOF VAN CASSATIE

3e KAMER – 2 MAART 1998

Voorzitter: de h. Forrier

Rapporteur: de h. Boes

Openbaar Ministerie: mevr. De Raeve

Advocaat: mr. Simont

Werkloosheid – Recht op uitkeringen – Zonder loon zijn – Onderwijs – Tijdelijk personeelslid – Zomervakantie – Uitgestelde bezoldiging

De krachtens art. 7, § 1, 3°, van het K.B. nr. 63 van 20 juli 1982, houdende wijziging van de bezoldigingsregels van toepassing op het onderwijzend en daarmee gelijkgesteld personeel van het onderwijs met volledig leerplan en van het onderwijs voor sociale promotie of met een beperkt leerplan, betaalde uitgestelde bezoldiging tijdens de zomervakantie voor de tijdelijke personeelsleden, is loon in de zin van art. 46, § 1, 4°, van het Werkloosheidsbesluit 1991 en sluit het genot van werkloosheidsuitkeringen uit.

R.V.A. t/ B.

Gelet op het bestreden arrest, op 18 april 1997 door het Arbeidshof te Antwerpen gewezen;

...

Wat het tweede onderdeel betreft:

Overwegende dat krachtens art. 44 Werkloosheidsbesluit van 25 november 1991 de werkloze, om uitkeringen te kunnen genieten wegens omstandigheden onafhankelijk van zijn wil, zonder arbeid en zonder loon moet zijn;

Dat krachtens art. 46, § 1, 3° en 4°, van dit Werkloosheidsbesluit het vakantiegeld en de bezoldiging van een schoolvakantieperiode, ontvangen door de leerkracht die is tewerkgesteld in een onderwijsinstelling opgericht of gesubsidieerd door een Gemeenschap, worden beschouwd als loon dat krachtens voormeld art. 44 het genieten van werkloosheidsuitkeringen uitsluit;

Overwegende dat, krachtens art. 7, § 1, 3°, van het K.B. nr. 63 van 20 juli 1982 houdende wijziging van de bezoldigingsregels van toepassing op het onderwijzend en daarmee gelijkgesteld personeel van het onderwijs met volledig leer-

plan en van het onderwijs voor sociale promotie of met beperkt leerplan, voor de tijdelijke personeelsleden een uitgestelde bezoldiging tijdens de zomervakantie betaalbaar is, gelijk aan het product van de door in het vorig schooljaar betaalde daglonen vermenigvuldigd met 0,2; dat deze bezoldiging loon is in de zin van art. 46, § 1, 4°, van het Werkloosheidsbesluit;

Overwegende dat het arrest vaststelt dat verweerster overeenkomstig het K.B. van 20 juli 1982 in de periode van 8 juli 1993 tot 13 augustus 1993 een deel van de wedde, verschuldigd voor de prestaties tijdens het schooljaar, voorafgaand aan de vakantie, heeft ontvangen; dat het oordeelt dat verweerster aldus geen bezoldiging voor een schoolvakantieperiode, als bedoeld in art. 46, § 1, 4°, van het Werkloosheidsbesluit, heeft ontvangen, zodat zij in de bedoelde periode werkloosheidsuitkeringen kon genieten;

Dat het arrest zodoende de in het onderdeel aangewezen wettelijke bepalingen schendt;

Dat het onderdeel gegrond is;

...

HOF VAN CASSATIE

3e KAMER – 29 JUNI 1998

Voorzitter: de h. Marchal

Rapporteur: de h. Echement

Openbaar ministerie: de h. Leclercq

Advocaten: mrs. Draps en Houtekier

Arbeidsongeval – Weg van en naar het werk – Verblijfplaats – Begrip – Verschillende verblijfplaatsen – Bedoeling van de werknemer – Verwezenlijking

Hoewel art. 8, § 1, Arbeidsongevallenwet niet impliceert dat de werknemer één enkele verblijfplaats heeft, is elke plaats waar hij verblijft, niet noodzakelijk een verblijfplaats. Vereist is bovendien dat de werknemer de bedoeling heeft om althans tijdelijk op die plaats te gaan wonen. Men kan dus verschillende verblijfplaatsen hebben.

Het ongeval tijdens het traject van één van de verblijfplaatsen van de werknemer naar de plaats van het werk is enkel dan een ongeval op de weg naar het werk als de werknemer, alvorens dat traject aan te vatten, de bedoeling had om althans tijdelijk in die verblijfplaats te gaan wonen. De omstandigheid dat hij er niet kan wonen wegens zijn arbeidsverplichtingen, doet niets af aan die bedoeling.

W. en C. t/ O.

...

Overwegende dat art. 8, § 1, van de Arbeidsongevallenwet van 10 april 1971 bepaalt dat onder de weg naar en van het werk het normale traject wordt verstaan dat de werknemer moet afleggen om zich van zijn verblijfplaats te begeven naar de plaats waar hij werkt, en omgekeerd;

Overwegende dat, enerzijds, die tekst niet impliceert dat de werknemer één enkele verblijfplaats heeft; dat, anderzijds, elke plaats waar men verblijft, niet noodzakelijk een verblijfplaats is en dat men bovendien de bedoeling moet

hebben om er althans voor een tijd te gaan wonen; dat de werknemer verschillende verblijfplaatsen mag hebben en met name tijdens de weekends en de wekdagen op verschillende plaatsen mag wonen; dat men evenwel niet tegelijkertijd verschillende verblijfplaatsen kan hebben;

Overwegende dat het ongeval dat zich heeft voorgedaan op het traject van een tweede verblijf naar de plaats van het werk, bijgevolg slechts een ongeval op de weg naar en van het werk is in de zin van voornoemde bepaling, als de werknemer, alvorens dat traject aan te vatten, de bedoeling had om althans tijdelijk in die verblijfplaats te gaan wonen; dat de omstandigheid dat hij er niet kan wonen wegens arbeidsverplichtingen, niets aan die bedoeling afdoet;

Overwegende dat het arrest vermeldt dat de hoofdverblijfplaats van de zoon van de eisers gevestigd was bij zijn moeder en dat hij bepaalde weekends doorbracht bij zijn vader, wiens woonplaats te Gilly kon worden beschouwd als zijn tweede verblijf; dat het arrest, nu het heeft vastgesteld dat de zoon van de eisers op de vrijdagavond bij zijn vader had gesoupeerd vooraleer hij het slachtoffer werd van een verkeersongeval op het traject naar de plaats waar hij werkte, weigert te erkennen dat de getroffene de bedoeling had om tijdelijk bij zijn vader te gaan wonen, op grond dat de getroffene diezelfde avond naar zijn werk moest gaan en dat niets erop wijst dat hij na zijn nachtdienst naar zijn tweede verblijf te Gilly zou zijn teruggekeerd; dat het arrest, door die vermeldingen, zijn beslissing niet naar recht verantwoordt;

NOOT – Vergelijk: Cass., 28 april 1980, *R.W.*, 1980-81, 319; Cass., 3 oktober 1983, *R.W.*, 1983-84, 2955.

RAAD VAN STATE

10e KAMER – 1 FEBRUARI 1999

Voorzitter-rapporteur: Mevr. Vrints

Staatsraden: de h. Moons en Smets

Advocaten: mrs. Buyck loco Boutmans en Sebreghts

1. Gemeente – Rechtsgeding – Gemeente vertegenwoordigd door inwoners – 2. Rechtspersoon – Publiekrechtelijke rechtspersoon – Katholieke Kerk en onderverdelingen – Bisdom – Erkenning bij wet van de oprichting – Gevolg – 3. Stedenbouw – Bouwvergunning – Aanvraag door bisdom – Beslissing door gemachtigde ambtenaar – Geldigheid

1. *De stelling dat een inwoner die namens de gemeente in rechte wil optreden vooraf het college van burgemeester en schepenen dient in gebreke te stellen, vindt geen steun in art. 271 van de Nieuwe Gemeentewet.*

2. *De rechtspersoonlijkheid wordt toegekend door of krachtens de wet.*

Publiekrechtelijke rechtspersonen zijn opgericht met het oog op de behartiging van algemene belangen. Noch aan de Katholieke Kerk, noch aan haar onderverdelingen, met name de bisdommen en de parochies, is rechtspersoonlijkheid verleend. Alleen de instellingen belast met het beheer van de eredienst, zoals de kerkfabrieken, de kathedrale kapittels en de seminaries,

zijn rechtspersonen, omdat zij als zodanig door de wet zijn ingesteld.

De erkenning bij wet van de oprichting van een bisdom uit een oogpunt van de burgerlijke wetgeving, heeft niet tot gevolg dat een bisdom een rechtspersoon met publiekrechtelijk statuut wordt.

3. *Aangezien een bisdom geen rechtspersoon met een publiekrechtelijk statuut is, kan op een door de bisschop, als vertegenwoordiger van het bisdom, ingediende bouwaanvraag, op grond van art. 48 van de Stedenbouwwet niet geldig worden beschikt door de gemachtigde ambtenaar van de Vlaamse Minister bevoegd voor de ruimtelijke ordening.*

Arrest nr. 78.465

Van R. en N. t/ Vlaams Gewest

Gezien het verzoekschrift van 13 februari 1995 dat namens de gemeente Maasmechelen door Jan Van R. en Nicole N. met toepassing van art. 271 van de Nieuwe Gemeentewet werd ingediend om de vernietiging te vorderen van het besluit van 14 december 1994 van de gemachtigde ambtenaar van de Vlaamse Minister bevoegd voor de ruimtelijke ordening, waarbij aan monseigneur P. Schreurs, bisschop van Hasselt, de bouwvergunning wordt afgegeven strekkende tot het bouwen van een abdij met aanhorigheden op gronden gelegen te Maasmechelen, kadastraal bekend tweede afdeling, Oprimbie, (...) en te Lanaken, kadastraal bekend derde afdeling, Rekem, (...);

Gelet op het arrest nr. 55.959 van 20 oktober 1995 waarbij de vordering tot schorsing van de tenuitvoerlegging van het bestreden besluit wordt verworpen;

...

Overwegende dat de verwerende partij in een derde exceptie de procesbevoegdheid van de gemeente betwist; dat de verwerende partij in de eerste plaats doet gelden dat het een «ontvankelijkheidsvereiste (is) dat binnen de termijn waarbinnen de gemeente eventueel kan optreden, de inwoners die nadien wensen een beroep te doen op art. 271 Nieuwe Gemeentewet, die gemeente moeten aanmanen, minstens uitnodigen, voor bepaalde, door hen aangevoerde collectieve belangen op te komen, (dat) slechts wanneer die zulks weigert, alleszins dat nalaat zij het nodige (kunnen) doen (en dat) slechts dan een ingebreke blijven of een duidelijk verzuim tot optreden (blijkt)»;

Overwegende dat verzoekers o.m. antwoorden:

«Dat middel verliest uit het oog dat de procedure voor de Raad van State aan een zeer strikte termijn is gebonden.

Als het gemeentebestuur enkele dagen voor het verstrijken van die termijn nog niet is opgetreden, staat vast dat de gemeente niet in rechte zal optreden.

De wet stelt nergens als voorwaarde dat er een ingebrekestelling of iets dergelijks wordt gedaan en in de praktijk was daar ook de tijd niet meer voor op het ogenblik dat verzoekers kennis kregen van de juiste toedracht van de zaak»;

Overwegende dat de verwerende partij in de laatste memorie aanstipt dat «in de eerste plaats men met onaantastbare zekerheid moet weten dat de gemeente moet optreden en wat van haar als optreden wordt vereist», dat de gemeente niet is opgetreden «gezien de inhoud van het protocol tot samenwerking dat op het einde van de jaren 1980 werd opgesteld tussen de beheerder van de civiele lijst van de Ko-

ning en de Gemeenschapsminister van ruimtelijke ordening en huisvesting inzake de stedenbouwkundige verrichtingen in de zone voor het koninklijk domein van het Gewestplan Limburgs Maasland (waarin) is bepaald dat de bouwaanvragen voor bouwvergunningplichtige handelingen in die zone rechtstreeks worden ingediend bij de bevoegde Minister met toepassing van het K.B. van 22 juni 1971 tot bepaling van de publieke rechtspersonen voor wie de bouw- en verkavelingsvergunningen worden afgegeven door de gemachtigde ambtenaar (dat) men niet (mag) uitgaan van een vermoeden dat de gemeente niet in rechte optreedt (dat) een partij het alleen (kan) weten, evenals gebeurlijk het waarom daarvoor, wanneer er een vraag over wordt gesteld aan de gemeente (dat) er geen vraag (is) gesteld (dat) de hiërarchische overheid aan het college van burgemeester en schepenen advies (heeft) gevraagd over een bouwaanvraag binnen het kader van en overeenkomstig het hiervoor aangehaalde protocol (dat het college) dat advies (heeft) gegeven (dat) het een positief advies (was, dat), dat wil zeggen dat het daartoe wettelijk bevoegde gemeentelijke bestuursorgaan op een wettelijke wijze van zijn adviesbevoegdheid heeft gebruik gemaakt (dat) daarmee haar opdracht in het raam van artikel 48 van de Stedenbouwwet uitgeput (was) (dat) m.a.w. haar geen verwijt van niet optreden (kan) worden gemaakt (dat) zij (op)trad»;

Overwegende dat art. 271, § 1, van de Nieuwe Gemeentewet, luidt als volgt:

«Wanneer het college van burgemeester en schepenen niet in rechte optreedt, kunnen een of meer inwoners in rechte optreden namens de gemeente, mits zij onder zekerheidsstelling aanbieden om persoonlijk de kosten van het geding te dragen en in te staan voor de veroordelingen die mochten worden uitgesproken.

De gemeente kan ten aanzien van het geding geen dading treffen zonder medewerking van de inwoner of inwoners die het geding in haar naam hebben gevoerd»;

Overwegende dat de stelling van de verwerende partij dat een inwoner die namens de gemeente in rechte wil optreden, vooraf het college van burgemeester en schepenen in gebreke dient te stellen, geen steun vindt in de aangehaalde wetsbepaling; dat art. 271 van de Nieuwe Gemeentewet als enige voorwaarde oplegt dat «het college van burgemeester en schepenen niet in rechte optreedt»; dat hieruit volgt dat het beroep van de inwoners slechts dan niet ontvankelijk zal zijn, indien bij het onderzoek ervan blijkt dat het college van burgemeester en schepenen wel in rechte is opgetreden; dat terzake niet blijkt en door de verwerende partij overigens ook niet wordt beweerd, dat het college van burgemeester en schepenen namens de gemeente Maasmechelen bij de Raad van State binnen de door het procedurereglement bepaalde termijn van zestig dagen een beroep tot nietigverklaring van het bestreden besluit heeft ingesteld; dat het argument van de verwerende partij dat het college van burgemeester en schepenen niet nalatig is geweest, omdat het een advies heeft gegeven over de bouwaanvraag, niet relevant is voor de toepassing van art. van de Nieuwe Gemeentewet, dat betrekking heeft op het in rechte optreden van het college van burgemeester en schepenen; dat ten slotte deze bepaling niet enkel betrekking heeft op de gevallen waarin het college van burgemeester en schepenen rechtens verplicht is op te treden in rechte; dat de *ratio legis* van art. 271 van de Nieuwe Gemeentewet precies is om in het geval dat er geen

uitdrukkelijke wettelijke verplichting bestaat om in rechte op te treden, aangezien de gemeente niet kan worden gedwongen in rechte op te treden, aan een inwoner van die gemeente de mogelijkheid te geven dan maar zelf namens de gemeente op te treden;

Overwegende dat de verwerende partij voorts het belang van de gemeente betwist; dat zij doet gelden dat in het arrest nr. 55.959 van 20 oktober 1995 werd aangenomen dat er geen nadeel van de gemeente is aangetoond en dat de prerogatieven van de gemeente niet zijn geschonden, daar zij «de bouwaanvraag onvoorwaardelijk gunstig heeft geadviseerd»;

Overwegende dat verzoekers antwoorden dat in het arrest over de vordering tot schorsing «is gesteld dat niet was aangetoond in welk opzicht de onmiddellijke tenuitvoerlegging van de bouwvergunning aan de gemeente Maasmechelen een nadeel zou kunnen berokkenen (dat) daarmee uiteraard nog niet (is) gesteld dat de gemeente als bestuur geen belang zou hebben bij een vordering, die ertoe strekt een vergunning te vernietigen, waarover in eerste instantie de gemeente en niet de Vlaamse regering diende te oordelen (dat) de uiteenzetting van de tegenpartij, dat er geen schending zou zijn van het prerogatief van de gemeente, niet op(gaat) (dat) de bouwvergunning vermeldt dat het college van Maasmechelen geen advies heeft uitgebracht 'binnen dertig dagen na in kennis gesteld te zijn van de lopende bouwaanvraag', (dat) het gemeentebestuur dan ook nooit enige beslissing (heeft) genomen, dat het gemeentebestuur dat in juli 1994 een positief advies over een stedenbouwkundig attest verleende, niet hetzelfde bestuur is, dat bij het volgen van de normale procedure thans over de aanvraag had moeten oordelen (dat) de 'in allerijl' gegeven bouwvergunning op gewestelijk niveau, juist vóór de wisseling van gemeentebestuur, daar ongetwijfeld mee te maken (heeft),...»;

Overwegende dat de verwerende partij in de laatste memorie nog aanstipt wat volgt:

«De vordering is niet ontvankelijk. Is het anders wanneer de gemeente zelf de vergunning zou hebben moeten afleveren? De gemeente die over een bouwaanvraag, die niet gelegen is binnen een bijzonder plan van aanleg en voor verder advies aan de gemachtigde ambtenaar moet worden bezorgd, dat dossier aan die ambtenaar doorzendt met een eigen positief advies, geeft hierdoor te kennen dat zij de bouwvergunning zal verlenen, tenzij de gemachtigde ambtenaar van zijn zijde een bindend negatief advies verleent. Zij kan nog slechts op haar eerste advies terugkomen ingevolge dat bindend advies. Anders zou zij duidelijk moeten motiveren welke de nieuwe doorslaggevende elementen zijn voor een weigering, na voorafgaand positief advies en na positief advies van de gemachtigde ambtenaar. Ook in die hypothese is er geen belang van de gemeente. De gemeente zou immers *in casu*, indien de bouwaanvraag bij haar ware ingediend, en rekening houdende met het advies van de gemachtigde ambtenaar, zelf de bouwvergunning eveneens hebben verleend, terwijl een toepassing van art. 271 van de Nieuwe Gemeentewet niet mogelijk is wanneer de vordering gericht is tegen een door de gemeente verleende vergunning. Ook in die hypothese is er geen belang van de gemeente en is de vordering niet ontvankelijk»;

Overwegende dat verzoekers onder meer aanvoeren dat de gemeente Maasmechelen belang heeft bij de gevraagde vernietiging, omdat «(...) aan haar bevoegdheid tot het be-

oordelen van de bouwaanvraag is voorbijgegaan»; dat de schending van de bevoegdheden van de gemeente niet als nadeel werd aangevoerd in de schorsingsprocedure; dat de exceptie in zoverre feitelijke grondslag mist;

Overwegende dat de verzoekers terecht betogen dat de gemeente Maasmechelen belang heeft bij de nietigverklaring van een administratieve beslissing die de haar door de wet toegewezen bevoegdheden miskent; dat de vraag of dit al dan niet zo is, samenvalt met het onderzoek van de grond van de zaak, namelijk van het eerste middel waarin de schending wordt ingeroepen van de bevoegdheidsregeling die is vastgesteld in de artt. 45 en 48 van de wet van 29 maart 1962 houdende organisatie van de ruimtelijke ordening en van de stedenbouw; dat het gegeven dat het college van burgemeester en schepenen een gunstig advies over de aanvraag voor een stedenbouwkundig attest heeft uitgebracht, niet relevant is; dat het terzake gaat om de bouwaanvraag; dat ten slotte de gemeente noch expliciet, noch impliciet, afstand kan doen van haar bevoegdheid;

Overwegende dat de verwerende partij nog opwerpt dat aan de door art. 271 van de Nieuwe Gemeentewet gestelde voorwaarde van de voorafgaande zekerheidstelling niet is voldaan; dat volgens de verwerende partij de opgelegde zekerheidstelling niet alleen de kosten van de procedure *a quo* dient te omvatten, zijnde zowel de gerechtskosten als de kosten van de raadsman, maar ook die van de veroordelingen die eventueel als afgeleide (vb. een schadevergoeding als gevolg van de voorafgaand gebeurlijk ten onrechte gevoerde procedure) zouden kunnen worden uitgesproken, en is het bewijs van het aanbieden van een dergelijke zekerheidstelling niet voorgelegd;

Overwegende dat verzoekers repliceren wat volgt:

«Verzoekers verwijzen naar de hierboven trouwens al weergegeven passus uit het verzoekschrift: 'Verzoekers staan in voor de kosten van deze procedure, hetgeen blijkt uit het aanbrengen van de fiscale zegels, zodat verdere zekerheidstelling niet vereist is; mocht de Raad enige zekerheidstelling nodig achten, dan zullen zij die stellen.' De tegenpartij zegt niet welke zekerheid zij gesteld zou willen zien, noch om welke kosten of schadeloosstelling te dekken»;

Overwegende dat verzoekers de kosten van het geding hebben gekweten door het aanbrengen van 2 × 4000 frank fiscale zegels op het origineel van hun verzoekschrift tot nietigverklaring; dat voorts niet valt in te zien welke «veroordelingen» in de zin van art. 271 van de Nieuwe Gemeentewet de Raad van State terzake nog zou kunnen uitspreken; dat de stelling van de verwerende partij dat de verzoekende partijen ook zekerheidstelling moeten aanbieden voor veroordelingen die eventueel als afgeleide zouden kunnen worden uitgesproken, geen steun vindt in de tekst van de wet;

Overwegende dat de derde exceptie van niet-ontvanke-lijkheid niet kan worden aangenomen;

Overwegende dat het eerste middel luidt als volgt:

«Eerste middel: machtoverschrijding door onbevoegdheid en schending van de wet, nl. art. 44 en 48 van de wet van 29 maart 1962 houdende organisatie van de ruimtelijke ordening en van de stedenbouw en van het K.B. van 22 juni 1971, art. 1, zoals gewijzigd door het Besluit van de Vlaamse Executieve van 5 november 1986»;

dat in het eerste onderdeel wordt aangevoerd wat volgt:

«Mgr. Schreurs is geen publiekrechtelijke rechtspersoon en is derhalve niet een van de aanvragers, waarvoor de bouw-

vergunning mag of moet worden afgeleverd door de minister of zijn gemachtigde (art. 48 Stedenbouwwet, art. 1 K.B. 22 juni 1971).

Zelfs indien mgr. Schreurs zijn aanvraag *qualitate qua* zou hebben ingediend, daarbij het bisdom Hasselt vertegenwoordigend – hetgeen evenwel niet blijkt uit de bouwaanvraag – dan nog had hij de aanvraag bij het college van burgemeester en schepenen van de betrokken gemeenten moeten indienen, aangezien ook het bisdom geen publiekrechtelijk rechtspersoon is.

Het bisdom heeft ten eerste geen rechtspersoonlijkheid.

Ten tweede: bisdommen worden door de kerkelijke overheid (het Vaticaan) opgericht en behoeven niet de goedkeuring van enige Belgische instantie (zie o.m. het advies van de Raad van State bij het wetsontwerp tot goedkeuring van de wisseling van brieven tussen de Heilige Stoel en België, met betrekking tot de oprichting van het bisdom Antwerpen, *Parl. St., Kamer*, 1961-62, nr. 296/1).

De V.Z.W. Bisdom Limburg heeft al evenmin de hoedanigheid van publiekrechtelijk rechtspersoon (voor zover het namens die vereniging zou zijn dat de bisschop zou zijn opgetreden, wat ook weer niet uit enig stuk blijkt).

Bovendien (en ten overvloede) blijkt uit de statuten van de V.Z.W. 'Bisdom Hasselt', zoals gepubliceerd in de Bijlagen bij het Belgisch Staatsblad van 3 augustus 1967, dat «voor alle andere akten dan die welke vallen onder het dagelijks beheer» op zijn minst de handtekening van twee beheerders nodig is; de voorzitter van die raad van beheer, zijnde mgr. Schreurs, kan dus geen bouwaanvraag indienen namens de vereniging. Dit is immers geen handeling van dagelijks bestuur.

In dat opzicht zou de aanvraag zelf dus ongeldig zijn geweest; de vergunning die erop is verleend, dient dan ook op die grond te worden vernietigd. Wanneer de aanvraag niet geldig is gedaan, kan de vergunning niet geldig worden verleend.

Aannemen dat een bisdom – voor zover dit bij de bouw- aanvraag partij is – een publiekrechtelijke instelling is, zou meteen betekenen dat het bestuursrecht erop van toepassing is, d.w.z. dat burgerlijke overheden er een recht van toezicht op zouden hebben, dat de handelingen van het bisdom voor de Raad van State zouden kunnen aangevochten worden e.d. Dit is strijdig met de onafhankelijkheid van de Kerk tegenover de burgerlijke overheid»;

Overwegende dat de verwerende partij in haar memorie van antwoord niet antwoordt op het middel; dat zij in de laatste memorie in essentie laat gelden dat «gezien de grondwet het algemeen belang van de godsdiensten erkent en vastlegt en de wet rechtspersoonlijkheid verbindt aan de erkende godsdiensten, vast(staat) dat de katholieke godsdienst in België een rechtspersoon (is) met publiekrechtelijk statuut in de zin van art. 1 van het K.B. van 22 juni 1971», en dat hieruit voortvloeit dat «door de onderverdeling van de kerken in diocesen aan deze laatste diocesen eveneens een publiekrechtelijk statuut wordt verleend»; dat de verwerende partij daaraan toevoegt dat «de wet van 5 april 1962, waardoor het bisdom Antwerpen werd opgericht, en de discussie die daarrond werd gevoerd, duidelijk (bewijst) dat een bisdom in België een publiekrechtelijke rechtspersoon is»; dat de verwerende partij ten slotte erop wijst dat «terzake de bisschop is opgetreden als vertegenwoordiger van het bisdom»;

Overwegende dat de bestreden bouwvergunning door de gemachtigde ambtenaar is afgegeven op grond van art. 48 van de wet van 29 maart 1962 houdende organisatie van de ruimtelijke ordening en van de stedenbouw, zoals vervangen door de wet van 22 december 1970; dat het eerste lid van dit wetsartikel bepaalt: «In afwijking van art. 44 wordt de vergunning afgegeven door de Minister of zijn gemachtigde, wanneer ze wordt aangevraagd door een door de Koning aangewezen publiekrechtelijke rechtspersoon, (...)»;

dat art. 1 van het K.B. van 22 juni 1971 tot bepaling van de publiekrechtelijke rechtspersonen voor wie de bouw- en verkavelingsvergunningen worden afgegeven door de gemachtigde ambtenaar, de vorm waarin deze zijn beslissingen neemt en de behandeling van de bouw- en verkavelingsaanvragen, bepaalt: «Voor het Vlaamse Gewest zijn de publiekrechtelijke rechtspersonen, voor wie het lid van de Vlaamse Executieve dat voor de Ruimtelijke Ordening en de Stedenbouw bevoegd is of diens gemachtigde de door de artikelen 44 en 56 van de wet van 29 maart 1962 houdende organisatie van de Ruimtelijke Ordening voorgeschreven vergunningen afgeeft, alle rechtspersonen met een publiekrechtelijk statuut»;

Overwegende dat de te bebouwen gronden door Koning Boudewijn zijn geschonken aan de V.Z.W. «Bisdom Hasselt», bij akte verleden voor meester Jean-François Taymans, notaris te Brussel, op 8 december 1992, «onder de volgende opschortende voorwaarden:

«a) dat de begiftigde gemachtigde wordt tot aanvaarding van onderhavige schenking, overeenkomstig art. 15 van de wet van 27 juni 1921, waarbij aan de verenigingen zonder winstgevend doel rechtspersoonlijkheid wordt verleend.

b) dat de begiftigde of haar rechthebbenden van de bevoegde overheid, binnen een termijn van vijf jaar vanaf heden, een vergunning verkrijgt tot het bouwen op het geschonken goed van één of meer gebouwen met het oog op kloostergebruik.

Dienaangaande verbindt de begiftigde zich binnen een termijn van twee jaar vanaf heden een volledig dossier tot aanvraag van machtiging tot bouwen in te dienen of te doen indienen»;

Overwegende dat de bestreden bouwvergunning is afgegeven «aan monseigneur P. Schreurs, bisschop van Hasselt, woonachtig te Hasselt, P. Bellefroidlaan 2», die ook als zodanig de bouwaanvraag had ingediend; dat monseigneur Schreurs een natuurlijke persoon is; dat hij uiteraard niet als een «rechtspersoon met een publiekrechtelijk statuut» kan worden beschouwd zoals vereist om met toepassing van art. 48 van de Stedenbouwwet de gevraagde bouwvergunning te kunnen afgeven; dat evenwel met de verwerende partij dient te worden aangenomen dat terzake de bisschop is opgetreden «als vertegenwoordiger van het bisdom»;

Overwegende dat de rechtspersoonlijkheid slechts wordt toegekend door de wet of krachtens de wet; dat publiekrechtelijke rechtspersonen zijn opgericht met het oog op de behartiging van algemene belangen; dat, noch aan de Katholieke Kerk, noch aan haar onderverdelingen, met name de bisdommen en de parochies, rechtspersoonlijkheid is verleend; dat alleen de instellingen belast met het beheer van de eredienst, zoals de kerkfabrieken, de kathedrale kapitels en de seminaries publiekrechtelijke rechtspersonen zijn, omdat zij als zodanig door de wet zijn ingesteld; dat een bisdom een louter intern kerkelijk bestuurlijk orgaan is; dat de

erkenning bij wet van de oprichting van een bisdom uit een oogpunt van de burgerlijke wetgeving, niet tot gevolg heeft dat een bisdom een rechtspersoon met publiekrechtelijk statuut wordt; dat zulks strijdig zou zijn met de bepaling van art. 21, eerste lid, van de Grondwet, luidens welke de Staat «niet het recht heeft zich te bemoeien met de benoeming of de installatie der bedienaren van enige eredienst», bepaling die de vrijheid van interne organisatie van onder meer de Katholieke Kerk waarborgt, hetgeen elke bemoeienis van de burgerlijke overheid bij de oprichting van een bisdom als zodanig uitsluit; dat overigens luidens canon 373 *Codicis Iuris Canonici* het alleen het hoogste gezag van de Katholieke Kerk toekomt bisdommen op te richten; dat de wet van 12 juni 1967 houdende erkenning van de wijziging der gebiedsomschrijving van het bisdom Luik en van het aartsbisdom Mechelen-Brussel alsmede van de oprichting van het bisdom Hasselt, overigens met zoveel woorden bepaalt dat «de oprichting van het bisdom Hasselt waartoe door de Heilige Stoel is besloten, (...) uit een oogpunt van de burgerlijke wetgeving, (wordt) erkend»;

Overwegende dat uit wat voorafgaat, volgt dat op de door monseigneur Schreurs, namens het bisdom Hasselt ingediende bouwaanvraag niet kon worden beschikt door de gemachtigde ambtenaar op grond van art. 48 van de Stedenbouwwet; dat de beslissing over de bouwaanvraag met toepassing van art. 44 van dezelfde wet toekwam aan het college van burgemeester en schepenen; dat het eerste onderdeel van het middel gegrond is,

...

NOOT — *Hoe inwoners, optredend namens de gemeente, de ruimtelijke ordening dienen*

1. Kort na het overlijden van Koning Boudewijn raakte bekend dat hij verlangde dat op een deel van het Koninklijk Domein «Fridheim» te Opgrimbie een abdij zou worden opgericht voor de Orde van Monialen van Bethlehem en Maria Tenhemel Opgenomen (Karthuizerinnen). De schenkingsakte hiertoe is op 8 december 1992 verleden, onder de opschortende voorwaarde dat «de begiftigde, de V.Z.W. Bisdom Hasselt, wordt gemachtigd tot aanvaarding van de schenking, en binnen vijf jaar van de bevoegde overheid een bouwvergunning verkrijgt. Begiftigde verbindt zich om daartoe binnen een termijn van twee jaar te rekenen vanaf heden een volledig bouwdoossier in te dienen. (...) De eigendom gaat over bij de verwezenlijking van de opschortende voorwaarde. (...)».

2. Op 12 juli 1994 dient mgr. Schreurs, bisschop van Hasselt, bij het college van burgemeester en schepenen van de gemeenten Maasmechelen en Lanaken een aanvraag in tot afgifte van een stedenbouwkundig attest nr. 2 voor de bouw van een abdij met aanhorigheden. Een dergelijk attest bevestigt of de beoogde werken of handelingen al dan niet voor goedkeuring in aanmerking komen (art. 63, § 1, 5° Stedenbouwderecreeet). Zo'n attest kan als een principiële vergunning worden beschouwd en blijft gedurende één jaar van kracht, te rekenen vanaf de uitreiking, zij het als inlichting (Vekemans, R., *Ruimtelijke ordening en stedenbouw*, Antwerpen, Kluwer, 1983, 340-341). De gronden zijn volgens het gewestplan Limburgs Maasland gelegen in een zone voor Koninklijk Domein (K.B. 1 september 1980, gewijzigd bij Besluit Vlaamse Executieve van 10 juli 1991, B.S., 28 decem-

ber 1991). De bestemmingsvoorschriften voor deze zone bepalen dat «de hoofdbestemming van deze zone groengebied is. Werken en handelingen worden toegelaten die nodig of nuttig zijn voor de inrichting van het gebied als Koninklijk Domein». Het college van burgemeester en schepenen van Maasmechelen verleent op 25 juli 1994 een gunstig advies, o.m. omdat «het gebouwen betreft die de rust en stilte ter plaatse niet verstoren». De gemachtigde ambtenaar verzendt de aanvraag op 3 augustus 1994 naar het Bestuur Ruimtelijke Ordening, omdat bouwvergunning voor het Koninklijk Domein rechtstreeks door de Minister worden verleend. Het Bestuur neemt in een nota voor de bevoegde minister dat «de oprichting van een nieuwe abdij (...) in redelijkheid niet geacht kan worden noodzakelijk of nuttig te zijn voor het functioneren van het gebied als Koninklijk Domein. Bovendien zijn de werken strijdig met de hoofdbestemming groengebied, aangezien volgens de gegevens van de aanvraag ongeveer 3 ha 88 a dient ontbost te worden (...)». Aan deze aanvraag werd geen verder gevolg meer gegeven.

3. Op 29 september 1994 dient mgr. Schreurs, met toepassing van het toenmalig art. 48 Stedenbouwwet (huidig art. 46 Stedenbouwdecreet), als publiekrechtelijk rechtspersoon een bouwvraag voor de abdij in bij het Bestuur Ruimtelijke Ordening. Het college van burgemeester en schepenen van Lanaken brengt op 13 december 1994 een gunstig advies uit; het college van Maasmechelen neemt de termijn van dertig dagen niet in acht, en dus wordt het advies gunstig geacht (naast het gunstig advies verleend in het raam van de procedure voor het stedenbouwkundig attest). Het Bestuur levert dan ook op 14 december 1994 een bouwvergunning af met als motivering «(...) dat de oprichting van een abdij als complementair aan deze in het gewestplan vastgelegde bestemming (groengebied) kan worden beschouwd, dat de gebouwen en constructies zich in de groene omgeving integreren.»

4. Deze vergunning werd ongunstig onthaald. Zo nam de toenmalige Minister bevoegd voor monumenten en landschappen zich voor om de site als landschap te beschermen. Tevens werden verschillende schorsingsberoepen ingesteld bij de Raad van State. Essentieel voor een positief resultaat hierbij is naast het vereiste belang, de aanvoering van ernstige middelen en een moeilijk te herstellen, ernstig nadeel (Mast, A., e.a., *Overzicht van het Belgisch Administratief Recht*, Antwerpen, Kluwer, 1996, nr. 838; De Taeye, S., *Procedures voor de Raad van State*, Gent, Mys & Breesch, 1998, nr. 9-12).

Vlaams Volksvertegenwoordiger Hugo Olaerts meende te beschikken over een functioneel belang (Baert, J. en Debersaques, G., *Ontvankelijkheid*, in *Raad van State. Afdeling administratie*, Brugge, Die Keure, 1996, nrs. 335-336; Mast, A., o.c., nr. 810; Lambrechts, W., «Het functioneel belang», noot onder R.v.St., 30 juni 1987, *R.W.*, 1987-88, 994). De verkeerde toepassing van de Stedenbouwwetgeving schendt zijn prerogatieven o.m. wat het prestige van de functie betreft en het algemeen belang. Volgens de Raad van State maakt het functioneel belang het mogelijk aan degenen die een openbare functie uitoefenen een beslissing aan te vechten die, zonder hen persoonlijk te beogen, de prerogatieven miskennt van hun mandaat of van de instelling waartoe ze behoren. Dit is *in casu* niet het geval en bijgevolg is het verzoek onontvankelijk (Raad van State, nr. 55.957 van 20 oktober 1995).

Ook het verzoek dat de V.Z.W. Maaslandse Milieuactie instelde was onontvankelijk (Raad van State, nr. 55.958, 20 oktober 1995) (Baert, J. en Debersaques, G., o.c., nr. 240). Deze V.Z.W. had de publiciteitsvereisten van artt. 9, 10 en 11 V.Z.W.-wet verzuimd, wat er op exceptie heeft toe geleid dat ze haar rechtspersoonlijkheid aan derden niet kon tegenwerpen, wat leidde tot een vorm van handelingsonbekwaamheid (Baert, J. en Debersaques, G., o.c., nrs. 117-123; De Roo, K., «Over de bescherming van het leefmilieu en de naleving van de V.Z.W.-wet», *T.M.R.*, 1996, 459).

Een derde schorsingsverzoek ging uit van twee inwoners van de gemeente Maasmechelen, die optreden met toepassing van art. 271 Nieuwe Gemeentewet, in naam van de gemeente. Zij voerden als ernstige middelen aan dat de bouwwerken zelf een onmiddellijke inbreuk zullen uitmaken op de rust van de vogels, en dat de bewoning nadien dit eveneens blijvend zal doen, terwijl een eventuele bescherming als landschap, zoals voorgesteld door de bevoegde Minister, praktisch zonder gevolg zal worden. Ondanks het andersluidend advies van de auditeur (Verslag auditeur J. Bovin, *T.B.P.*, 1996, 52), besluit de Raad dat de ingeroepen schade aan de natuur, de vogels en het landschap niet als een nadeel van de gemeente kan worden beschouwd, aangezien de schade de gemeente niet verhindert haar gemeentelijke taken verder uit te oefenen, en verwerpt hij de vordering tot schorsing (Raad van State, nr. 55.959 van 20 oktober 1995, *T.B.P.*, 1996, 52, *T.M.R.*, 1996, 106, *T. Gem.*, 1996, 38 met noot). In de literatuur wordt de terechte kritiek geuit dat de Raad van State het gemeentelijk belang hier toch al te beperkend interpreteert. Alleen de schade die zij aan haar eigen goederen lijdt en die welke ze als openbaar bestuur ondergaat, rechtvaardigt bijgevolg een optreden in het gemeentelijk belang. De gemeente vertegenwoordigt echter ook de plaatselijke gemeenschap die door de gehele of gedeeltelijke vernietiging van een groenzone een nadeel ondervindt (Vekeman, R., «De gemeente en het administratief kort geding», *T. Gem.*, 1996, 39-40).

5. Alvorens in te gaan op de middelen die verzoekers in de annulatieprocedure hebben aangevoerd, is het interessant in het raam van de ontvankelijkheid van het beroep in te gaan op de procedure van art. 271 Nieuwe Gemeentewet. Verzoekers zijn zowel in kort geding als in de procedure ten gronde opgetreden als inwoners van de gemeente, namens die gemeente. Dit is een eerder uitzonderlijke procedure voor de gevallen waarin de gemeente nalaat, om welke reden ook, de collectieve belangen te verdedigen (Cass., 31 mei 1990, *R.W.*, 1990-91, 749; Coolsaet, A., «Het optreden in rechte van inwoners namens de gemeente: rechtsbescherming van een gemeente tegen haar eigen stilzitten?», *T. Gem.*, 1997, 142-144). De machtiging door de Bestendige Deputatie is evenwel niet langer meer vereist, maar er zijn toch nog enkele bijzondere voorwaarden: zo dienen de personen die optreden inwoner te zijn van de gemeente die zelf niet optreedt. Voorts dienen ze een persoonlijke zekerheid te stellen met het oog op de kosten van het geding en de eventuele veroordelingen; *in casu* is dit beperkt tot de fiscale zegels van het verzoekschrift. De bewoners treden dus wel op in naam van de gemeente, in de plaats van, maar niet voor rekening van de gemeente. De gemeente kan hoger beroep of een cassatievoorziening instellen tegen de uitspraak, maar het is de gemeente onmogelijk een dading aan te gaan zonder de inwoners die het geding voeren erbij te betrekken

(Opdebeek, I., *Rechtsbescherming tegen het stilzitten van het bestuur*, Brugge, Die Keure, 1992, nrs. 698 en 700; Alen, A., *Proceshandelingen van en tegen gemeenten*, Antwerpen, Maarten Kluwer, 58-60; Van Den Berghe, J., «Optreden van inwoners namens de gemeente», noot onder Rb. Turnhout, Kort ged., 30 april 1992, *T.M.R.*, 1993, 172; Gent, 14 oktober 1997, *T. Gem.*, 1998, 252, met noot Coolsaet; Coolsaet, A., *l.c.*, 145-150).

Bij het onderzoek naar het vereiste belang van dergelijke verzoekers dient te worden opgemerkt dat het niet gaat om een actie «*ut singuli*», waarbij ze in eigen naam optreden voor de bescherming van een persoonlijk recht. Ze handelen «*ut universi*», waarbij moet worden nagegaan in welke mate de bestreden rechtshandeling een nadeel uitmaakt voor de gemeente (Baert, J. en Debersaques, G., *o.c.*, nr. 242 en 235; Opdebeek, I., *o.c.*, nr. 699; Coolsaet, A., *l.c.*, 161). De verzoekers voeren aan dat de gemeente belang heeft bij de vernietiging, omdat aan haar bevoegdheid tot het beoordelen van een bouwvraag is voorbijgegaan. Het gunstig advies omtrent het stedenbouwkundig attest is volgens de Raad van State hierbij niet relevant en kan niet worden gezien als de uitoefening van een bij wet toegewezen bevoegdheid. De beoordeling van het belang hangt bijgevolg ten nauwste samen met de beoordeling van het eerste middel m.b.t. de bevoegdheidsverdeling inzake ruimtelijke ordening.

Op de exceptie van verweerder dat er geen vermoeden bestaat dat de gemeente niet optreedt en dat inwoners dus pas kunnen optreden nadat ze de gemeente hebben aangeklaagd, minstens uitgenodigd om de door hen aangevoerde collectieve belangen te verzekeren, en nadat deze weigert of nalaat te handelen, antwoordt het annulatiearrest dat deze voorafgaande ingebrekestelling geen steun vindt in art. 271 Nieuwe Gemeentewet. (*Contra*: Rb. Oudenaarde, Kort ged., 5 november 1993, *T.M.R.*, 1994, 273). In die gevallen waarin de gemeente wel in rechte is opgetreden en ook inwoners een beroep hebben ingesteld, zal dit automatisch leiden tot de onontvankelijkheid van dit laatste beroep. Art. 271 Nieuwe Gemeentewet is ook niet uitsluitend van toepassing wanneer de gemeente in rechte verplicht is om op te treden en dit verzuimt, maar in het bijzonder wanneer er geen uitdrukkelijke wettelijke verplichting terzake bestaat. Sommigen vreesden dat de afschaffing van de machtiging door de bestendige deputatie (K.B. 30 mei 1989) ertoe zou leiden dat de bedoeling zou verloren gaan, nl. de bescherming tegen het stilzitten van het bestuur. Vastgesteld kan worden dat in heel wat gevallen de zorg van de burger voor het algemeen belang een persoonlijk belang verbergt: de vordering namens de gemeente als eenvoudige en vaak ook enige mogelijkheid om te procederen tegen een toestand die de burger niet zint met het algemeen belang als schild (Coolsaet, A., *l.c.*, 163-164).

6. Het middel op grond waarvan de bouwvergunning werd vernietigd, is gelegen op het vlak van de bevoegdheidsverdeling waarin de Stedenbouwwet (thans decreet) voorziet. De middelen geput uit het materiële recht zijn door de Raad niet behandeld, maar wel in het verslag van de auditeur n.a.v. het schorsingsverzoek (*T.B.P.*, 1996, 52), en hypotheekeren ongetwijfeld een eventuele poging om alsnog een vergunning te verkrijgen en de gebouwen te regulariseren.

De bevoegdheidsverdelende regelen raken de openbare orde. De kwestie hierbij is de vraag of mgr. Schreurs een publiekrechtelijke rechtspersoon is, of hij (of zijn functie) op-

gericht werd met het oog op de behartiging van algemene belangen en die daartoe over bijzondere prerogatieven beschikt (Mast, A., *o.c.*, nr. 60). Dit is van belang omdat art. 48 van de Stedenbouwwet en het K.B. van 22 juni 1971, gewijzigd bij Besluiten van de Vlaamse Executieve van 5 november 1986 en 23 maart 1989, bepalen dat voor publiekrechtelijke rechtspersonen de vergunning rechtstreeks wordt afgegeven door de Minister of diens gemachtigde. Als natuurlijke persoon spreekt het vanzelf dat de bisschop geen publiekrechtelijk rechtspersoon is. Indien hij optreedt als vertegenwoordiger van het bisdom, rijst de vraag of het bisdom rechtspersoonlijkheid heeft verworven door of krachtens de wet (Mast, A., *o.c.*, nr. 55). In België erkent art. 21 van de Grondwet het recht van de kerkelijke overheid om godsdienstige gemeenschappen in te richten, zonder bemoeïing noch bij de interne inrichting noch bij de benoeming van bedienaren. De erkenning leidt tot het verlenen van rechtspersoonlijkheid, maar niet aan de Kerk als zodanig, maar aan de instellingen belast met het beheer van het tijdelijke, zoals de kerkfabrieken, de kathedrale kapittels, de seminaries, de consistories,... Het bisdom als dusdanig bezit geen rechtspersoonlijkheid en is zeker geen rechtspersoon met een publiekrechtelijke karakter (Mast, A. en Dujardin, J., *Overzicht van het Belgisch Grondwettelijk Recht*, Gent, Story, 1985, 486; Vande Lanotte, J. en Goedertier, G., *Inleiding tot Publiek Recht – Overzicht van het Publiek Recht – deel 2*, Brugge, Die Keure, 1994, nr. 498). Dit blijkt ook uit een cassatiearrest van 20 oktober 1994 waarin geoordeeld werd dat binnenkerkelijke beslissingen en handelingen niet worden getoetst aan de beginselen van behoorlijk bestuur en de grondrechten. Door deze regelen niet toepasselijk te verklaren, bevestigt het arrest dat de kerkelijke overheid geen bestuur is (Cass., 20 oktober 1994, *Jaarboek Mensenrechten*, 1994, 328 met noot Rimanque, *Rec. Cass.*, 1995, 49 met noot Vuye). De vrije mogelijkheid voor een kerkgemeenschap, op grond van het eigen canonieke recht (canon 373 *Codex Iuris Canonici*) en van de Grondwet, om bisdommen op te richten staat m.a.w. los van de publiekrechtelijke erkenning ervan en de burgerlijke rechtsgevolgen terzake (advies van de Raad van State, *Gedr.St., Kamer*, 1961-62, nr. 296-1, p. 2-4).

Ook wanneer de bisschop optreedt namens de V.Z.W. Bisdom Hasselt, een privaatrechtelijke rechtspersoon, wordt hij geen publiekrechtelijke rechtspersoon. Bijgevolg kwam het aan het college van burgemeester en schepenen toe om de vergunning af te geven, is art. 42 Stedenbouwwet miskend en dient de daarmee strijdige rechtshandeling te worden vernietigd. Derhalve is er geen bouwvergunning met terugwerkende kracht vanaf de dag van de gunning (Mast, A., *o.c.*, nrs. 828-830). De bouwheer wiens vergunning aangevochten wordt bij de Raad van State zal vaak de werken starten, opdat de vergunning niet vervalt, met het risico dat de Raad van State de vergunning nog vernietigt (Roosmont, M., «De schorsing van de vervaltermijn van de bouwvergunning bepaald in art. 50 van het Decreet Ruimtelijke Ordening» (noot onder Cass., 2 april 1998), *R.W.*, 1998-99, 365-367; Sebreghts, H.C., «De vervaltermijn van de bouwvergunning: hoe recht, onrecht kan worden! Is een oplossing onmogelijk?», *R.W.*, 1998-99, 723-726). De werken die op het ogenblik van de vernietiging van de vergunning reeds zijn uitgevoerd, vormen een stedenbouwmisdrijf in de zin van art. 66 Stedenbouwwet (Vekemans, R., *o.c.*, nr. 283). Een verzoek tot regularisatie schorst de eventuele strafvervolgning niet.

7. Zo'n regularisatievergunning, aangevraagd bij het college van burgemeester en schepenen van Maasmechelen en Lanaken, zal niet vanzelfsprekendheid zijn zonder wijziging van het gewestplan. Voor het gebied bestaat geen goedgekeurd bijzonder plan van aanleg noch een goedgekeurde verkavelingsvergunning. Het college van burgemeester en schepenen kan de vergunning alleen toekennen na een positief advies van de gemachtigde ambtenaar (art. 43 decreet). De discretionaire beoordeling van de eisen van een behoorlijke plaatselijke ordening is doorslaggevend voor het verlenen van de bouwvergunning. De overheid zal, rekening houdende met het gewestplan, zich een opvatting dienen te vormen omtrent de bestemming van het perceel en omtrent die van de buurt waarin het perceel is gelegen, zonder evenwel een afwijking te kunnen toestaan in de mate dat deze onveranderbaar zou zijn met de algemene bestemming en het architectonisch karakter (Cass., 9 maart 1990, *Arr.Cass.*, 1990, 808, noot). De hoofdbestemming groengebied staat enkel de werken en handelingen toe, vereist voor het behoud, de bescherming en het herstel van het natuurlijk leefmilieu (art. 13.4.3.K.B. van 28 december 1972 betreffende de inrichting en de toepassing van de ontwerp-gewestplannen en gewestplannen). Dit leidt tot een feitelijk bouwverbod (R.v.St., nr. 36.768 van 28 maart 1991). In natuurgebieden mogen wel jagers- en vissershutten worden gebouwd, voor zover deze niet kunnen worden gebruikt als woonverblijf, zelfs niet tijdelijk. Deze uitzonderingsmogelijkheid dient o.m., gezien de omzendbrief van 3 augustus 1979 en de rechtspraak van de Raad van State terzake, zeer beperkend te worden geïnterpreteerd. Een berghok van 25 m² bestemd voor de berging van voeder voor dieren kan niet worden beschouwd als strikt noodzakelijk voor het behoud, de bescherming en het herstel van het natuurlijk milieu (R.v.St., nr. 43.380 van 17 juni 1993). Ook al zal het verblijf van de monialen bijdragen tot het bestendigen van de rust en het ongeschonden voortbestaan van het groengebied, het is niet strikt noodzakelijk voor het behoud, de bescherming en het herstel van het milieu en hoort naar de letter van het voormelde K.B. van 28 december 1972 dus niet thuis in deze zone.

Ondanks het gunstig advies dat de gemeente Maasmechelen in het raam van het stedenbouwkundig attest heeft gegeven en de gemeente Lanaken bij de definitieve vergunning, is het niet zomaar te verdedigen dat het vertrouwens- en consistentiebeleid de overheid verplicht om alsnog een vergunning af te leveren. Het vertrouwensbeginsel vereist het bestaan van een vergissing van het bestuur, het ten gevolge van die vergissing verlenen van een voordeel en de afwezigheid van een gewichtige reden om het voordeel te ontnemen (R.v.St. nr. 27.685 van 17 maart 1987; Van Damme, M., «Het rechtszekerheids- en vertrouwensbeginsel», in Opdebeek, I., *Algemene beginselen van behoorlijk bestuur*, Antwerpen, Kluwer, 1993, nr. 71; Van Mensel, A., *Het beginsel van behoorlijk bestuur*, Gent, Mys & Breesch, 1997, nr. 279). Zo'n vertrouwden kan nochtans moeilijk worden geput uit een onbevoegd bestuursoptreden (Van Damme, M., *o.c.*, nr. 86). Het wettigheidsbeginsel – de verplichting de Stedenbouwwet na te leven – heeft voorrang op het mogelijk opgewekt vertrouwen in strijd met de wet.

De bijkomende vermelding in het gewestplan dat alle werken en handelingen worden toegelaten die nodig of nuttig zijn als Koninklijk Domein, verleent aan het bestuur een ruime appreciatiebevoegdheid, hoewel hier in wezen een te-

genstrijdigheid in het bestemmingsvoorschrift aan het licht komt. De uitzondering voor het Koninklijk Domein vormt een schenking van de bestemming als groengebied. In een nagenoeg bouwvrije zone worden toch werken toegelaten voor verblijf en bewoning, in de mate dat ze nodig, minstens nuttig, zijn voor het gebied als Koninklijk Domein. De invulling van algemene begrippen als «nodig» en «nuttig», en de invloed van de wil van de vorst hierbij, behoren tot de discretionaire bevoegdheid van het bestuur, acht slaande op de stukken en de motieven van het dossier, begrensd door enerzijds de wettigheidscontrole en anderzijds de redelijkheid (marginale toetsing) (Mast, A., *o.c.*, nr. 795). Zowel de gemachtigde ambtenaar, het bestuur ruimtelijke ordening als de auditeur menen evenwel dat een abdij dient tot het huisvesten van een gemeenschap van religieuzen en dus niets met de bestemming «Koninklijk Domein» van doen heeft, waarbij de wil van de vorst – volgens de auditeur – niet dienend is. Indien echter vanuit het dossier in redelijkheid kan worden geargumenteed dat de bouw van een abdij nodig, minstens nuttig, is voor het gebied als Koninklijk Domein, o.m. gelet op de wilsuiking van de Koning, lijkt het mij alsnog mogelijk dat een goed gemotiveerde bouwvergunning wordt toegekend. Wat die motieven wel kunnen zijn, zal de toekomst moeten uitwijzen.

Gunter Maes
Wetenschappelijk medewerker U.I.A.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

8e KAMER – 15 OKTOBER 1997

Voorzitter: de h. Maffei

Raadsheren: de h. Blondeel en de h. Rutsaert

Advocaten: mrs. Mommens, Vercraeye en Lievens

Vennootschap – Minderheidsvordering – Eenzijdig verzoekschrift – Volstreekte noodzakelijkheid

De omstandigheid dat art. 191, tweede lid, Venn.W. uitdrukkelijk bepaalt dat de vordering tot aanstelling van een deskundige bij dagvaarding wordt ingesteld, belet niet dat de voorzitter, wanneer er volstreekte noodzakelijkheid is, kan worden geadieerd bij eenzijdig verzoekschrift overeenkomstig art. 584, derde lid Ger.W.

Er is volstreekte noodzakelijkheid wanneer de gevorderde maatregel zodanig dringend is of van zodanige aard, dat de rechten van degene die zich erop beroept ernstig zouden geschaad worden indien op de procedure van het kort geding, zelfs met verkorting van termijn, een beroep wordt gedaan. De volstreekte noodzakelijkheid kan in casu niet worden afgeleid uit de vrees dat de meerderheidsaandeelhouder, wanneer hij op de hoogte is gesteld van de gevorderde aanstelling van een deskundige ex art. 191 Venn.W., onmiddellijk een aantal maatregelen zou nemen teneinde de opdracht van de deskundige onmogelijk te maken of minstens te bemoeilijken door o.a. bepaalde stukken te doen verdwijnen. De omstandigheid dat een deskundige wordt aangesteld in het raam van art. 191 Venn.W. en op grond van art. 584, derde lid, Ger.W., neemt immers niet weg dat het deskundigenonderzoek op tegenspraak dient te verlopen om de rechten van de verdediging te waarborgen, zodat, nu appellan-

ten niet gevraagd hebben de maatregel te moduleren of de deskundige voor zover dit mogelijk zou zijn van bepaalde formaliteiten te ontslaan, alle partijen noodzakelijkerwijze toch op de hoogte zouden zijn van de gevorderde maatregel.

N.V. L.B. en N.V. L. t/ N.V. R.

Gezien de processtukken en in het bijzonder het afschrift van een beschikking op tegenspraak gewezen op 6 juni 1997 door de voorzitter van de Rechtbank van Koophandel te Brussel, zetelend in kort geding (...);

Overwegende dat, nu geïntimeerde in het eenzijdig verzoekschrift, neergelegd overeenkomstig art. 584, derde lid, Ger.W., de volstreekte noodzakelijkheid aanvoert, de voorzitter van de rechtbank van koophandel bevoegd is om kennis te nemen van de vordering;

Overwegende dat de omstandigheid dat art. 191, tweede lid, Venn.W. uitdrukkelijk bepaalt dat de vordering tot aanstelling van een deskundige bij dagvaarding wordt ingesteld, niet belet dat de voorzitter, wanneer er volstreekte noodzakelijkheid is, kan worden geadieerd bij eenzijdig verzoekschrift overeenkomstig art. 584, derde lid, Ger.W.;

Overwegende dat er volstreekte noodzakelijkheid is wanneer de gevorderde maatregel zodanig dringend is of van zodanige aard, dat de rechten van diegene die zich erop beroept ernstig zouden geschaad worden indien op de procedure van het kort geding, zelfs met verkorting van termijn, een beroep wordt gedaan;

dat de procedure op eenzijdig verzoekschrift, die een uitzondering vormt op het in beginsel contradictoïr karakter van de procedure, derhalve van uitzonderlijke aard is (Van Reepinghen, Ch., *Verlag*, 239; Marchal, P., *Les référés*, Brussel, Larcier, 1992, nr. 53; Storme, M. en Taelman, P., «Het kort geding: ontwikkelingen en perspectieven, in *Procederen in nieuw België en komend Europa*, Storme, M. en Beirlaen, A., (ed.), Antwerpen, Kluwer, 1991, 1, nr. 17);

dat deze procedure aldus slechts kan toegelaten worden hetzij wanneer er een zodanige uitzonderlijke urgentie bestaat dat elke vertraging de rechten van de partij die zich erop beroept ernstig zou schaden, hetzij wanneer een contradictoire procedure de gevorderde maatregel elke doeltreffendheid zou ontnemen (Linsmeau, J., «Le référé, fragments d'un discours critique», *Rev. Dr. ULB*, 1993, 7, nrs. 21 tot en met 26; Storme, M. en Taelman, P., *loc. cit.*, nr. 18).

Overwegende dat uit het eenzijdig verzoekschrift dat geïntimeerde op 27 maart 1997 heeft neergelegd, blijkt dat zij de volstreekte noodzakelijkheid verantwoordt door de noodzaak «de efficiëntie van de gevorderde maatregel veilig te stellen»;

dat zij meer bepaald vreest dat de meerderheidsaandeelhouder van de N.V. L. en de daarmee verbonden C.-groep, wanneer zij op de hoogte zouden zijn van de vordering, onmiddellijk een aantal maatregelen zouden nemen teneinde de opdracht van de aan te stellen deskundige onmogelijk te maken of minstens te bemoeilijken door o.a. bepaalde nuttige stukken te doen verdwijnen;

dat m.a.w. geïntimeerde, door een beroep te doen op de mogelijkheid geboden door art. 584, derde lid *in fine*, Ger.W., ontegenzeggelijk een verrassingseffect beoogde t.a.v. appellanten;

Overwegende dat de aard van de gevorderde maatregel kan meebrengen dat het geoorloofd is om een beroep te

doen op de uitzonderlijke procedure van het eenzijdig verzoekschrift;

dat dit het geval kan zijn, zoals hierboven reeds uiteengezet, wanneer een contradictoire procedure, zelfs met verkorting van termijn, van aard is om de gevorderde maatregel elke doeltreffendheid te ontnemen en de verweerder de mogelijkheid biedt om hem elke betekenis te ontnemen;

dat er m.a.w. omstandigheden kunnen zijn waarin de tussenkomst van de rechter noodzakelijk is en deze slechts doeltreffend kan zijn indien een beroep wordt gedaan op het eenzijdig verzoekschrift (Englebert, J., «Inédits de droit judiciaire. Référés», *J.L.M.B.*, 1993, 1142; Fettweis, A., *Manuel de procédure civile*, nr. 447; Raes, S., «Het kort geding in vennootschapszaken», *T.R.V.*, 1988, 337);

dat in dergelijke gevallen het verrassingseffect niet wordt nagestreefd als doel op zichzelf, maar enkel noodzakelijk is om ervoor te zorgen dat de bevolen maatregel zijn normale en bedoelde uitwerking zou krijgen;

Overwegende evenwel dat de maatregel, zoals gevorderd door geïntimeerde, het beoogde effect in geen geval kon bereiken;

dat immers de omstandigheid dat een deskundige wordt aangesteld in het raam van art. 191 Venn.W. en op grond van art. 584, derde lid, Ger.W., niet wegneemt dat het deskundigenonderzoek op tegenspraak dient te verlopen teneinde de rechten van verdediging te waarborgen (Cloquet, A., *V° Deskundigenonderzoek*, *A.P.R.*, Story-Scientia, 1975, nrs. 456 e.v.);

dat een aantal bepalingen in het Gerechtelijk Wetboek precies tot doel hebben het contradictoïr karakter van de expertise te waarborgen, zoals de verplichte oproeping van alle partijen voor de installatievergadering (art. 965, tweede lid, Ger.W.) en voor iedere latere verrichting, behoudens indien de deskundige door partijen hiervan ontslagen werd (art. 973, derde lid, Ger.W.), de verplichting voor de deskundige om de partijen te horen (art. 972, derde lid, Ger.W.) en om het voor- en eindverslag aan partijen mede te delen (art. 978 Ger.W.);

dat m.a.w. vanaf de uitnodiging van de deskundige aan partijen om aanwezig te zijn bij de aanvang van zijn werkzaamheden, alle partijen noodzakelijkerwijze op de hoogte zijn van de bevolen maatregel;

dat wanneer appellanten de bedoeling zouden hebben gehad om bepaalde stukken aan de expertise te onttrekken, de gevorderde maatregel zulks in geen geval kon beletten;

Overwegende dat geïntimeerde geenszins gevraagd heeft de maatregel te moduleren (Brussel, 27 oktober 1994, *T.R.V.*, 1995, 192, met noot Van Gompel, H.) of de deskundige te ontslagen, voor zover dit mogelijk zou zijn, van bepaalde formaliteiten;

Overwegende dat uit de voorgelegde stukken blijkt dat er ongetwijfeld ernstige betwistingen bestaan tussen partijen die uiteindelijk hun beslag zullen moeten krijgen voor de rechter ten gronde;

dat gelet op de omstandigheid dat deze beslissingen ten gronde wellicht nog geruime tijd op zich kunnen laten wachten, het waarschijnlijk wenselijk is dat bepaalde maatregelen zouden genomen worden ter bewaring van de in betwisting zijnde belangen, o.a. op grond van art. 191 Venn.W.;

dat deze omstandigheden op zichzelf echter niet kunnen verantwoorden dat daarbij een beroep wordt gedaan, bij ontstentenis van absolute noodzaak, op de uitzonderlijke pro-

cedure van het eenzijdig verzoekschrift en dergelijke bewa- rende maatregelen perfect konden gevorderd worden in het raam van een kortgedingprocedure op tegenspraak;

Overwegende dat nu niet bewezen is dat er op het ogen- blik van het instellen van de vordering er absolute noodza- kelijkheid was in de zin van art. 584, derde lid, Ger.W., de vordering van geïntimeerde niet ontvankelijk is;

dat immers de vordering, bij ontstentenis van volstrekte noodzakelijkheid, ten onrechte bij wijze van eenzijdig ver- zoekschrift werd ingesteld;

dat de wijze waarop het *ius agendi* moet worden uitgeoef- end, de ontvankelijkheid van de vordering betreft en niet de bevoegdheid noch de gegrondheid van de vordering;

dat het derdenverzet van appellanten derhalve gegrond is en de beschikking van 27 maart 1997 dient te worden teniet- gedaan.

HOF VAN BEROEP TE ANTWERPEN

5e KAMER – 15 DECEMBER 1997

Voorzitter: de h. Leemans

Raadsheren: de hh. Peeters en Lemmens

Advocaten: mrs. Bresseleers loco Motmans en Verstreken

Borgtocht – 1. Bewijs – Toepassing art. 1326 B.W. – Be- gin van schriftelijk bewijs – 2. Uitvoering te goeder trouw – 3. Faillissement – Gevolgen voor de borg

1. *Ook al beantwoordt de akte waarop de handtekening van de borg voorkomt niet aan het voorschrift van art. 1326 B.W., dan maakt een dergelijke akte een begin van schriftelijk bewijs uit dat mag worden aangevuld met alle middelen rechtens.*

2. *De borgtocht dient te goeder trouw te worden uitgevoerd. Dit houdt in dat noch de schuldeiser noch de hoofdschulde- naar de positie van de borg mogen verzwaren.*

3. *Het faillissement van de hoofdschuldenaar heeft niet tot gevolg dat de borg het voordeel van de termijn verliest.*

G. t/ N.V.F.

Geïntimeerde had op 29 april 1994 aan een B.V.B.A. C. een lening toegestaan van 2 miljoen fr., die moest worden terugbetaald «uiterlijk op 2 mei 1999». Op het geleende be- drag was een intrest verschuldigd van 8% (per jaar) die half- jaarlijks zou worden verrekend. Te late betaling zou tot ge- volg hebben dat een nalatigheidsintrest van 15% per jaar was verschuldigd. Art. 7 van de overeenkomst bepaalt: «De zaak- voerder van C. stelt zich hierbij hoofdelijk en ondeelbaar borg voor de verbintenissen die C. onder deze overeenkomst tegenover F. (geïntimeerde) genomen heeft».

In fine van deze overeenkomst is vermeld dat deze werd opgesteld «in drie originelen, waarvan elke partij verklaart een exemplaar te hebben ontvangen». Deze overeenkomst werd ondertekend door B.V.B.A. C., vertegenwoordigd door P. G., algemeen directeur, door P. G. (appellant) en door geïntimeerde. Op 8 november 1994 werd deze vennootschap in staat van faillissement verklaard.

Geïntimeerde heeft in juli 1995 tegen appellant als hoof- delijke borg een vordering ingesteld teneinde betaling te ver-

krijgen van 2 miljoen fr., te vermeerderen met intrest ad 8% vanaf 2 mei 1994 tot 2 november 1994 en vanaf dan met een intrest van 15%. Appellant betwistte dat hij partij zou zijn geweest in de leningovereenkomst of zich borg zou hebben gesteld, minstens dat niet is voldaan aan het vereiste van art. 1326 B.W. (in geval van onderhandse eenzijdige belofte), d.i. niet rechtsgeldig zou zijn bewezen dat hij zich borg had ge- steld.

...

Overwegende dat, indien principieel de borgtocht een een- zijdig contract is, onderworpen aan het vereiste van art. 1326 B.W., de handtekening van degene die zich verbonden heeft een begin van bewijs door geschrift uitmaakt; dat de door huidige litiganten en C. afgesloten overeenkomst een we- derkerige overeenkomst is in die zin dat de uitvoering van de leningovereenkomst (het verstrekken van het ontleende bedrag) geschiedde onder de voorwaarde van een kapitaals- verhoging door C., uit te voeren door appellant en tegen overdracht van de helft van de aandelen (van C.) door ap- pellant aan L. en V.; dat deze bedingen erop neerkomen dat geïntimeerde zich verbond het bedrag van 2 miljoen fr. als lening ter beschikking te stellen wanneer de kapitaalsverho- ging en de overdracht van aandelen werd doorgevoerd;

dat partijen aan de overeenkomst uitvoering hebben ge- geven, appellant als zaakvoerder de kapitaalsverhoging heeft doorgevoerd en geïntimeerde het in de overeenkomst ver- melde bedrag van twee miljoen fr. aan C. heeft geleend (het- geen niet wordt betwist); dat op grond van deze gegevens het borgbedrag van twee miljoen fr. ten genoegen van recht be- wezen is;

Overwegende dat appellant aantoont en geïntimeerde ove- rigens niet betwist dat geïntimeerde op 11 mei 1994 tweede zaakvoerder van B.V.B.A. C. werd benoemd; dat evenmin wordt betwist dat geïntimeerde als zaakvoerder de finan- ciële aangelegenheden van C. «behartigde» en appellant dit aan haar overliet, dat geïntimeerde na haar benoeming tot (niet-bezoldigd) zaakvoerder met een factuur van 30 juni 1993 een bedrag van 100.000 fr. (plus B.T.W.) voor «mana- gement consultancy mei 1994» heeft aangerekend en zich dat heeft doen betalen, dat een B.V.B.A. P., (bestuurder van geïntimeerde), waarvan V. (eveneens bestuurder van geïnti- meerde) enig lasthebber is, met een factuur van 1 juli 1994 een bedrag van 30.000 fr. (plus B.T.W.) aan C. aanreken- tens «advies en fiscaliteit mei» en geïntimeerde dat bedrag doet uitbetalen, dat zelfde B.V.B.A. P. met een factuur van 30 augustus 1994 aan C. een bedrag van 300.000 fr. (plus B.T.W.) aanreken- tens «administratieve en financiële dienstverlening juni, juli, augustus» en geïntimeerde dat be- drag doet uitbetalen; dat uit geen enkel gegeven is gebleken welke reële prestaties voor deze aanrekeningen van geïnti- meerde en/of de met haar gelieerde B.V.B.A. P. werden ge- leverd; dat bij afwezigheid van enige verklaring van geïnti- meerde aangenomen wordt dat voor deze aanrekening geen prestaties werden geleverd;

...

Overwegende dat de goede trouw bij uitvoering van de overeenkomsten vereist dat inzake borgstelling het noch de schuldeiser noch de schuldenaar (zelfs in overleg met de schuldeiser) is toegestaan de verbintenis van de borg, die uit- eindelijk ook een schuldenaar is, zwaarder of moeilijker te maken;

Overwegende dat *in casu* door de hierboven genoemde diverse aanrekeningen van geïntimeerde en de met haar gelieerde B.V.B.A., geïntimeerde, die zowel schuldeiser is van de hoofdschuldenaar als zaakvoerder van deze laatste, deze laatste heeft «gemolken», aldus de toestand van de schuldenaar onrechtmatig heeft bezwaard, minstens met de aangerekende bedragen voor een totaal van 430.000 fr. (exclusief B.T.W.), zodat deze niet in staat was, minstens haar mogelijkheden werden beperkt om het geleende bedrag terug te betalen; dat door deze onrechtmatige gedraging in dezelfde mate, ten bedrage van 430.000 fr. er een verval van borgtocht wordt aangenomen; dat geïntimeerde aldus ten laste van appelland als borg enkel een vordering heeft ten bedrage van 1.570.000 fr.;

Overwegende dat niettegenstaande het faillissement van de hoofdschuldenaar, de borg het voordeel van de termijn behoudt; dat dit *in casu* tot gevolg heeft dat appelland slechts gehouden is tot betaling van de (resterende) hoofdsom op 2 mei 1999; dat appelland op grond van het behoud van de termijn vraagt dat rechtens zou gezegd worden dat hij slechts gehouden is tot betaling van het verschuldigde op 2 mei 1999;

BURGERLIJKE RECHTBANK TE TONGEREN

4e KAMER – 7 OKTOBER 1998

Rechter: de h. Vrancken

Advocaten: mrs. Vandenhoudt loco Gilkens en Engelen

Verzekering – Verjaring – Vordering tot terugbetaling wegens onverschuldigde betaling – Vordering voortvloeiend uit de verzekeringsovereenkomst – Driejarige verjaringstermijn

De vordering tot terugbetaling van een rente uitgekeerd tijdens de wachttijd vloeit voort uit de verzekeringsovereenkomst, aangezien zij steunt is op een bepaalde interpretatie van de verzekeringsovereenkomst. Op deze rechtsvordering is dan ook de bijzondere driejarige verjaringstermijn uit het verzekeringsrecht van toepassing, ook al steunt de vordering op de onverschuldigde betaling.

N.V. D.V. t/ S.E.

Eiseres had via verzekeringsmakelaar Robert D. met de vriendenkring B.A.R.T. te Genk een collectieve polis «invaliditeit» gesloten die inging op 1 januari 1973. Verweerder was verzekerde. Verweerder (° 20 januari 1929) liep op 1 december 1986 een ongeval op met een totale blijvende arbeidsongeschiktheid tot gevolg, waarna eiseres de rente heeft betaald vanaf 31 december 1986 tot en met 28 februari 1994.

Na een interne controle heeft eiseres verweerder op 29 juli 1994 aangemaand om haar een teveel ontvangen rente van 2.304.950 frank terug te betalen, hetgeen verweerder heeft geweigerd.

De teruggevorderde som van 2.304.950 frank, die ook in de dagvaarding wordt gevorderd, is als volgt samengesteld:

- a) rente betaald tijdens de wachttijd:
- van 31 december 1986 t/m 31 juli 1987: 217.047 frank
- b) rente betaald na de leeftijd van 60 jaar:

- van 1 maart 1989 t/m 31 december 1989: 328.320 frank
- van 1 januari 1990 t/m 31 december 1990: 404.203 frank
- van 1 januari 1991 t/m 31 december 1991: 416.280 frank
- van 1 januari 1992 t/m 31 december 1992: 427.428 frank
- van 1 januari 1993 t/m 31 december 1993: 437.647 frank
- van 1 januari 1994 t/m 28 februari 1994: 74.025 frank.

1) rente betaald tijdens de wachttijd:

Ofschoon de wachttijd in de polis werd bepaald op acht maanden, heeft eiseres de rente reeds na een wachttijd van een maand betaald, zodat zij thans de niet-verschuldigde rente over een periode van zeven maand terugvordert.

Verweerder betoogt dat de rechtsvordering voortvloeit uit de verzekeringsovereenkomst en reeds lang was verjaard door het verstrijken van de termijn van drie jaar (art. 32 *oude* Verzekeringwet van 11 juli 1874; thans art. 34, § 1, eerste lid, Wet Landverzekeringsovereenkomst van 25 juni 1992), terwijl eiseres stelt dat haar rechtsvordering steunt op de *onverschuldigde betaling* (art. 1376 B.W.), zodat zij eerst verjaart na het verstrijken van de termijn van dertig jaar (art. 2262 B.W.). Deze dertigjarige verjaringstermijn werd inmiddels door art. 2262bis, § 1, B.W. herleid tot een termijn van tien jaar, te rekenen vanaf de inwerkingtreding van de wet van 10 juni 1998 tot wijziging van sommige bepalingen betreffende de verjaring (B.S., 17 juli 1998).

Evenals de uitbetaling van de rente tijdens de wachttijd haar oorsprong vond in de verzekeringsovereenkomst, spruit ook de vordering tot terugbetaling voort uit de verzekeringsovereenkomst, daar zij gebaseerd is op een bepaalde interpretatie van de verzekeringsovereenkomst, ook al heeft zij een wettelijke grondslag (art. 1376 B.W.), zodat de driejarige verjaringstermijn van toepassing is en de vordering is verjaard (Brewaeyts, E., *Verjaring in het verzekeringsrecht*, Kluwer, 1989, 23; Fredericq, S., *Overzicht van rechtspraak – Verzekeringen (1965-1968)*, T.P.R., 1969, nr. 40, p. 80; Vandeputte, R., *Inleiding tot het verzekeringsrecht, in Beginselen van Belgisch Privaatrecht*, 1983, 196; Cass. Fr., 17 februari 1990, *Rev. Gen. Ass. Terr.*, 1990, 322; anders Luik, 19 april 1966, *Jur. Liège*, 1966-67, 33; Fagnart, J.L., «Examen de jurisprudence (1981-1990). Les assurances», *R.C.J.B.*, 1991, nr. 49, p. 745).

2) rente betaald na de leeftijd van 60 jaar tot de leeftijd van 65 jaar:

Art. 3, 2°, van de algemene voorwaarden bepaalt dat een percentage van het jaarlijks basisinkomen wordt gewaarborgd «tot op het ogenblik dat de verzekerde de pensioenleeftijd bereikt» en art. 4, 2°, dat de uitkering ophoudt «op zijn laatst wanneer de verzekerde de pensioenleeftijd bereikt».

Bovendien had de makelaar op 11 september 1987 aan verweerder geschreven: «Wij hebben contact opgenomen met de maatschappij D. V. en kregen volgend antwoord: einddatum van de waarborg 65 jaar behalve indien U vóór die leeftijd op rust of brugpensioen gaat».

Art. 5 van de bijzondere voorwaarden bepaalt daarentegen: «eindleeftijd: 60 jaar».

Op basis van art. 5 van de bijzondere voorwaarden vordert eiseres de rente terug die zij aan verweerder heeft betaald nadat hij de leeftijd van zestig jaar had bereikt totdat hij op de leeftijd van vijftenzestig jaar op pensioen ging.

Alleszins is deze terugvordering verjaard voor de periode van 1 maart 1989 tot en met 28 december 1993 (art. 34 Wet

Landverzekeringsovereenkomst), daar de dagvaarding dateert van 29 december 1996.

Eiseres stelt dat de bijzondere voorwaarden primeren op de algemene voorwaarden.

Verweerder wijst op de tegenstrijdigheid tussen enerzijds de duidelijke en uitvoerige clausules van de algemene voorwaarden en de duidelijke brief van de makelaar en anderzijds de korte clausule van de bijzondere voorwaarden die hij voor interpretatie vatbaar acht. Verweerder wijst er tevens op dat hij jaarlijks informatie heeft dienen te verstrekken aan eiseres over zijn statuut en dat eiseres telkens eerst na de verkregen informatie de rente verder heeft uitbetaald.

Uit de dubbele uitvoerige en niet voor interpretatie vatbare clausule in de algemene voorwaarden van de collectieve polis, uit de nauwkeurige informatie die de makelaar, wiens goede trouw wordt vermoed (art. 2268 B.W.), na ruggespraak met eiseres aan verweerder had verstrekt nog vóór verweerder de leeftijd van zestig jaar had bereikt en uit de blijvende uitbetalingen ondanks de jaarlijkse informatie die verweerder aan eiseres heeft dienen te verstrekken, leidt de rechtbank af dat het de gemeenschappelijke bedoeling van partijen is geweest om een rente te betalen tot het bereiken van de pensioenleeftijd en niet tot de leeftijd van zestig jaar (art. 1156 B.W.).

De vordering van eiseres is derhalve ongegrond.

NOOT – Bovenstaand vonnis is in kracht van gewijsde gegaan.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE IEPEL

ENIGE KAMER – 12 OKTOBER 1998

Voorzitter: de h. Handschoewerker

Rechters in handelszaken: de hh. Top en Bouckaert

Advocaten: mrs. Couckuyt en Colaert

Voorrechten – Kosten tot behoud van de zaak – Ereloon van advocaat – Succesvol verweer tegen een vordering – Inning van een schuldvordering – Individualisering

De schuldvordering voor het ereloon van een advocaat is niet bevoorrecht wanneer zijn tussenkomst strekte tot het afwerven van een vordering. Kon door zijn bijstand een schuldvordering worden geïnd, dan blijft het voorrecht enkel behouden op voorwaarde dat deze bedragen bij het ontstaan van de samenloop nog individualiseerbaar zijn.

L. t/ Faill. S.

Wegens tussenkomst in diverse procedures vordert eiser, in zijn hoedanigheid van advocaat, opname van zijn schuldvordering in het faillissement voor een bedrag van 61.300 Fr., waarvan 57.796 Fr. in het bevoorrecht passief en 3.504 Fr. in het gewoon passief.

Het bevoorrechte karakter van de schuldvordering ten belope van 57.796 Fr. wordt betwist. In zijn conclusie van 6 april 1998 gedraagt eiser zich, wat het voorrecht betreft, naar de wijsheid van de rechtbank.

Het voorrecht van art. 20, 4°, Hyp.W. kan slechts worden ingeroepen zo de gemaakte kosten hebben gediend tot het behoud van bepaalde en identificeerbare roerende goederen in het vermogen van de failliete vennootschap. Het ereloon van de advocaat is slechts bevoorrecht indien zijn tussenkomst daadwerkelijk heeft geleid tot invordering van een geldsom en/of het behoud van een roerende zaak *ut singuli*, voor zover op het ogenblik van de samenloop dit goed nog voorhanden en identificeerbaar is.

Bevoorrecht zijn de prestaties van de advocaat dankzij welke de curator in het actief van het faillissement een in te vorderen schuldvordering aantreft, die hij ook daadwerkelijk int. (Kh. Charleroi, 7 september 1988, *J.L.M.B.*, 1989, 30, met noot Caeyaex, J.). Het afwijzen van een vordering wordt niet beschouwd als een daad tot behoud van het actief: «... Eviter une dette qui ne soit pas en rapport avec un bien déterminé n'entraîne pas un privilège pour celui qui a fait les frais nécessaires à éviter la dette» (Cloquet, A., *Les Concordats et la Faillite*, nr. 1872).

Ontvangen gelden ingevolge opeisbare schuldvorderingen dienen ook onder het begrip «zaak», zoals verstaan in art. 20, 4°, Hyp.W., gekwalificeerd te worden. Fondsen, die vóór de faillietverklaring aan de gefailleerde werden overgemaakt en die niet werden gekantonneerd, zijn bij het openvallen van het faillissement niet meer te individualiseren, aangezien zij in de massa zijn terechtgekomen. Bij gebrek aan individualisering geniet de advocaat niet het voorrecht van art. 20, 4°, Hyp.W. voor zijn tussenkomst die geleid heeft tot de verzilvering van een schuldvordering vóór het openvallen van het faillissement van zijn cliënt.

NOOT – Zie: E. Dirix, «Overzicht van rechtspraak. Voorrechten en hypotheken», *T.P.R.*, 1998, p. 570-571, nrs. 99 en 100.

WETGEVING IN KORT BESTEK

Onder de zorg van de Faculteit van de Rechtsgeleerdheid van de V.U.B. (coördinatie: Prof. Dr. M. van Damme)

Dit overzicht betreft de wetgeving bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad van december 1998 en kwam tot stand met medewerking van S. Baeten, G. Debersaques, V. De Saedeleer, P. Dufaux, R. Feltkamp, E. Janssens, R. Pascariello, I. Verheven en A. Wirtgen.

Taalkaders

De wijziging die de wet van 19 oktober 1998 (*B.S.*, 3 december 1998) aanbrengt in art. 43 van de wetten op het gebruik van de talen in bestuurszaken, gecoördineerd op 18 juli 1966, strekt ertoe het vaststellen van de taalkaders op een soepeler manier te laten gebeuren, door niet langer uit te gaan van absolute cijfers, maar wel van percentages. Op die wijze wordt vermeden dat bij elke aanpassing van de personeelsformatie de logge procedure tot wijziging van de taalkaders moet worden gevolgd.

De procentuele verdeling geldt voor een periode van maximum zes jaar. De taalkaders die vóór 1 januari 1999 – da-

tum van inwerkingtreding van de wet – bestonden, blijven nog maximum zes jaar na die datum gelden.

I.V.

Verkiezingsuitgaven – Partijfinanciering

In het Belgisch Staatsblad van 10 december 1998 werd de wet van 19 november 1998 bekendgemaakt tot wijziging van de wet van 4 juli 1989 betreffende de beperking en de controle van de verkiezingsuitgaven voor de verkiezing van de federale Kamers, de financiering en de open boekhouding van de politieke partijen.

De wijzigingen die in de wet van 4 juli 1989 worden aangebracht, houden o.m. een uitbreiding in van het toepassingsgebied van de bestaande regelgeving tot instellingen die rechtstreeks met de politieke partijen zijn verbonden. De toegelaten verkiezingsuitgaven worden opnieuw beperkt en het gebruik van commerciële reclameborden wordt zelfs gedurende een termijn van drie maanden vóór de verkiezingen verboden. Natuurlijke personen die aan politieke partijen giften hebben gedaan van 5000 frank of meer, moeten worden geregistreerd.

Tot slot worden de regelen betreffende de open boekhouding aangescherpt, o.m. op het stuk van de rol van de Controlecommissie, die de mogelijkheid krijgt om zich door het Rekenhof te laten adviseren.

S.B.

Bijzondere politiediensten – Integratie in de rijkswacht

De wet van 17 november 1998 houdende integratie van de zeevaartpolitie, de luchtvaartpolitie en de spoorwegpolitie in de rijkswacht (*B.S.*, 11 december 1998; datum van inwerkingtreding te bepalen door de Koning) integreert de voornoemde bijzondere politiediensten in de rijkswacht.

Deze integratie geschiedt als volgt:

- enerzijds wordt in het operationeel korps van de rijkswacht een personeelscategorie met bijzondere politiebevoegdheid georganiseerd. Deze is samengesteld uit de personeelsleden van de zeevaartpolitie, de luchtvaartpolitie en de spoorwegpolitie, die op hun vraag en in een gelijkwaardige graad worden overgeplaatst naar dit korps. Deze personeelsleden worden respectievelijk belast met de opdrachten inzake politie van de zeevaart, van de luchtwegen en van spoorwegen (*i.e.* de opdrachten bedoeld in artt. 16*bis*, 16*ter* en 16*quater* van de wet van 5 augustus 1992 op het politieambt (*B.S.*, 22 december 1992), als ingevoegd bij de art. 10-12 van de besproken wet van 17 november 1998);
- anderzijds omvat de rijkswacht, benevens een operationeel korps en een administratief en logistiek korps, een categorie bijzonder politiepersoneel. Deze categorie omvat de personeelsleden van de zeevaartpolitie en van de luchtvaartpolitie die worden overgeplaatst naar de rijkswacht. Zij worden belast met de opdrachten bedoeld in de voornoemde artt. 16*bis* en 16*ter* van de wet van 5 augustus 1992 op het politieambt. Deze personeelsleden blijven onder de statutaire wetten en reglementen vallen die van toepassing zijn op het personeel van de zeevaartpolitie en van de luchtvaartpolitie op het door de Koning te bepalen tijdstip, met inachtneming van de beperkingen bepaald bij art. 12*bis* van de wet van 2 december 1957 op de rijkswacht.

Door deze integratie bedraagt de getalsterkte van het operationeel korps van de rijkswacht ten hoogste 790 officieren, van wie ten minste 40 vrouwen, en 14773 personeelsleden beneden de rang van officier, waarvan ten minste 600 vrouwen (art. 13, § 1, eerste lid, van de wet van 2 december 1957, als gewijzigd bij art. 5 van de wet van 17 november 1998). De getalsterkte van de categorie bijzonder politiepersoneel omvat ten hoogste 222 personeelsleden (zie art. 13, § 1, derde lid (nieuw) van de genoemde wet van 2 december 1957).

G.D.

Wijziging artikel 8 G.W.

Door de grondwetswijziging van 11 december 1998 (*B.S.*, 15 december 1998) werden twee leden toegevoegd aan art. 8 van de Grondwet.

Het nieuwe derde lid van art. 8 bepaalt dat, in afwijking van het tweede lid, de wet het stemrecht kan regelen van de burgers van de Europese Unie die niet de Belgische nationaliteit hebben, overeenkomstig de internationale en supranationale verplichtingen van België.

In art. 8, tweede lid, van de Grondwet wordt de uitoefening van politieke rechten uitsluitend voorbehouden aan Belgen. De hierboven vermelde herziening van art. 8 van de Grondwet was dan ook nodig om de richtlijn, die ter uitvoering van art. 8B, eerste lid, van het E.G.-Verdrag de nadere regelen vaststelt volgens welke de burgers van de Europese Unie die in een lidstaat verblijven waarvan zij geen onderdaan zijn, het actieve en het passieve stemrecht bij gemeenteraadsverkiezingen kunnen uitoefenen (Richtlijn Raad nr. 94/80/EG, 19 december 1994, *PB. L.*, 31 december 1994, afl. 368, 38) te kunnen omzetten in het interne recht. Deze richtlijn diende vóór 1 januari 1996 geïmplementeerd te zijn en België werd al door het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen veroordeeld, omdat deze verplichting tot dusver niet was nageleefd. Inmiddels wordt wel een wet tot wijziging van de wet van 19 oktober 1921 tot regeling van de provincieraadsverkiezingen, van de nieuwe gemeentewet en van de gemeentekieswet, en tot uitvoering van de richtlijn van de Raad van de Europese Unie nr. 94/80/EG van 19 december 1994 voorbereid (zie *Parl.St.*, *Kamer*, 1997-98, nr. 1767/1 e.v. en *Parl.St.*, *Senaat*, 1998-99, nr. 1222/1).

Tijdens de besprekingen van het voorstel tot herziening van art. 8 van de Grondwet werd besloten om de uitbreiding van het stemrecht niet te beperken tot de E.U.-onderdanen. Derhalve bepaalt het nieuwe art. 8, vierde lid, van de Grondwet, dat het stemrecht bedoeld in het derde lid door de wet kan worden uitgebreid tot de in België verblijvende niet-E.U.-onderdanen, onder de voorwaarden en op de wijze door haar bepaald. Er werd evenwel in een overgangsbepaling voorzien, die stipuleert dat een dergelijke wet niet kan worden aangenomen vóór 1 januari 2001, dus enkel na de evaluatie van de gemeenteraadsverkiezingen van oktober 2000 (*Parl.St.*, *Kamer*, 1997-98, nr. 354/10).

A.W.

Schorsing van de verjaring van de strafvordering

Met ingang van 16 december 1998 is de regelgeving inzake de schorsing van de verjaring van de strafvordering gewijzigd (art. 24 Voorafg. Titel Sv., als gewijzigd bij art. 3 van

de wet van 11 december 1998 tot wijziging, wat de verjaring van de strafvordering betreft, van de Voorafgaande Titel van het Wetboek van Strafvordering, *B.S.*, 16 december 1998). Voortaan is de verjaring van de strafvordering geschorst ten aanzien van alle partijen:

1° vanaf de dag van de zitting waarop de strafvordering op de door de wet bepaalde wijze bij het vonnisgerecht wordt ingeleid. De verjaring begint evenwel opnieuw te lopen:

– vanaf de dag van de beslissing van het vonnisgerecht, ambts-halve of op verzoek van het Openbaar Ministerie, om de behandeling van de zaak onbepaald uit te stellen, tot op de dag waarop de behandeling ervan door het vonnisgerecht wordt hervat;

– vanaf de dag van de beslissing van het vonnisgerecht, ambts-halve of op verzoek van het Openbaar Ministerie, om de behandeling van de zaak uit te stellen met het oog op het verichten van bijkomende onderzoeksdaden met betrekking tot het ten laste gelegde feit, tot op de dag waarop de behandeling van de zaak door het vonnisgerecht wordt hervat;

– vanaf de verklaring van hoger beroep bedoeld in art. 203 Sv., of de betekening van het hoger beroep bedoeld in art. 205 Sv., tot op de dag waarop het hoger beroep op de door de wet bepaalde wijze bij het vonnisgerecht wordt ingeleid, indien het hoger beroep tegen de uitspraak over de strafvordering enkel uitgaat van het Openbaar Ministerie;

– vanaf het verstrijken van een termijn van een jaar te rekenen van de dag van de zitting waarop, naar gelang van het geval, de strafvordering bij het vonnisgerecht in eerste aanleg of bij het vonnisgerecht in hoger beroep wordt ingeleid of dit laatste vonnisgerecht beslist uitspraak te doen over de strafvordering, tot op de dag van de uitspraak over de strafvordering door het desbetreffende vonnisgerecht;

2° in geval van verwijzing tot beslissing van een prejudicieel geschil;

3° in het geval bepaald bij art. 447, derde lid, Sw.;

4° gedurende de behandeling van een door de verdachte, de burgerlijke partij of de burgerlijke aansprakelijke partij voor het vonnisgerecht opgeworpen exceptie van onbevoegdheid, onontvankelijkheid of nietigheid. Indien het vonnisgerecht de exceptie gegrond verklaart of indien de beslissing over de exceptie bij de zaak zelf wordt gevoegd, is de verjaring niet geschorst.

G.D.

«Stalking» of belaging

Met ingang van 27 december 1998 is *stalking* of belaging («le harcèlement») een autonoom misdrijf. Luidens het nieuwe art. 442bis Sw. is strafbaar met een gevangenisstraf van vijftien dagen tot twee jaar en met een geldboete van vijftig frank tot driehonderd frank of met één van die straffen alleen, hij die een persoon heeft belaagd, terwijl hij wist of had moeten weten dat hij door zijn gedrag de rust van die bewuste persoon ernstig zou verstoren. Het betreft een klachtmisdrijf (wet van 30 oktober 1998 die een art. 442bis in het Strafwetboek invoegt met het oog op de strafbaarstelling van de belaging, *B.S.*, 17 december 1998).

G.D.

Beschermde personen – Bevoegdheden van de vrederechter

De wet van 8 november 1998 (*B.S.*, 17 december 1998; geen specifieke datum van inwerkingtreding) brengt een aantal wijzigingen aan in de regeling betreffende de bescherming van de goederen van de meerderjarige persoon die, geheel of gedeeltelijk, zij het tijdelijk, wegens zijn gezondheids-toestand niet in staat is zijn goederen te beheren.

De voornaamste wijziging betreft de mogelijkheid die aan de vrederechter wordt gegeven om, wanneer de beschermde persoon het kanton verlaat om zijn hoofdverblijfplaats duurzaam in een ander gerechtelijk kanton te vestigen, bij gemotiveerde beschikking te beslissen het dossier aan de vrederechter van het kanton van de nieuwe hoofdverblijfplaats over te zenden. De laatstgenoemde vrederechter wordt dan bevoegd.

De territoriale bevoegdheid van de rechter wordt ook uitgebreid doordat de vrederechter de beschermde persoon, aan wie een voorlopige bewindvoerder werd toegevoegd, kan bezoeken buiten zijn kanton (art. 623, tweede lid, Ger. W.).

R.P.

Organisatie van de arbeidstijd

De wet van 4 december 1998 (*B.S.*, 17 december 1998) regelt de omzetting van sommige bepalingen van de EG-richtlijn 93/104 van 23 november 1993 betreffende een aantal aspecten van de organisatie van de arbeidstijd. De wet past daartoe sommige belangrijke arbeidsrechtelijke wetten aan, zoals de arbeidswet van 16 maart 1971, de wet van 3 juli 1978 betreffende de arbeidsovereenkomsten en de wet van 17 februari 1997 betreffende de nachtarbeid.

Art. 4 van de wet voegt een art. 3ter toe in de arbeidswet van 16 maart 1971, volgens welk de bepalingen van hoofdstuk III, afdelingen 1, 2 en 4, van de arbeidswet (betreffende de zondagsrust, de arbeidsduur en de nachtarbeid) niet van toepassing zijn op de geneesheer-specialisten in opleiding en op de studenten-stagiairs die zich voorbereiden op de uitoefening van de beroepen van arts, veearts en tandarts.

Door art. 6 van de wet wordt een aantal bepalingen betreffende de arbeidsduur toegevoegd in de arbeidswet. Volgens de nieuwe bepalingen mag de arbeidsduur nooit meer dan 11 uren per dag, noch meer dan 50 uren per week overschrijden. Wanneer arbeid wordt verricht met toepassing van art. 22, 2°, van de arbeidswet (werken die wegens hun aard niet mogen worden onderbroken), is de arbeidsduur beperkt tot 12 uren per dag en tot 50 uren per week. Indien evenwel de dagelijkse arbeid acht uren niet overschrijdt, kan de werkelijke arbeidsduur op 56 uren worden gebracht. Aan de Koning wordt evenwel de mogelijkheid gelaten om een overschrijding van de grens van 50 uren per week toe te staan in de bedrijfstakken waarin deze grens niet kan worden toegepast.

De afwijkingen zijn evenwel niet van toepassing op de nachtarbeid wanneer hun werk bijzondere risico's meebrengt of belangrijke lichamelijke of geestelijke inspanningen impliceert.

Art. 8 van de wet betreft de duur van de rusttijd die wordt toegekend bovenop de zondagsrust of bovenop de inhaalrust, als bedoeld in de arbeidswet. De duur van de rusttijd

komt bovenop de zondagsrust, bedoeld in art. 11 van de arbeidswet, of bovenop de inhaalrust, bedoeld in art. 16 van de arbeidswet, zodanig dat de werknemer geniet van een werkonderbreking van 35 opeenvolgende uren.

Een nieuwe afdeling «Pauzes» wordt door art. 9 in de arbeidswet van 16 maart 1971 ingevoegd. Zo mogen de werknemers niet zonder onderbreking werken gedurende meer dan zes uren. Wanneer de arbeidstijd zes uren overschrijdt, wordt aan de werknemer een pauze toegekend. De duur van deze pauze en de nadere regelen voor de toekenning van deze pauze worden bij collectieve arbeidsovereenkomst vastgesteld. Bij ontstentenis van een collectieve arbeidsovereenkomst, wordt aan de werknemer minstens een kwartier pauze toegekend ten laatste op het ogenblik waarop de duur van de prestaties 6 uren bereikt. Bij arbeid die wordt verricht om het hoofd te bieden aan een voorgekomen of dreigend ongeval kan worden afgeweken van de verplichtingen opgelegd door deze bepalingen.

De bepaling waarbij aan de werknemer een pauze wordt toegekend van een kwartier – na een onafgebroken periode van zes uren arbeid – bij ontstentenis van een collectieve arbeidsovereenkomst, is niet van toepassing op de rusttijden bepaald door de arbeidsreglementen waarvan vóór de inwerkingtreding van de wet een afschrift werd gezonden aan de door de Koning aangewezen ambtenaar krachtens art. 15 van de wet van 8 april 1965 tot instelling van de arbeidsreglementen.

De wet van 4 december 1998 vermeldt geen specifieke datum van inwerkingtreding.

P.N.D.

Begeleidingsuitkeringen voor jongeren

De begeleidingsuitkering aan de jongeren die een intensieve opleiding volgen met uitzicht op een baan, vormt een belangrijk element van het begeleidingsplan voor werklozen dat in werking is getreden op 1 januari 1999.

Art. 1 van het K.B. van 8 december 1998 (*B.S.*, 18 december 1998) bepaalt dat een jongere die zijn studie beëindigd heeft en die sedert ten minste zeven maanden bij de bevoegde gewestelijke dienst voor arbeidsbemiddeling geldig is ingeschreven als werkzoekende, gedurende de periode dat hij een intensieve opleiding met uitzicht op een baan volgt, een begeleidingsuitkering kan genieten. Voorwaarde is dat hij niet meer is onderworpen aan de leerplicht en dat hij minder dan 25 jaar oud is op het ogenblik waarop zijn begeleiding een aanvang neemt.

In verschillende gevallen wordt de begeleidingsuitkering niet of niet meer toegekend. Dit is het geval vanaf het ogenblik dat de jongere een wachtnutkering kan genieten, na de zesde maand van een intensieve opleiding, gedurende de periodes van tewerkstelling als loontrekkende, voor de dagen van ongewettigde afwezigheid gedurende de opleiding en wanneer de intensieve opleiding bestaat uit een hervatting van een studie met volledig leerplan.

Het bedrag van de begeleidingsuitkering bedraagt 116 frank per dag voor alle dagen van de week, behalve de zondagen. Dit bedrag wordt niet geïndexeerd. Bovenop deze uitkering heeft de jongere ook nog recht op een éénmalige begeleidingsuitkering waarvan het bedrag gelijk is aan één derde van het totaal van de begeleidingsuitkeringen waarop hij

recht heeft gehad. De jongere heeft recht op deze éénmalige begeleidingsuitkering wanneer hij begint te werken met een arbeidsovereenkomst als loontrekkende of als hij de volledige cyclus van de intensieve vorming heeft beëindigd.

Krachtens art. 6 overhandigt de verantwoordelijke voor de begeleiding aan de jongere die gebonden is door een begeleidingsovereenkomst na het verstrijken van iedere kalendermaand «een aanwezigheidsbewijs», waarvan het model wordt vastgesteld door de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening. Het vermeldt de aard van de studie, vorming of activiteit en de dagen van ongewettigde afwezigheid.

De begeleidingsuitkering wordt niet als een uitkering beschouwd voor de toepassing van de werkloosheidsreglementering.

Het komt aan de minister van Tewerkstelling en Arbeid toe om te bepalen, na het advies van het beheerscomité van de Rijksdienst van Arbeidsvoorziening, op welke wijze de jongere een uitkeringsaanvraag moet indienen ten einde de begeleidingsuitkering te verkrijgen, de termijn waarbinnen de uitbetalingsinstelling het dossier moet bezorgen aan het werkloosheidsbureau en welke stukken het dossier moet bevatten om volledig te zijn.

Het besluit is in werking getreden op 1 januari 1999.

P.N.D.

Inlichtingen- en veiligheidsdienst

De wet van 30 november 1998 houdende regeling van de inlichtingen- en veiligheidsdienst (*B.S.*, 18 december 1998, tweede uitgave) omvat een nieuwe wettelijke regeling die van toepassing is op de Veiligheid van de Staat, de burgerlijke inlichtingen- en veiligheidsdienst en op de Algemene Dienst inlichting en veiligheid van de Krijgsmacht, militaire inlichtingen- en veiligheidsdienst, die de twee inlichtingen- en veiligheidsdiensten van het Koninkrijk zijn.

De *Veiligheid van de Staat* heeft inzonderheid (zie art. 7 van de genoemde wet) als opdracht het inwinnen, analyseren en verwerken van inlichtingen die betrekking hebben op elke activiteit die de inwendige veiligheid van de Staat en het voortbestaan van de democratische en grondwettelijke orde, de uitwendige veiligheid van de Staat en de internationale betrekkingen, het wetenschappelijk of economisch potentieel, zoals gedefinieerd door het Ministerieel Comité, of elk ander fundamenteel belang van het land, zoals gedefinieerd door de Koning op voorstel van het Ministerieel Comité, bedreigt of zou kunnen bedreigen. Deze begrippen worden gedefinieerd in art. 8 van de wet van 30 november 1998.

De *Algemene Dienst inlichting en veiligheid* heeft inzonderheid (zie art. 11, § 3) als opdracht het inwinnen, analyseren en verwerken van inlichtingen die betrekking hebben op elke activiteit die de onschendbaarheid van het nationaal grondgebied, de militaire defensieplannen, de vervulling van de opdrachten van de strijdkrachten, of de veiligheid van de Belgische onderdanen in het buitenland of elk ander fundamenteel belang van het land, zoals gedefinieerd door de Koning op voorstel van het Ministerieel Comité, bedreigt of zou kunnen bedreigen, en er de bevoegde Ministers onverwijld over inlichten alsook de regering, op haar verzoek, advies te verlenen bij de omschrijving van haar buitenlandse defensiebeleid. Deze begrippen worden gedefinieerd in art. 11, § 2, van de wet van 30 november 1998.

De art. 12 e.v. van de wet bepalen de wijze van uitoefening van deze opdrachten. Essentieel is dat de inlichtingen- en veiligheidsdiensten slechts dwangmiddelen mogen gebruiken onder de voorwaarden bepaald door de wet van 30 november 1998 (art. 12; zie b.v. art. 25 e.v. die in hoge mate aansluiten bij de overeenkomstige bepalingen van de wet van 5 augustus 1992 op het politieambt). In het raam van hun opdrachten kunnen deze diensten inlichtingen en persoonsgegevens opsporen, verzamelen, ontvangen en verwerken die nuttig kunnen zijn om hun opdrachten te vervullen en kunnen ze een documentatie bijhouden, meer bepaald met betrekking tot de gebeurtenissen, de groeperingen en de personen die een belang vertonen voor de uitoefening van hun opdrachten. De in de documentatie vervatte inlichtingen moeten in verband staan met de doeleinden van het gegevensbestand en beperkt blijven tot de vereisten die eruit voortvloeien (art. 13).

G.D.

Interlandelijke adoptie

In het *Belgisch Staatsblad* van 19 december 1998 is het besluit van de Vlaamse regering van 20 oktober 1998 bekendgemaakt, waarbij uitvoering wordt gegeven aan het decreet van 15 juli 1997 inzake interlandelijke adoptie. De inhoud van het betrokken besluit wordt hierna in essentie weergegeven.

De openbare instelling Kind en Gezin wordt als Vlaamse centrale autoriteit inzake de interlandelijke adoptiebemiddeling aangeduid. De Vlaamse centrale autoriteit wordt belast met een groot aantal taken waaronder alle taken vermeld in het decreet en het besluit. Voorts registreert zij de melding van het adoptievoornemen van de kandidaat-adoptanten en volgt zij het verdere verloop van de adoptieprocedure. Hiertoe kan zij administratieve richtlijnen vastleggen.

Het vormingsprogramma «interlandelijke adoptie» wordt door de Vlaamse centrale autoriteit vastgelegd, benaderd vanuit de adoptiedriehoek afstandouders, adoptiekinderen en adoptieouders. Dit programma duurt ten minste twintig uur, moet betaald en volledig gevolgd worden door de kandidaat-adoptanten. Met het oog op het volgen van dit voorbereidingsprogramma, verwijst de Vlaamse centrale autoriteit de kandidaat-adoptanten door naar een vormingscentrum. Het is de Vlaamse centrale autoriteit die deze vormingscentra erkent en subsidieert.

De procedure, vermeld in art. 4 van het decreet en bestaande uit de voorbereiding, het opmaken van een gezinsrapport, het uitbrengen van een advies, de beginseltoestemming tot adoptie en de heroverweging, mag in principe maximum één jaar duren te rekenen, vanaf de aanmelding bij de Vlaamse centrale autoriteit. Uitzonderingen zijn mogelijk.

Na de verplichte voorbereiding, wordt de kandidaat-adoptant door de Vlaamse centrale autoriteit uitgenodigd om zich te richten naar een erkend centrum algemeen welzijnswerk, met het oog op het opmaken van een gezinsrapport en het uitbrengen van een advies omtrent de geschiktheid van de kandidaat-adoptant voor adoptie. De procedure betreffende het opmaken van het gezinsrapport en het uitbrengen van het advies is kosteloos. De kandidaat-adoptant wordt vervolgens door het centrum algemeen welzijnswerk ingelicht

over het advies en krijgt inzage in het gezinsrapport, alsook in het advies. Vervolgens worden dit rapport, dit advies en eventuele schriftelijke opmerkingen van de kandidaat-adoptant, bezorgd aan de Vlaamse centrale autoriteit.

Voor het toekennen van de beginseltoestemming tot adoptie door de Vlaamse centrale autoriteit, wordt verwezen naar de procedure vermeld in art. 4, § 4, van het decreet. Belangrijk is wel dat de kandidaat-adoptant aan de Vlaamse centrale autoriteiten inzage kan vragen in alle documenten die hem betreffen.

Vervolgens meldt de kandidaat-adoptant aan de Vlaamse centrale autoriteit naar welke erkende adoptiedienst het rapport en de beginseltoestemming moeten worden opgestuurd voor bemiddeling of deelbemiddeling. Wenst de kandidaat-adoptant zonder tussenkomst van een erkende adoptiedienst te adopteren, dan worden de kopie van het advies, van het gezinsrapport en van de beginseltoestemming, met het oog op de vertaling ervan, naar hem toegestuurd. Het origineel van de vermelde documenten en van de beginseltoestemming worden door de Vlaamse centrale autoriteit rechtstreeks naar het buitenlands contact gestuurd, dat door haar werd onderzocht en goedgekeurd.

Tot slot kan per provincie maximum één centrum algemeen welzijnswerk worden erkend. Zowel de voorwaarden en de procedure tot erkenning, als de subsidiëring van deze centra, worden door het besluit nader bepaald.

Het besluit bepaalt ook de samenstelling en de opdracht van de adviescommissie inzake het verlenen van een beginseltoestemming tot interlandelijke adoptie. Deze adviescommissie heeft als taak het in heroverweging nemen van een negatieve beslissing inzake de geschiktheid tot adoptie van een buitenlands kind en een advies te verlenen aan de Vlaamse centrale autoriteit. Leidraad bij deze opdracht is het belang van het kind en zijn fundamentele rechten, zoals omschreven in het Verdrag inzake de Rechten van het Kind. Een verzoek tot heroverweging is echter slechts mogelijk als het voornemen tot het uitbrengen van een negatieve beslissing formeel werd betekend en de verzoeker een verzoekschrift heeft ingediend. De adviescommissie verleent haar advies op stukken. Voorts zijn haar vergaderingen niet openbaar en zijn haar beraadslagingen vertrouwelijk. De Vlaamse centrale autoriteit verzorgt het secretariaat van deze commissie.

De kandidaat-adoptant meldt aan de Vlaamse centrale autoriteit zijn keuze inzake de adoptiedienst, waarna het rapport en de beginseltoestemming dadelijk aan deze dienst worden doorgegeven. Wanneer de kandidaat tijdens de procedure zich alsnog tot een andere adoptiedienst wenst te richten, dan kan hij dit, mits hij dit schriftelijk meldt aan de Vlaamse centrale autoriteit. De adoptiedienst registreert en bewaart de adoptiedossiers.

Het besluit omschrijft de erkenningsvoorwaarden, de erkenningsprocedure en de werking van de adoptiediensten. Een van de taken van de adoptiedienst die in het besluit nader wordt gespecificeerd, is het uitvoeren van een kindstudie teneinde de juridische en psychologische adopteerbaarheid aan te tonen. Deze kindstudie moet wel worden uitgevoerd volgens het schema opgenomen in de bijlage bij het besluit.

Belangrijk is dat de datum van de overeenkomst die is opgemaakt tussen de kandidaat-adoptant en de adoptiedienst en die na het verkrijgen van de beginseltoestemming ter ondertekening wordt voorgelegd aan de kandidaat-adoptant,

bepalend is voor de opname van de kandidaat-adoptant op de wachtlijst. Deze datum geeft de volgorde van toewijzing aan, zonder afbreuk te doen aan het principe dat voor het adoptiekind de meest geschikte adoptant dient te worden gezocht.

De overeenkomst kan door beide partijen worden opgezegd. De adoptiedienst kan echter slechts opzeggen indien de situatie van de adoptant(en) in belangrijke mate afwijkt van de oorspronkelijke gezinssituatie en de dienst aantoonbaar dat hij niet kan bemiddelen voor de kandidaat-adoptant of indien de kandidaat-adoptant de overeenkomst niet naleeft.

De adoptiedienst kan, mits aan een aantal voorwaarden is voldaan, ook een deelbemiddeling realiseren ten behoeve van de kandidaat adoptant die zich rechtstreeks wenst te richten tot buitenlandse overheden, instellingen of personen.

De Vlaamse centrale autoriteit oefent het toezicht uit op de adoptiediensten. Door het besluit wordt ook de subsidiëring van de adoptiediensten nader geregeld.

Bij zelfstandige adoptie – d.i. een adoptie totstandgebracht, eventueel met gedeeltelijke tussenkomst van een erkende adoptiedienst, via een zelf aangebracht buitenlands contact, maar met het akkoord van de Vlaamse centrale autoriteit en in voorkomend geval van de centrale autoriteit van het herkomstland – gaat de Vlaamse centrale autoriteit over tot de controle van het degelijk en volledig gedocumenteerde dossier. Tevens onderzoekt zij of het contact legaal is, alsook of er voldoende garanties zijn dat de rechten van het minderjarige kind worden geëerbiedigd. Het onderzoek wordt gevoerd volgens «de handleiding buitenlandse contacten zelfdoeners», opgemaakt door de Vlaamse centrale autoriteit.

Het besluit heft het besluit van 31 januari 1990 op tot uitvoering van het decreet van 3 mei 1989 houdende de erkenning van adoptiediensten, gewijzigd bij het besluit van 23 maart 1994, evenals het besluit van 16 maart 1994 tot aanduiding van Kind en Gezin als bevoegde instantie inzake in-terlandelijke adoptie.

Een kandidaat-adoptant die al een kind heeft geadopteerd via een erkende adoptiedienst, overeenkomstig het decreet van 3 mei 1989, is vrijgesteld van de voorbereiding die wordt georganiseerd door de evaluatie. Die vrijstelling geldt alleen als niet meer dan vijf jaar is verstreken tussen de vorige adoptie en de huidige aanvraag. Werd deze adoptie gerealiseerd in een vorig huwelijk of een vorige relatie van de kandidaat-adoptant, dan moet hij de voorbereiding opnieuw volgen. Daarnaast kan de Vlaamse centrale autoriteit een kandidaat-adoptant die minder dan drie jaar vóór de inwerkingtreding van het decreet een collectief voorbereidingsprogramma heeft gevolgd, vrijstellen van de voorbereiding. De Vlaamse centrale autoriteit houdt hierbij rekening met de kwaliteit van het gevolgde voorbereidingsprogramma en de tijd die intussen is verstreken.

De aanvragen tot adoptie die vóór de inwerkingtreding van het decreet en het besluit werden geregistreerd bij een erkende adoptiedienst worden afgehandeld overeenkomstig het nieuwe decreet en het besluit, die op 19 december 1998 in werking zijn getreden.

V.D.S.

Juridische bijstand

De wet van 23 november 1998 (*B.S.*, 22 december 1998) wijzigt het systeem van de *pro Deo*-advocaten, de kosteloze rechtshulp en de bureaus van consultatie en verdediging op ingrijpende wijze. Hiertoe wordt in het *Gerechtelijk Wetboek* o.m. een art. 446*bis* ingevoegd, dat bepaalt dat advocaten juridische eerste- en tweedelijnsbijstand verlenen. Zij krijgen vergoedingen toegekend voor hun prestaties inzake juridische bijstand. De huidige art. 455 en 455*bis* Ger.W. worden opgeheven. Bedoeling van de nieuwe regeling is het onderscheid te maken tussen, enerzijds, een eerste advies, praktische inlichting of verwijzing naar een gespecialiseerde instantie en, anderzijds, het omstandig juridisch advies, al dan niet in het raam van een juridische procedure.

In het *Gerechtelijk Wetboek* wordt een nieuw boek III*bis* van het *Gerechtelijk Wetboek* – met als opschrift «Juridische eerste en tweedelijnsbijstand» – ingevoegd. Basis van de nieuwe regeling wordt art. 508 Ger.W., dat wordt onderverdeeld in 23 paragrafen.

In hoofdstuk I worden de nieuwe begrippen omschreven, namelijk juridische eerste- en tweedelijnsbijstand. Commissie voor juridische bijstand, bureau voor juridische bijstand en de organisatie voor juridische bijstand.

Hoofdstuk II handelt over de Commissie voor juridische bijstand. In elk gerechtelijk arrondissement is er een Commissie voor juridische bijstand. Voor het gerechtelijk arrondissement Brussel wordt in de oprichting van een Nederlandstalige en een Franstalige Commissie voor juridische bijstand voorzien. De commissie is paritair samengesteld, enerzijds, uit vertegenwoordigers van de balie en, anderzijds, uit vertegenwoordigers van de openbare centra voor maatschappelijk welzijn en erkende organisaties voor juridische bijstand. Ze heeft tot taak de zitdagen van de advocaten te organiseren, het overleg en de coördinatie te bevorderen tussen de organisaties voor juridische bijstand, te zorgen voor de verspreiding van informatie over het bestaan van juridische bijstand, in het bijzonder bij de sociaal meest kwetsbare groepen en eventueel de aanbevelingen te doen die zij nodig acht.

Hoofdstuk III handelt over de juridische eerstelijnsbijstand. Hieronder wordt verstaan «de juridische bijstand die verleend wordt in de vorm van praktische inlichtingen, juridische informatie, een eerste juridisch advies of de verwijzing naar een gespecialiseerde instantie of organisatie». De Orde van Advocaten stelt jaarlijks een lijst op met advocaten die prestaties wensen te verrichten in het raam van juridische eerstelijnsbijstand. Deze lijst wordt verzonden naar de op te richten Commissie voor juridische bijstand en de Orde ziet toe op de kwaliteit van de prestaties die door de advocaten worden verstrekt in het raam van juridische eerstelijnsbijstand. Onverminderd de regelen inzake het beroepsgeheim, zijn de advocaten die juridische eerstelijnsbijstand verlenen, ertoe gehouden om aan de Commissie voor juridische bijstand een jaarverslag te zenden m.b.t. hun prestaties in dat verband.

Hoofdstuk IV betreft de gedeeltelijk of volledig kosteloze juridische tweedelijnsbijstand. Hieronder wordt verstaan de «juridische bijstand die wordt verleend aan een natuurlijk persoon in de vorm van een omstandig juridisch advies, bijstand al dan niet in het raam van een procedure of bijstand bij een geding». Bij elke balie stelt de Raad van de

Orde van Advocaten een bureau voor juridische bijstand in, en ook hier wordt jaarlijks een lijst opgesteld van advocaten die in hoofdzaak of in bijkomende orde prestaties wensen te verrichten in het raam van deze juridische tweedelijnsbijstand.

Voor het verkrijgen van gedeeltelijk of volledig kosteloze juridische tweedelijnsbijstand verwijzen de personen, die de juridische eerstelijnsbijstand verlenen, de aanvrager door naar het bureau. De aanvrager kiest een advocaat uit de lijst en het bureau wijst deze advocaat aan en brengt hem op de hoogte van zijn aanwijzing. Eventueel kan de rechtszoeker zich ook rechtstreeks tot een bepaalde advocaat richten die op de lijst voorkomt. In dat geval moet de advocaat aan het bureau de toestemming vragen om aan deze cliënt juridische tweedelijnsbijstand te verlenen.

In spoedeisende gevallen mag de persoon die geen advocaat heeft, zich rechtstreeks tot de advocaat van de wachtdienst wenden. Die advocaat verleent hem juridische bijstand en vraagt aan het bureau bevestiging van zijn aanwijzing. Het bureau bezorgt jaarlijks een verslag betreffende de werking van de juridische tweedelijnsbijstand aan de Commissie voor juridische bijstand en aan de Minister van Justitie.

In een tweede afdeling bij dit hoofdstuk worden de procedure en de voorwaarden omschreven om gedeeltelijke of volledig kosteloze tweedelijnsbijstand te krijgen. De juridische tweedelijnsbijstand kan gedeeltelijk of volledig kosteloos zijn voor wie over onvoldoende inkomsten beschikt en voor de met hen gelijkgestelde personen. Aan de hand van bewijstukken zal moeten worden aangetoond dat iemand voldoet aan de voorwaarden inzake kosteloosheid. Het bureau bewaart een afschrift van de stukken. De aanvraag tot gedeeltelijke of volledige kosteloosheid wordt mondeling of schriftelijk gedaan door de aanvrager of zijn advocaat, wiens naam voorkomt op de lijst die is opgesteld door de Orde van Advocaten. Behoudens in spoedeisende gevallen wordt aan de aanvrager, en in voorkomend geval aan zijn advocaat, kennisgegeven van de beslissing tot gedeeltelijke of volledige kosteloosheid binnen vijftien dagen na de aanvraag. De beslissing wordt genomen door het bureau. Een weigering wordt met redenen omkleed. De aanvrager kan binnen een maand na de kennisgeving beroep instellen bij de arbeidsrechtbank tegen een beslissing tot weigering. Het bureau kan een einde maken aan de juridische tweedelijnsbijstand wanneer de begunstigde niet langer voldoet aan de voorwaarden of wanneer hij kennelijk geen medewerking verleent bij de verdediging van zijn belangen.

In Hoofdstuk V wordt de vergoeding van de advocaten geregeld. Voor prestaties verricht door de advocaten belast met de gedeeltelijke of volledig kosteloze juridische tweedelijnsbijstand, kent het bureau punten toe en doet het hierover verslag aan de stafhouder. Deze laatste deelt het aantal punten van de balie mee aan de minister van Justitie. Laatstgenoemde gelast de betaling van de vergoeding aan de overheden bedoeld in art. 488 Ger.W. die via de Ordes van Advocaten voor de verdeling ervan zorgen.

Een volgend hoofdstuk handelt over de terugvordering van de rijksvergoeding. In bepaalde gevallen heeft de advocaat recht op een volledige betaling van honoraria en kosten. Soms kan de vergoeding, die werd verleend voor de juridische tweedelijnsbijstand, door de Schatkist van de bijgestane persoon worden teruggevorderd, namelijk indien blijkt

dat zich een wijziging heeft voorgedaan in zijn vermogen, inkomsten en lasten en hij als dusdanig in staat is om te betalen; wanneer de rechtzoekende voordeel heeft gehaald uit het optreden van de advocaat, zodanig dat, mocht dat voordeel hebben bestaan op de dag van de aanvraag, die bijstand hem niet zou zijn toegekend; indien de bijstand is verleend op grond van valse verklaringen of door andere bedrieglijke middelen is verkregen.

Indien de begunstigde recht heeft op een tegemoetkoming in het raam van een rechtsbijstandverzekering, stelt de aangewezen advocaat het bureau hiervan in kennis en treedt de Schatkist in de rechten van de begunstigde ten belope van het door haar gedragen bedrag van de verleende juridische bijstand.

Als overgangsbepaling wordt erin voorzien dat de zaken die op de datum van de inwerkingtreding van de wet door het bureau voor consultatie en verdediging aan de advocaten zijn toegewezen, door hen verder worden behandeld totdat ze zijn beëindigd.

De Koning stelt voor iedere bepaling van de wet de datum van inwerkingtreding vast. De wet dient evenwel in haar geheel ten laatste op 31 december 1999 in werking te treden.

P.N.D.

Veterinaire keuring

In het *Belgisch Staatsblad* van 23 december 1998 werden twee wetten van 17 november 1998 bekendgemaakt die betrekking hebben op de reglementering inzake veterinaire keuring. Deze is vervat in twee basiswetten, namelijk de wet van 5 september 1952 betreffende de vleeskeuring en de vleeshandel en de wet van 15 april 1965 betreffende de keuring van en de handel in vis, gevogelte, konijnen en wild en tot wijziging van de wet van 5 september 1952 betreffende de vleeskeuring en de vleeshandel.

De eerste wet van 17 november 1998 (inwerkingtreding op 1 januari 1999) voorziet in de mogelijkheid om een inrichting op kosten van de exploitant aan een verhoogd veterinair toezicht te onderwerpen. Tevens wordt aan de rechter de bevoegdheid verleend om aan de veroordeelde verbod op te leggen om bepaalde activiteiten uit te oefenen wanneer deze de volksgezondheid in gevaar heeft gebracht of misbruik heeft gemaakt van keurmerken, identificatiemerktkens of veterinaire certificaten.

De tweede wet van 17 november 1998 (inwerkingtreding door de Koning te bepalen) wijzigt de wet van 13 juli 1981 tot oprichting van een Instituut voor veterinaire keuring. Die wijziging komt er in essentie op neer dat het dagelijks bestuur van het Instituut, om redenen die verband houden met het streven naar een meer efficiënte werking, aan twee voltijdse verantwoordelijken wordt toevertrouwd.

In het *Belgisch Staatsblad* van 31 december 1998 (vierde uitgave) zijn ook nog de wet van 8 december 1998 en het K.B. van 22 december 1998 bekendgemaakt. Deze beide teksten hebben op de financiering van het Instituut voor veterinaire keuring betrekking.

M.V.D.

Verhandelen van gifstoffen

De wet van 17 november 1998 (*B.S.*, 23 december 1998) vormt de concrete uitwerking van een onderdeel van het «tienpuntenprogramma» van de regering inzake drugsbeleid. De wet beoogt het risico voor het oplopen van overdraagbare ziekten te verminderen door drugsverslaafden de mogelijkheid te geven injectiemateriaal, ontsmettingsstoffen en steriele verbanden, zelfs kosteloos, aan te schaffen in zowel apotheken als andere centra. Hiertoe voegt de wet aan art. 4 § 2, van het K.B. nr. 78 van 10 november 1967 betreffende de uitoefening van de geneeskunde, de verpleegkunde, de paramedische beroepen en de geneeskundige commissies, een punt 6 toe. De wijze waarop de personen die verbonden zijn aan de centra, overgaan tot het te koop aanbieden, de detailverkoop en de terhandstelling, zal via een M.B. nader worden bepaald.

Daarnaast wijzigt de wet ook de wet van 24 februari 1921 betreffende het verhandelen van de gifstoffen, slaapmiddelen en verdovende middelen, ontsmettingsstoffen en antiseptica. Zo worden in art. 4 van die wet de paragrafen *4bis* en *4ter* ingevoegd. Op grond van de nieuwe paragraaf *4bis* kan, wanneer de veroordeelde noch eigenaar noch uitbater is van de drankgelegenheid of inrichting waarin de misdrijven zijn gepleegd, de sluiting van deze drankgelegenheid of inrichting enkel worden bevolen indien de ernst van de concrete omstandigheden dit vereist en zulks voor een termijn van maximum twee jaar. Door deze nieuwe paragraaf *4bis* wordt de toepassingsfeer van de sluiting dus uitgebreid. Krachtens de nieuwe paragraaf *4ter* ten slotte wordt o.m. de dagvaarding voor de correctionele rechtbank, op grond van paragraaf *4bis*, in het hypotheekkantoor van het gebied waarin de goederen zijn gelegen, overgeschreven ten verzoeken van de gerechtsdeurwaarder die het exploit heeft opge maakt. De wet van 17 november 1998 is tien dagen na de bekendmaking in het Belgisch Staatsblad in werking getreden.

V.D.S.

Handelspraktijken – Oneerlijke bedingen

De wet van 7 december 1998 tot wijziging van de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument (*B.S.*, 23 december 1998) vervolledigt de omzetting van de Europese richtlijn van 5 april 1993 van de Raad betreffende oneerlijke bedingen (93/13/EEG) in het Belgische rechtssysteem. Deze richtlijn moest ten laatste op 31 december 1994 zijn omgezet in de nationale rechten. In eerste instantie achtte België de artt. 31 tot en met 33 W.H.P. voldoende als omzetting, maar werd door de Commissie op een aantal tekortkomingen gewezen.

De richtlijn was in de eerste plaats ruimer dan de wet handelspraktijken, doordat zij eveneens betrekking heeft op beoefenaren van vrije beroepen. De wet van 3 april 1997 betreffende oneerlijke bedingen in overeenkomsten gesloten tussen beoefenaren van vrije beroepen en hun cliënten, heeft deze lacune verholpen en wordt door de huidige wetwijziging volledig in overeenstemming met de richtlijn gebracht.

Ook de andere tekortkomingen worden door de wet van 7 december 1998 weggewerkt. Zo voorziet de wet in een aanpassing van de definitie van een onrechtmatig beding, pro-

ducten en verkoper, bevat ze een aanpassing van de lijst van de verboden bedingen en een wijziging van het sanctiesysteem voor onrechtmatige bedingen. Eveneens van groot belang is het feit dat ingeval een contractueel beding in de toepasselijkheid van een wet van een niet-lidstaat van de Europese Unie voorziet, die minder beschermd is dan de wet van een lidstaat die anders van toepassing zou geweest zijn, dit beding voor niet-geschreven wordt beschouwd (art. 33, § 2, W.H.P.).

De nieuwe bepalingen zijn op 1 februari 1999 in werking getreden.

E.J.

Dubbele prijsaanduiding

Het K.B. van 17 december 1998 (*B.S.*, 29 december 1998) strekt ertoe de dubbele prijsaanduiding voor producten en diensten, die met de tijd zal toenemen, nu de euro sinds 1 januari 1999 als giraal bankmiddel bestaat, onverwijld te laten verlopen volgens bepaalde regelen, om zo verwarring te voorkomen.

Wanneer een dubbele prijsaanduiding wordt gedaan, moeten de twee prijzen samengaan en vergezeld zijn van een herkenningsteken dat een gemakkelijke identificatie mogelijk maakt. Indien de dubbele prijsaanduiding geschiedt op aanwysinrichtingen van elektronische meettoestellen waarop het resultaat rechtstreeks kan worden afgelezen, mogen de twee prijzen afwisselend verschijnen, eveneens vergezeld van een herkenningsteken.

Voorts bepaalt het K.B. dat, ingeval een prijs- of tariefvermindering wordt uitgedrukt door een bedrag of een percentage of ingeval van een prijs- of tariefvergelijking, de verkoper de dubbele aanduiding mag beperken tot het bedrag dat de consument moet betalen. Bij aankondigingen van prijsvermindering in het raam van art. 43, §§ 1 en 4, van de W.H.P.C., moet, als door de verkoper aan dubbele aanduiding wordt gedaan, bij verwijzing naar de prijs die hij voordien voor gelijke producten of diensten toepaste, eveneens aan dubbele prijsaanduiding worden gedaan om de prijs aan te duiden die de consument moet betalen. Ten slotte bevat de wet een aantal voorschriften inzake prijsaanduidingen per meeteenheid.

Het K.B. is op 1 januari 1999 in werking getreden.

R.F.

Bescherming deposito's en financiële instrumenten

De wet van 17 december 1998 (*B.S.*, 31 december 1998) centraliseert het beheer van de beleggersbescherming en de depositobescherming bij een centrale instelling, het Beschermingsfonds voor deposito's en financiële instrumenten hierna verkort te citeren als (FIF), een openbare instelling met rechtspersoonlijkheid, waarvan de zetel moet gevestigd zijn in Brussel of de Brusselse agglomeratie. Deze instelling is belast met de vaststelling en het beheer van een of meer depositobeschermingsregelingen en een of meer beschermingsregelingen voor financiële instrumenten. De bedoeling is dat deze instelling één enkele regeling uitwerkt die zowel de deposito's als de financiële instrumenten dekt, ongeacht of ze aan een kredietinstelling of aan een beleggersonderneming zijn toevertrouwd.

De wet legt de regelen vast inzake de oprichting en de werking van het FIF (cfr. financiering, bestuur, besluitvorming, boekhouding). De wet schaft tevens enerzijds het Herdisconterings- en Waarborginstituut af, waarvan de wettelijke taken worden overgedragen aan de Nationale Bank van België, behoudens wat betreft het beheer en de vaststelling van de depositobeschermingsregelingen, die van rechtswege worden overgedragen aan het FIF, en anderzijds het Interventiefonds voor beursvennootschappen, waarvan de rechten en verplichtingen van rechtswege worden overgedragen aan het FIF. De wet zorgt voorts voor de, ingevolge die overdracht van de bevoegdheden, nodige wijzigingen aan de wet van 22 maart 1993 op het statuut van en het toezicht op de kredietinstellingen, de wet van 6 april 1995 inzake de secundaire markten, het statuut van en het toezicht op de beleggingsondernemingen, de bemiddelaars en de beleggingsadviseurs en de wet van 22 februari 1998 tot vaststelling van het organiek statuut van de Nationale Bank. De voormelde wet van 6 april 1995 wordt tevens gewijzigd in de mate dat dit vereist is voor de omzetting van de richtlijn 97/9/EG van het Parlement en de Raad van 3 maart 1997 in het Belgische recht. Als gevolg daarvan wordt de beleggersbescherming uitgebreid tot financiële instrumenten die zijn toevertrouwd aan kredietinstellingen.

De bepalingen van de wet van 17 december 1998 treden in werking op een nog door de Koning bij een in Ministeraad overlegd besluit te bepalen datum en uiterlijk op 1 januari 2000, behoudens voor wat betreft het hoofdstuk inzake de oprichting van het FIF en het hoofdstuk inzake de wijziging van de wet van 22 februari 1998 tot vaststelling van het organiek statuut van de Nationale Bank, waarvoor in geen specifieke bepalingen inzake inwerkingtreding is voorzien. De Koning kan afzonderlijke data bepalen voor de inwerkingtreding van de verschillende hoofdstukken van de wet en van de artikelen die deze bevatten.

R.F.

AANGEKONDIGD

ALGEMEEN

W. PINTENS, *Inleiding tot de rechtsvergelijking*, Leuven, Universitaire Pers, 266 p., 1.495 fr.

BENELUX-GERECHTSHOF, *Jurisprudentie 1997*, Diegem, Kluwer, 86 p.

BURGERLIJK RECHT

E.J. HAYTON, S.C.J.J. KORTMANN en H.L.E. VERHAGEN (eds.), *Principles of European trust law*, Deventer, Tjeenk Willink, 216 p., 100 fl.

F.T. OLDENHUIS, H.J. ROSSEL, P.M. GOMPEN en F.R.A. SCHAAF, *Hoofdlijnen in het huurrecht met vragen en antwoorden* (derde druk), Deventer, Tjeenk Willink, 396, p., 74 fl.

W.J.M. DAVIDS, *Burenrecht*, Deventer, Kluwer, 62 p., 42,50 fl.

J.M. SMITS, *Dwaling en niet-nakoming bij overeenkomsten: parallellen en verschillen*, Deventer, Tjeenk Willink, 122 p., 40 fl.

J.M. VAN BUREN-DEE, F.W. GROSHUDE, P.A. KOTTENHAGEN-EDZES en M.J. KROEZE (red.), *Tussen de polen van bescherming en vrijheid – Aspecten van aansprakelijkheid*, Antwerpen/Groningen, Intersentia, 276, p., 1.400 fr.

L. MOK, *Verzekeringsrecht – Civielrechtelijke hoofdstukken*, Antwerpen/Groningen, Intersentia, 180 p., 1.250 fr.

G. VAN DER BURGH en M. ROOD-DE BOER (eds.), *Pitlo – Deel I: Personen- en familierecht* (elfde druk), Deventer, Gouda Quint, 696 p., gebonden 135 fl., genaaid 97,50 fl.

A.S. HARTKAMP, *Vermogensrecht volgens het nieuwe Burgerlijk Wetboek* (vijfde druk), Deventer, Kluwer, 482 p., 98 fl.

B.W.M. NIESKENS-ISPHORDING, *De ontvanger/Hamm en het scheermes van Occam*, Deventer, Kluwer, 34 p., 17,50 fl.

C.J. VAN ZEBEN e.a., *Bijzondere overeenkomsten*, Deventer, Kluwer, 518 p., 95 fl.

STAATS- EN BESTUURSRECHT

F. DELPEREE en S. DEPRE, *Le système constitutionnel de la Belgique*, Brussel, Larcier, 342 p., 5.950 fr.

M. SCHREUDER-VLASBLOM, *De Awb; het bestuursprocesrecht* (zesde druk), Deventer, Tjeenk Willink, 320 p., 67,50 fl.

K.H. SANDERS, *De heroverweging getoetst*, Deventer, Kluwer, 290 p., 77,50 fl.

H. DUMONT en A. STROWEL (red.), *Politique culturelle et droit de la radio-télévision*, Brussel, Publications des Facultés Universitaires Saint-Louis, 304 p.

G.H. ADDINK, *Algemene beginselen van behoorlijk bestuur*, Deventer, Kluwer, 386 p., 75 fl.

HANDELS- ECONOMISCH EN FINANCIËEL RECHT

M.-Chr. JANSSENS (ed.), *Intellectuele rechten in de informatiemaatschappij*, Brussel, Bruylant, 262 p., 2.300 fr.

A. BRUYNEEL, *Euro-wetboek*, Brussel, Larcier, 394 p.

M. FONTAINE, *Verzekeringsrecht*, Brussel, Larcier, 498 p., 4.950 fr.

H. VANHEES, *Basiswetteksten inzake handels- en economisch recht*, Antwerpen/Groningen, Intersentia, 592 p., 795 fr.

B. PONET, *De bescherming van benamingen van oorsprong, geografische aanduidingen en herkomstaanduidingen*, Antwerpen/Groningen, Intersentia, 688 p., 3.950 fr.

E. HAMMERSTEIN, *Betalingsverkeer* (tweede druk), Deventer, Kluwer, 118 p., 72,50 fl.

P.C. VAN DEN HOEK e.a., *Corporate governance voor juristen*, Deventer, Kluwer, 162 p., 57,50 fl.

GERECHTELIJK RECHT

P.J.J. VAN BUUREN, G.T.J.M. JURGENS en F.C.M.A. MICHIELS, *Bestuursdwang en dwangsom* (tweede druk), Deventer, Tjeenk Willink, 220 p., 55 fl.

STRAFRECHT EN STRAFPROCESRECHT

K.E. VAN TUIJN, *Botsende belangen*, Deventer, Tjeenk Willink, 328 p., 75 fl.

S.W. MUL en T.M. SCHALKEN, *De nieuwe Antilliaanse en Arubaanse strafvordering*, Deventer, Gouda Quint, 236 p., 49,50 fl.

J. DE HULLU, I.M. KOOPMANS, en Th. A. DE ROOS, *Het wettelijk strafmaximum*, Deventer, Gouda Quint, 126 p., 49 fl.

O.J.D.M.L. JANSEN, *Het handhavingsonderzoek*, Nijmegen, Ars Aequi Libri, 288 p., 45 fl.

M. FAURE en K. SCHWARZ (red.), *De strafrechtelijke en civielrechtelijke aansprakelijkheid van de rechtspersoon en zijn bestuurders*, Antwerpen/Groningen, Intersentia, 284 p., 1.750 fr.

H.-J. DE KLUIVER en J. WOUTERS (red.), *Beginselen van vennootschapsrecht in binationaal perspectief*, Antwerpen/Groningen, Intersentia, 368 p., 2.750 fr.

P.T.C. VAN KAMPEN, *Expert evidence compared*, Antwerpen/Groningen, Intersentia, 402 p., 1.950 fr.

MEDEDELINGEN

Studienamiddag: De wet op de productnormen

De Belgische Vereniging voor Milieurecht organiseert op woensdag 28 april 1999 een studienamiddag over de wet van 21 december 1998 betreffende de productnormen.

De studienamiddag vindt plaats aan de Universiteit St. Louis, Boulevard du Jardin Botanique 43, 1000 Brussel.

Inlichtingen en inschrijvingen mevr. P. Van Pelt, Belgische Vereniging voor Milieurecht, Universiteit Gent, Universiteitsstraat 4, 9000 Gent, Tel. 09/264.68.33, Fax: 09/264.69.90.

Collectieve schuldenregeling in de praktijk

E. DIRIX EN P. Taelman (eds.)

ISBN 90-5095-069-8; 308 blz.; BEF 1.850

Verschenen

Gaandeweg wordt de overmatige schuldoverlast als maatschappelijk probleem onderkend. Ook groeit het besef dat de rechtsorde aan deze categorie van schuldenaren gepaste oplossingen moet bieden. De schuldenpiraal moet kunnen worden doorbroken derwijze dat deze debiteuren terug aan het economisch leven kunnen deelnemen en opnieuw een menswaardig bestaan leiden. Deze gedachte van de 'schone lei' of van de 'fresh start' vond reeds ingang in het nieuwe faillissementsrecht (de zgn. 'verschoonbaarheid' uit art. 82 Faill. W.). Aan particulieren wordt thans verlichting geboden door de wet van 5 juli 1998 betreffende de collectieve schuldenregeling (B.S., 31 juli 1998). Deze nieuwe bepalingen werden opgenomen onder de art. 1675/2 e.v. Ger.W. en treden in werking op 1 januari 1999.

De nieuwe wet verleent aan natuurlijke personen die zich in een toestand van schuldoverlast bevinden toegang tot een procedure van collectieve schuldenregeling. In eerste instantie wordt gestreefd naar een minnelijke aanzuiveringsregeling. Hierbij is de schuldbemiddelaar de spilfiguur. Wordt geen overeenstemming bereikt, dan kan de beslagrechter een gerechtelijke aanzuiveringsregeling opleggen.

Dit boek is de neerslag van de op 12 en 19 november 1998 te Gent en te Leuven gehouden studiedagen. De verschillende aspecten van de nieuwe wet worden door vooraanstaande academici en praktijkjuristen op grondige wijze belicht.

Benevens deze bijdragen worden in het boek ook de wet, de decreten op de schuldbemiddeling en een aantal modellen opgenomen.

Uit de inhoud:

- Materieelrechtelijke aspecten van de collectieve schuldenregeling
PROF. DR. E. DIRIX EN MEVR. A. DE WILDE
- Procedure aspecten van de collectieve schuldenregeling
PROF. DR. P. Taelman EN PROF. DR. K. BROECKX
- Draaiboek van de schuldbemiddelaar
DHR. B. DE GROOTE
- Consumentenrechtelijke aspecten van de collectieve schuldenregeling
DR. G. STRAETMANS
- O.C.M.W. en C.A.W. in de kering: praktische problemen bij schuldbemiddeling
MEVR. A. DE BEL

De nieuwe procedure Collectief Ontslag

Naar een efficiëntere bescherming van het recht op informatie en raadpleging?

M. RIGAUX (ED.)

1998; ISBN 90-5095-040-X; 168 blz.; 975 BEF

De aankondiging van de sluiting en het collectief ontslag van de Vilvoordse N.V. Renault Industrie Belgique stelde de vraag naar de afdwingbaarheid van het grondrecht op informatie en raadpleging centraal. De beschikkingen van de Voorzitter van de Arbeidsrechtbank te Brussel en van het Arbeidshof te Brussel wierpen een nieuw licht op de complexe onderlinge verhouding van de regelgeving inzake collectief ontslag en sluiting van de onderneming.

In het Advies van de NAR (nr. 1.183, 30 mei 1997) drukte de Raad zijn tevredenheid uit over de bestaande informatie- en raadplegingsprocedures. Evenwel werd gewezen op een "probleem van aansluiting met het individueel ontslagrecht". De raad drong aan op een bijzondere wettelijke regeling "krachtens dewelke de arbeidsovereenkomst blijft voortbestaan en het loon verschuldigd blijft zolang de procedures niet zijn nageleefd".

De toon voor een wettelijke interventie was gezet. Na enkele opmerkelijke initiatieven van de individuele parlementariërs voegde ook de Regering in de Wet houdende bepalingen tot bevordering van tewerkstelling een hoofdstuk in omtrent het collectief ontslag. De recente goedkeuring van de betreffende bepalingen in de Kamer van Volksvertegenwoordigers wettigt een grondig onderzoek naar de juridische draagwijdte van deze bepalingen. Dat de wet een brug slaat tussen de collectief arbeidsrechtelijke informatie- en raadplegingsprocedures en het individueel arbeidsovereenkomstenrecht mag opmerkelijk heten. Er moet dan ook worden nagegaan wat de implicaties van de nieuwe wetgeving zijn voor de ontslagmacht van de werkgever. Al in zijn arrest van 28 maart 1985 gaf het Hof van Justitie België een onvoldoende op het vlak van rechtszekerheid wegens de niet-geïntegreerde Belgische regelgeving inzake collectief ontslag en sluiting. De vraag rijst of de nieuwe wetgeving de reeds complexe verhouding tussen de informatie- en raadplegingsprocedures bij sluiting en collectief ontslag niet verder compliceert.

Dit boek beoogt op al deze vragen een antwoord te geven, vooral of en hoe het draaiboek van een eventueel met sluiting gepaard gaand collectief ontslag in het licht van de nieuwe wetgeving moet worden herschreven.

Met bijdragen van: G. Cox, M. De Gols en B. Buysse, B. Mergits,
M. Rigaux, H. van Hoogenbemt

**inter
sentia**